

ČASOPIS FEDERÁLNÍHO MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

**vyznamenáný medailí Za upevňování přátelství ve zbraní a Pamětní medailí
k 30. výročí Slovenského národního povstání, Květnového povstání
českého lidu, osvobození Československa Sovětskou armádou**

VOJENSKÁ MYSL

TŘICÁTÝ DEVÁTÝ ROČNÍK

1

SLOVO ČTENÁŘŮM

Začínáme nový – tisíci devítistý osmdesátý devátý rok. Je to čtvrtý rok osmé pětiletky a další rok realizace komuniké ze zasedání Politického poradního výboru členských států Varšavské smlouvy z května roku 1987, kde byl podepsán dokument O vojenské doktríně členských států Varšavské smlouvy. Žijeme v době převratných změn ve společenském životě, v ekonomice i ve vojenství. **Vojenská doktrína obranného charakteru zásadně ovlivnila výstavbu i operační umění a taktiku.**

V uplynulém výcvikovém roce bylo dosaženo řady pozitivních výsledků v přípravě velitelů a štábů a ve výcviku vojsk právě ve zvládnutí problematiky přípravy a vedení obranných operací a bojů. Byl analyzován dosažený stav a stanoveny úkoly v této oblasti při vyhodnocení splnění úkolů RMNO na výcvikový rok ve výcvikových dokumentech a v průběhu velitelských shromáždění.

Je rozpracována řada normativních aktů ve vztahu k přípravě velitelů a štábů.

Nadále, jak je i stanoveno v RMNO a ve Směrnici pro operační a mobilizační přípravu, zůstává **rozhodující oblastí stav bojové pohotovosti a příprava velitelů a štábů.** Jsou stanoveny úkoly ke zdokonalování odborných znalostí, k prohlubování návyků a dovedností v organizaci a vedení obranných operací a bojů v počátečním období války, k získání a udržení iniciativy, včasnému manévru silami a prostředky, k přechodu k protiútoku v krátké době. Jsou to otázky složité. Snaha socialistických států zabránit válce, která je vyjádřena v **prohlášení nezahájit vojenské akce jako první, nás staví již nyní do role obránce.** Je to nová situace, kterou musíme správně pochopit. To, že předem ponecháváme iniciativu nepříteli, především ve výběru doby, místa a způsobu zahájení agrese, musí vést k patřičným závěrům v oblasti vojenského umění.

V tom vidíme i poslání našeho časopisu.

Dostáváte do rukou **po formální stránce jeho novou podobu.** Věříme, že jak formát, tak i nový způsob tisku přijmete a přispějete ke zvýšení jeho kvality.

Redakce časopisu i redakční rada při této příležitosti a v souvislosti s novými požadavky přehodnotila jeho zaměření i metody vlastní práce s cílem přiblížit Vojenskou mysl čtenářům tím, že bude živěji reagovat na problémy přípravy velitelů a štábů. Doposud jsme uveřejňovali převážně pojednání k otázkám více méně známým, řada autorů opakovala známé skutečnosti, což bylo ke škodě věci. Proto chceme **více prostoru na stránkách časopisu věnovat diskusím.** Vycházíme z toho, že Vás zajímají odpovědi na aktuální otázky, které řády, předpisy a pomůcky neřeší, že sami na základě vlastního studia, poznání a praxe máte svá stanoviska k jednotlivým problémům. Není vzácností, že názory na způsob přípravy a vedení operace a boje jsou v rozporu s platnými normami, čímž vzniká nejednotnost výkladu

a nesoulad. Je to výsledek toho, že naše poznání jde rychleji kupředu, než úprava norem a předpisů. Je třeba vzít v úvahu i tu skutečnost, že příští možný ozbrojený konflikt se modeluje, že se můžeme i dopustit chyb a tedy diskuse o těchto otázkách by měla vést k objektivnosti v pohledu na ně.

Proto bychom přivítali Vaši aktivní účast na tvorbě časopisu. Nechceme se vyhýbat problémům, bílým místům, ale naopak o nich hovořit. **K tomu zavádíme, počínaje tímto číslem rubriku „Názory čtenářů“,** kterou bychom rádi postupně rozšiřovali. Máme představu, že budeme uveřejňovat dotazy, stanoviska a odpovědi na ně. Podle nich chceme i orientovat **zaměření článků, tak aby byly aktuální, aby Vojenská mysl skutečně naplňovala svým obsahem svůj název.** Uvítáme širší účast dopisovatelů z řad generálů a důstojníků od vojsk, kteří bohužel zatím tvoří menší jejich část, přestože právě oni ověřují teorii v praxi. Na jejich adresu bychom chtěli říci, že neočekáváme slohové práce, ale kvalifikované vyjádření k problematice, názor nebo stanovisko.

Pokud se nám tento záměr za Vaší aktivní účasti podaří realizovat, jsme přesvědčeni, že **můžeme podstatnou měrou přispět k jednotnému chápání požadavků stanovených velitelskému sboru ČSLA.**

Generálporučík Ing. Josef Vincenc

K PŘÍPRAVĚ POSLUCHAČŮ VYSOKÉ VOJENSKÉ ŠKOLY POZEMNÍHO VOJSKA

Posláním Vysoké vojenské školy pozemního vojska je všestranná příprava straně oddaných, vysoce kvalifikovaných vojenských kádřů, schopných po nástupu do funkcí řídit a vychovávat podřízené.

Základní podmínkou splnění tohoto poslání je **úzké sepětí výchovně vzdělávacího procesu s každodenní praxí vojsk**. Škola proto soustavně rozšiřuje konkrétní spolupráci s velitelstvím Západního vojenského okruhu a s útvary, k nimž budou po ukončení studia nastupovat noví absolventi školy. Tato neformální osobní spolupráce s jejich budoucími veliteli a náčelníky výrazně přispívá k průběžnému zkvalitňování obsahu, metod, forem a prostředků vzdělávacího procesu.

V obsahu výuky ve škole došlo k výrazným změnám ve prospěch zvládnutí nejnovějších poznatků vojenského umění a moderní bojové techniky, bojových a základních řádů a předpisů, zásad použití a údržby bojové techniky, posílení právní výchovy a zvládnutí základních metod výchovy a každodenního řízení podřízených. Podstatně se zvýšil rozsah polního výcviku a metodické přípravy posluchačů. Obsah teoretických předmětů byl upraven tak, aby **výuka byla v souladu s novými poznatky vědeckotechnického rozvoje** a aby navazovala a vyúsťovala do praktických aplikací ke snazšímu pochopení a rozvoji znalostí hlavních odborných předmětů. Zvláštní pozorost je zaměřena na zvládnutí principů automatizovaných palběných systémů. V souladu s požadavky vojsk a s převzetím zkušeností ze současné přestavby sovětského vojenského školství byla v posledních dvou letech upravena základní učební dokumentace a zahájena podle ní výuka počínaje školním rokem 1987–1988.

V metodách a formách výuky byly v souladu s obsahovými změnami uskutečňovány úpravy s cílem dosáhnout kvalitnější připravenosti mladých důstojníků pro výkon předurčených funkcí, ke zvýšení jejich odolnosti k překonávání obtíží vojenského povolání a pro zvyšování jejich metodické připravenosti k vedení podřízených. Ke splnění těchto cílů byly všestranně rozvinuty aktivizující metody výchovy a výuky.

Výrazně byly zvýšeny počty hodin na praktická zaměstnání jak na učebnách, tak i v terénu s bojovou technikou, které u vojenských profilových předmětů činí až 70 % celkové doby.

K získání vztahu ke studované specializaci a ke zvolenému druhu zbraně jsou již od prvních ročníků organizována motivační zaměstnání, která napomáhají novým posluchačům nenásilnou formou přiblížit zvláštnosti vojenského života i druhu vojska. Na ně navazují několikaletá nepřetržitá komplexní polní zaměstnání, spojená s nácvikem bojové pohotovosti, denními a nočními zaměstnáními z taktické, střežnické, technické přípravy a se závěrečným ošetřováním a uložením použité bojové techniky.

Významnou formou přípravy pro budoucí práci u vojsk je **zařazování posluchačů do velitelských, politických, technických a jiných funkcí v průběhu studia ve škole**. Je to jedna z velmi účinných forem individuální výchovné práce. Učí se v ní přípravě a organizaci politického,

technického a všestranného materiálního zabezpečení, zahájení, vedení a ukončení jednotlivých druhů zaměstnání, rozborů a jiným činnostem v návaznosti na organizaci a řízení praktických zaměstnání.

Posluchači si tak plynule a cílevědomě ověřují a doplňují znalosti získané ve výuce, především se učí osobní odpovědnosti za splnění stanovených úkolů, za přípravu podřízených, materiálu, techniky, za realizaci bezpečnostních opatření, za předcházení ztrátám a škodám a jejich řešení. Získané znalosti, dovednosti a návyky jsou cílevědomě upevňovány v učební a mimoučební činnosti. Cyklickými prověrkami jejich úrovně jsou zejména několikátýdenní polní vyvedení do vojenského výcvikového prostoru s pobytem ve srubovém táboře. V tomto školním roce zavádíme **novou, náročnější formu výcviku, která spočívá v několikadenním vyvedení školních jednotek do neznámého terénu**, s plněním úkolů polní přípravy mimo vybudované střelnice a cvičiště, pouze s takovým týlovým zabezpečením, které je dostupné v bojové situaci. Tím odstraňujeme stereotyp, vznikající pravidelným vyváděním do přípravných táborů s veškerým zabezpečením. Vysoké nároky na fyzickou a psychickou odolnost při těchto zaměstnáních vedou k pěstování samostatnosti při rozhodování i k upevňování vojenských kolektivů.

Vrcholnou prověrkou připravenosti posluchačů k přechodu ze školy do praxe je pak **několikaměsíční závěrečná staž u vojsk**. Při ní poznávají prostředí, rozdílnosti organizace práce, režimu a každodenního života jednotek, u nichž zanedlouho budou pracovat. Jsou zařazováni na odpovídající velitelské a štábní funkce.

Za neoddělitelnou materiální a metodickou součást výchovně vzdělávacího procesu a přípravu mladých velitelů na práci u vojsk považujeme i moderní didaktické prostředky. **Škola koncepčně buduje svou učební a výcvikovou základnu při dodržení zásady posloupnosti výuky a výcviku**. Je vybudována jako moderní, všestranně vybavené školící středisko pro přípravu mladých kádru pozemního vojska. Má k dispozici komplexní soubor základních a speciálních, taktických, střeleckých, technických a jiných učeben, laboratoří a kabinetů, vybavených elektrifikovanými plastickými stoly, spojovacími prostředky, cvičnými střelnicemi, výcvikovými trenažéry, trojrozměrnými řezy technikou, modely a dalšími pomůckami s možností využití filmů, barevné výukové televize a výpočetní techniky.

Základní koncept pro její modernizaci je optimalizovat výcvikový cyklus ve sledu učebna – učební pomůcka – trenažér – polní výcvik na bojové technice pro všechny vojenskoodborné předměty. Přitom se sleduje i snižování ekonomické náročnosti přípravy absolventů. Komplex cvičišť a zařízení ve výcvikovém prostoru umožňuje v obsahové a metodické posloupnosti a návaznosti **přeměňovat dílčí znalosti v komplexní trvalé návyky, nezbytné pro praktický výkon funkcí u vojsk, zejména při:**

- organizaci a osobním řízení konkrétní stranickopolitické práce,
- mistrovském ovládání zbraní a bojové techniky,
- velení jednotkám,
- přípravě podřízených i materiálu k zabezpečení splnění učebních cílů a ve využívání nejúčinnějších metod výuky,
- přípravě bojové techniky ke splnění úkolů a jejím ošetřování a údržbě.

Takto účelně zaměřený výchovně vzdělávací proces nachází příznivý ohlas u velitelů bojových útvarů a jednotek. I výsledky průzkumu úspěšnosti absolventů školy v převážné míře potvrzují toto hodnocení. Kritika se soustřeďuje zejména na menší psychickou odolnost některých absolventů vůči tvrdým podmínkám u útvarů. Některé výhrady jsou k jejich schopnostem účelně organizovat práci vlastní i nejbližších podřízených, náročně vyžadovat kázeň a pořádek, jednoznačně hodnotit výsledky podřízených a individuálně s nimi pracovat. Někteří velitelé útvarů upozorňovali i na jejich menší metodickou připravenost.

Škola se neuzavírá kritice, neodmítá ji, poučuje se z ní a hledá cesty k odstranění kritizovaných nedostatků. Přes sebelepší práci vědeckopedagogického a velitelského sboru a přijímaná opatření však objektivně nemůže vytvářet takové situace a podmínky, které by pravdivě, se všemi nároky a stresy zobrazovaly a přibližovaly reálnou podobu mnohotvárné vojenské praxe. Potřebnou praxi mohou naši absolventi získat pouze u vojsk. Neuvádím tyto skutečnosti jako zdůvodňování nedostatků v práci školy nebo jako nesprávnou odezvu na kritiku.

Objasňují je s cílem přiblížit velitelům i politickým pracovníkům možnosti školy a s tím související úroveň připravenosti absolventů s plným vědomím, že pouze část jejich celkové přípravy byla splněna ve škole a zbývající spočívá na funkcionářích útvarů.

Výrazně omezené možnosti má škola v přípravě posluchačů pro práci s podřízenými. Předávání poznatků a návodů pro velitelské jednání a rozhodování je založeno především na ilustraci vybraných modelových situací z vojskové praxe. Posluchači si je ve většině případů nemohou ověřit, protože se s nimi nesetkávají v každodenním životě školní jednotky a nemají kromě stáží vlastní poznatky a zkušenosti z reálného života bojového útvaru. Škola nemůže vytvořit podmínky života jednotky složené z vojáků základní služby. Nemůže proto ukázat každodenní výchovné problémy. Posluchač školy žije v kolektivu jemu po všech stránkách rovných, stejně vycvičených, mentálně srovnatelných spolužáků. Kolektivy osádek bojové techniky a složených cvičných družstev se musí měnit pro každé cvičení. Proto výchovné problémy, které jsou běžné u bojových kolektivů, nemohou ve školních podmínkách nikdy vzniknout.

Vysoká organizovanost výchovně vzdělávacího procesu, kdy jsou prakticky zpracovány rozvrhy zaměstnání na celý semestr, rovněž omezuje možnost vytvořit dlouhodobě systém, v němž velitel pracuje v dynamických situacích pod tlakem času. Nízká psychická připravenost vyplývající z neznalosti a nezkušenosti z řešení takového specifického výchovných problémů se negativně odráží na chování mladých důstojníků. Často se u nich projevuje nejistota ve velení, obavy z nepředvídaných reakcí, snaha o bezkonfliktnost.

Obdobně škola nemůže vytvořit konkrétní situace, které vznikají při přebírání funkcí, do nichž byli mladí důstojníci ustanoveni. Dosavadní celoživotní bezstarostnost o dočasné svěřené materiální hodnoty, za které osobně odpovídá jiný, spojená často až s přílišnou důvěrou v čestnost a poctivost těch, kteří funkce a materiál předávají, vedou často k nepřijemným následkům již na počátku jejich vojenské služby.

Malé zkušenosti mají s přebíráním uložené techniky, s přebíráním konkrétního stavebního a ubytovacího, výstrojního a jiného materiálu i s řešením vzniklých nesrovnalostí. Tyto nedostatky nemají příčinu v tom, že bychom posluchače odpovídajícím znalostem nechtěli nebo neuměli naučit, ale skutečnou a trvalou odpovědnost za svůj svěřený materiál i činnost podřízených pocítí teprve po absolvování školy. Rovněž zvláštnosti plnění úkolů bojové pohotovosti, vyplývající z rozdílných podmínek dislokace útvarů, i rozdílnost učební a vycvičkové základny při přípravě a řízení výcviku, vytváří pro nové absolventy řadu situací, se kterými se setkávají poprvé. Nastupující mladé velitele čeká řada dalších překvapení, která jim znesnadňují adaptační období po nástupu do vojenské praxe. Časté připomínky k nízké efektivitě nových mladých funkcionářů nevyplývají z jejich nechuti k vojenskému povolání, ale z neschopnosti rychle se adaptovat na nové prostředí a podmínky a samostatně si poradit při řešení pro ně dosud neobvyklých situací.

Proto významnou úlohu při nástupu a adaptaci nových poručíků na život v podmínkách bojových útvarů mohou, ba dokonce musí sehrát velitelé a příslušníci štábů, k nimž noví příslušníci nastoupili. Přitom nemám na mysli krátkodobé jednorázové kolektivní seznámení se zvláštnostmi života útvaru, ani takzvané přijímací besedy a odpovědi na dotazy.

Pomoc zkušenějších funkcionářů by měla organicky a systémově navázat na počáteční adaptaci nových absolventů od jejich nástupu k útvaru, seznámením s místním prostředím, podmínkami života, stranickopolitickými, kulturními, pracovními, ubytovacími a jinými možnostmi nového místa působení, s vnitřními podmínkami a životem útvaru, s možnostmi a zvláštnostmi učební a vycvičkové základny, masové politické, kulturní a sportovní činnosti a zejména s osobní charakteristikou nejbližších spolupracovníků a příslušníků jednotky. V každém případě musí být poskytnuta účinná pomoc s převzetím funkce ze strany materiálních hospodářů. Na tyto počáteční povinnosti nadřízených by měla navázat průběžná a soustavná, individuálně zaměřená výchova i odborná příprava, spojená s všestrannou péčí o nejmladší velitele, kteří vstupují do samostatného života. Mohu ze svých vlastních zkušeností potvrdit, že v době, kdy moje generace nastupovala v hodnosti poručíků ke službě k útvarům, tak si nás naši velitelé více vážili, vždy si pro nás našli čas, dovedli nám ve vhodné chvíli poradit a nebáli se svěřovat nám i složité úkoly k samostatnému plnění. A co jsme vůbec

neznali, to je tvrzení některých funkcionářů, že nepořádek u útvarů je proto, že jsou špatně připraveni poručíci ze škol.

Rozdíly v připravenosti poručíků naší i současné generace skutečně existují. V žádném případě nespočívají v menších znalostech, odborné připravenosti, čestnosti nebo ukázněnosti. Musíme se smířit s tím, že jsou mnohem kritičtější k jakýmkoli formálnostem, proklamacím, k plnění úkolů, které podle jejich názorů jsou neúčelné, a že velmi otevřeně dokáží své názory obhajovat. Velmi si váží osobností, jejichž výsledky práce slouží společnosti a vůbec si neváží autorit pouze z titulu funkce. Rovněž musíme vzít v úvahu, že jejich vztah k vojenské službě nebyl formován válečnými událostmi a existenčními důvody. V naší socialistické společnosti mají dostatek možností uplatnit se podle svých schopností a zájmů i mimo vojenskou službu.

Pro tyto i jiné vlastnosti i pro naprosto rozdílné možnosti uplatnění v životě oproti starší generaci klade jejich výchova na vychovatele mnohem vyšší nároky. Mohou to dělat pouze velitelé, političtí pracovníci i ostatní funkcionáři, kteří jsou pro ně příkladem a kteří svou řídicí a organizátorskou práci je vedou k dosahování dobrých výsledků, bez neúčelných opatření nebo úkolů, které postrádají cílevědomost.

Výchovu mladých důstojníků je nutné považovat za otevřený systém a trvalý proces, na němž se musí podílet jak škola, tak i vojenská praxe. Každá složka má svůj specifický obsah, formy, metody i prostředky výchovy, které jsou navzájem nenahraditelné a nezaměnitelné. Jen jednota a komplexní realizace obou dá záruku vyšší kvality.

Ve škole plně chápeme požadavek velitelů bojových jednotek a útvarů, že rozhodující pro kvalitu připravenosti nového poručíka je jeho vztah ke straně, ke službě v armádě a odolnost překonávat těžkosti vojenské služby. Považujeme tento požadavek za hlavní úkol a zaměřujeme k němu činnost velitelů, politických pracovníků i učitelů, bez rozdílu vyučovaných předmětů.

Významné možnosti se ukazují v dalším prohlubování vzájemné spolupráce. Škola bude v širší míře než dosud vysílat k vojskům své učitele a velitele na stáže, praxe, ukázky, bojová cvičení a studijní pobyty. Známé úsloví, lépe jednou vidět, než dvakrát slyšet, napomůže hlouběji poznat život a potřeby vojsk a aplikovat pak získané poznatky ve výuce a výchově posluchačů. Ze strany vojsk bychom přivítali častější návštěvy velitelů a příslušníků štábů všech stupňů ve škole. Živé besedy posluchačů s příslušníky vojsk jsou velmi oblíbené a významně napomáhají k upevňování spojení života školy s životem vojsk.

VÝUKA MARXISMU-LENINISMU A FORMOVÁNÍ VĚDECKÉHO SVĚTOVÉHO NÁZORU

K tomu, aby se mladý člověk, vysokoškolský posluchač, mohl správně orientovat v rozporech současného světa i naší společnosti, armády, aby mohl uvědoměle stranit společenskému pokroku a aktivně se podílet v praxi na jeho prosazování, potřebuje poznávat zákonitosti společenského vývoje, které jsou obsahem výuky marxismu-leninismu na vojenských vysokých školách.

Výuka marxismu-leninismu nemůže však být chápána jako získání sumy znalostí, které jsou nutné ke zkouškám. Musí být organickou součástí komunistické výchovy. Jejím posláním je co nejaktivněji přispívat k formování vlastností nového člověka, uvědomělého občana-obránce socialistické vlasti, všestranně se rozvíjející osobnosti, která si osvojila základy marxisticko-leninského světového názoru, principy socialistické morálky a podle toho jedná.

Výuka a účinnost světónázorové výchovy

Účinnost vědecké světónázorové výchovy posluchačů, která je smyslem výkladu marxismu-leninismu na vojenské vysoké škole, podmiňují dvě navzájem spjaté, prolínající se, avšak rozdílné roviny. První tvoří teoretická (vědecká) úroveň, druhou pedagogická úroveň. Prvotní a hlavní je první rovina, neboť bez vysoké teoretické úrovně je pedagogické mistrovství málo produktivní. Z těchto důvodů považujeme za pochybné názory, že hlavním předmětem přestavby ideologické práce jsou jen její formy a metody (mezi obsahem a formami vždy musí být dialektický vztah).

Avšak pedagogická úroveň může zvýšit nebo snížit účinnost teoretické (vědecké) světónázorové výchovy v přednáškách a seminářích a ve všech dalších formách. Značné možnosti a nezdíka nevyužití rezervy zvýšení účinnosti vědecké světónázorové výchovy posluchačů spočívají zejména v organickém skloubení obou těchto rovin v pedagogickém procesu.

Z posouzení výsledků, kladů i nedostatků za uplynulé období je celkově zřejmé, že ve vývoji světónázorové výchovy na vojenských vysokých školách je zřetelný pozitivní trend. Dosažené výsledky vytvářejí dobrou výchozí základnu pro další rozvoj tohoto působení, pro vytyčení náročnějších úkolů a cílů v následujícím období.

Pro současný stav je charakteristické, že **vědecká světónázorová výchova je na vojenských vysokých školách důsledněji rozvíjena jako cílevědomý proces**. Zvýšila se její programovost, začaly se prosazovat prvky systematických přístupů.

V článku nejde o všestranné zhodnocení stavu světónázorové výchovy, ale především o **zjištění slabých stránek a nedostatků, které brzdí řešení otázek. K nim patří především:**
– nejednotné chápání obsahu, rozsahu a konečkonců i významu vědecké světónázorové výchovy,

- neúplné využití a uplatňování jako organické součásti výuky konkrétních věd, které profilují specializaci vojenské vysoké školy,
- obsah přednášek nereaguje dostatečně pružně na současné potřeby ideologického boje a na aktuální politické úkoly,
- zaostávání inovace obsahu i forem a metod vědecké světonázorové výchovy i reagování na důsledky prudkého vědeckotechnického rozvoje,
- formování samostatného tvůrčího myšlení posluchačů (brzdí závažné nedostatky v pochopení a ovládnutí nejobecnější metody – materialistické dialektiky, která je jádrem vědecké světonázorové výchovy),
- slabá poznávací činnost, poznávání konkrétních názorů a postojů posluchačů, jež je nezbytným předpokladem diferencovaného a adresného světonázorového působení,
- výuka – nedává vždy odpověď na otázky, které nastoluje život, které posluchače zajímají, že je málo účinně připravuje jak to, co se učí budou využívat v praxi.

Od doby, kdy byl člověk s to si poprvé položit světonázorové otázky, se od nich nikdy neosvobodil. Může je klást lépe a pravdivěji na ně odpovídat, nemůže se jim však vyhnout jakmile je jednou schopen o nich uvažovat. I odmítání nebo ignorování těchto otázek vyjadřuje světonázorovou pozici.

Ve vědomí některých skupin posluchačů, ale i části vědeckopedagogického sboru vojenských vysokých škol **přežívá podceňování světonázorových otázek**. Příčiny tohoto jevu jsou rozmanité a různorodé: od pozitivistických tradic a soudobých empirických tendencí spojených s rozvojem i výkladem poznatků konkrétních vědních disciplín (i vojenských) až po dogmatické metody a samostatnou metodiku výuky společenských věd.

Nevystačíme již s proklamací, že marxismus-leninismus není systém nehybných idejí a konečných pravd, ale návodem ke každodennímu jednání, že je živým stále se rozvíjejícím učením, které se však musí neustále obohacovat o poznatky jednotlivých věd a společenské praxe. Je proto velmi naléhavé dosáhnout, aby si to posluchači ověřili na svých vlastních zkušenostech, např. v průběhu seminářů a dalších forem výuky společenských věd, odborných předmětů a v neposlední řadě i ve své společensko-politické praxi a v životě vojenské školy vůbec. Velmi závažnou a přitom dosti častou chybou posluchačů, kteří se zpravidla setkávají na vojenských školách poprvé s marxismem-leninismem jako s uceleným tematickým systémem, je, že se snaží naučit (mnohdy je k tomu sami vedeme) jeho tezí nazpaměť. Pojmají jej jako jeden z odborných nebo spíše všeobecně vzdělávacích předmětů, z něhož je povinné složit zkoušku. Proto jej také někdy studují jen ke zkoušce.

V tomto musíme vidět jednu z podstatných, základních příčin dosud málo účinné světonázorové výchovy. Pro její marxistické pojetí je podstatné, že vědecký názor není prostě určitou syntézou tematických poznatků a praktických zkušeností, ale jeho nejdůležitější funkce je v přeměně těchto poznatků a nahromaděných zobecněných zkušeností v základní teoretickou a metodologickou orientaci činnosti a života posluchačů. Z toho vyplývá mimořádně závažný význam a zvláštní postavení světonázorové výchovy v celém výchovně vzdělávacím procesu. V této souvislosti je nutné zdůraznit, že nejde jen o přednášky a další pedagogické formy výuky společenských věd, ale i všech odborných předmětů, které určují profil každé vojenské vysoké školy. **Jde o to, aby vědecký marxisticko-leninský světový názor byl organickou součástí celého výchovně vzdělávacího procesu, každého zaměstnání, aby byl jejich východiskem, tvořil jejich základní nejobecnější smysl.**

Proces uskutečňování strategické linie KSČ urychlení sociálně ekonomického rozvoje společnosti vyžaduje, aby vědecká světonázorová výchova sledovala mnohem aktivnější formativní cíle, tj. aby nejen rozšiřovala politický a kulturní obzor posluchačů, ale především aby formovala sociální a mravní profil jeho osobnosti, jeho postoje k důležitým otázkám a skutečnostem, zejména v souvislostech se složitou mezinárodní politickou situací a probíhajícím ideologickým bojem mezi socialismem a kapitalismem.

Prosazení tohoto pojetí vědecké světonázorové výchovy do pedagogické praxe vojenských vysokých škol směřuje k nové kvalitě její účinnosti, k formování smyslu a citu pro nové a zároveň k překonávání všeho starého, co brzdí, co neodpovídá potřebám současnosti ani budoucnosti.

Ideologická funkce výuky

Pojetí vědecké světonázorové výchovy musí vycházet i z faktu, že **vojenská vysoká škola je institucí nejen výchovně vzdělávací a vědeckovýzkumnou, ale také ideologicko-politickou**. Tyto základní společenské funkce může splnit jen v jejich nedílné jednotě.

Světonázorovou výchovu nelze redukovat jenom na to, že poskytuje posluchačům možnost seznámit se s vědeckým světovým názorem. Její podstatou je realizace tří vzájemně neoddelitelných složek. **První má těžiště ve výkladu vědeckého světového názoru** a jejím smyslem je racionální osvojení tří základních součástí: marxisticko-leninské filozofie, politické ekonomie a vědeckého komunismu a DKŠČ a MKDH jako marxismu-leninismu v praxi.

Druhá spočívá v přesvědčování o správnosti a pravdivosti marxismu-leninismu a objektivní zákonitě platnosti základních premis socialistického uspořádání: vedoucí úlohy dělnické třídy ve společnosti a avantgardní úlohy komunistické strany jako nositelky společenského pokroku. Cílem je dosáhnout, aby tyto vědecké poznatky byly posluchači akceptovány, aby se staly jejich vnitřním světonázorovým přesvědčením.

Třetí složka směřuje k tomu, aby na základě těchto přijatých poznatků posluchači také zaujímal aktivní postoje a jednali a osvojili si nezbytné principy a zásady takového jednání. Ve výchovně vzdělávacím procesu tyto složky na sebe harmonicky navazují a vzájemně se podmiňují a obohacují. Je však nutné si uvědomit, že pouze takové pojetí umožňuje stanovit správné prostředky, obsah, formy a metody pedagogické práce a tím i plnit cíle vědecké světonázorové výchovy.

Kvalitu a účinnost světonázorové výchovy lze zvýšit tím, že učitelé marxismu-leninismu budou živě a pružně reagovat na dynamiku dnešního života. Pro posluchače musí být sami vzorem snahy odstraňovat z práce vše zastaralé, snahy zbavovat se takových forem práce, které brzdí tvůrčí rozvoj a posilují setrvačnost a konzervativní myšlení.

Z toho je zřejmé, že výuka marxismu-leninismu na vojenských vysokých školách nemůže spočívat v jakési idealizaci socialismu jako společnosti, ve které jsou všechny problémy vyřešeny a která je ve všem všudy dokonalá.

Výuka marxismu-leninismu jako součást světonázorového působení musí být bezprostředně spojena s rozvojem teoretického myšlení, s procesem prohlubování společenskovedních poznání a zároven s politikou komunistické strany.

Spojení teorie s praxí a praxe s teorií je základní podmínkou rozvoje a účinnosti vědecké světonázorové výchovy. Teorie a praxe jsou nerozlučnými složkami této výchovy, navzájem se obohacují a zdokonalují. Spojení teorie s praxí a naopak se realizuje ve výchovně vzdělávacím procesu jako celku, v každé jednotlivé pedagogické formě a v každodenní politické a společenské činnosti učitelů a posluchačů. Narušování tohoto svazku se stává jednou z cest pronikání názorů, které jsou cizí vědeckému světovému názoru, do výchovně vzdělávacího procesu.

Proto jedním z úkolů musí být i prosazení hodnot společensky žádoucích (často i normativně určených) do individuálního hodnotového systému jedince a zpětné formování reálného projevu společenského vědomí prostřednictvím individuálních postojů. Lze se shodnout na tom, že je to proces velmi složitý, pozvolný, neukončený, probíhá na mnoha výchovných úrovních a jeho výsledkem je formování osobnosti jedince jako člena širšího společenského kolektivu a sociální skupiny.

V procesu formování vědeckého světového názoru posluchačů vojenských vysokých škol má stále **závažnější úlohu utváření a aktivní uplatňování estetických kritérií, vztahu člověka k okolnímu světu a vůči sobě samému**. Tato kritéria stále více přesahují rámec jeho vztahu k uměleckým hodnotám a nabývají na povaze nedílné součásti jím uplatňovaných hodnotových hledisek, jeho vztahů k nejrůznějším stránkám společnosti a přírody, jako uskutečňování různých společenských aktivit. Tato tendence nabývá na stále větším významu i v hodnotové orientaci posluchačů. Těsně souvisí jak s prohlubováním všestrannosti jejich rozvoje, tak s upevňováním vědeckého světového názoru a jejich vědomí a na tomto základě i životních postojů.

Na druhé straně současně i objektivní rozvojové potřeby společnosti stále důrazněji vyzvedají do popředí požadavek estetizace všech stránek společenského života, vzájemných vztahů lidí i vztahů společnosti k přírodě. Je to jeden z objektivně nezbytných prvků kvalitativně nového stupně společenských vztahů, jejich socialistické podstaty.

Do jaké míry, jak, v jakém rozsahu je dnes estetika a estetická výchova podstatnou dimenzí našeho výchovně vzdělávacího procesu, zejména pak organickou součástí formování vědeckého světového názoru posluchačů vojenských vysokých škol? Tam jsou veliké rezervy a nevyužité možnosti zvýšení účinnosti ideově politických i odborných stránek výchovně vzdělávacího procesu a režimu života ve škole vůbec.

Ve výuce společenských věd postihnout současný rozvoj teorie, posílit její spojení se společenskou a vojenskou praxí, posláním školy a profilem absolventa. Zvyšovat její přínos k praktické připravenosti posluchačů a žáků na plnění úkolů přestavby ve společnosti i v armádě.

(Ze Směrnice ministra národní obrany ČSSR a náčelníka hlavní politické správy ČSLA pro stranickopolitickou práci v Československé lidové armádě ve výcvikovém roce 1988–1989)

VOJENSKÁ DOKTRÍNA, PŘESTAVBA A PŘÍPRAVA KÁDRŮ

Při ujasňování konkrétních úkolů, které vyplývají z podstaty vojenské doktríny pro přípravu kádrů naší armády, jako jednoho ze základních předpokladů její celkové připravenosti, je nutné tyto otázky řešit v těsné návaznosti na probíhající přestavbu naší společnosti i armády. V žádném případě nelze od sebe oddělit tyto dva zásadní úkoly, jež rozhodujícím způsobem ovlivňují další vývoj a život našich vojsk. Vážným impulsem ke zrychlení přestavby celé společnosti i ČSLA se staly závěry 9. a 10. zasedání ÚV KSČ a jejich postupná realizace v armádě. Jejich rozpracování přispívá současně i k realizaci nových požadavků vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy.

Rozhodující úlohu při řešení všech těchto úkolů musí mít v naší armádě **velitelský sbor**, na jehož morálně politickém uvědomění a vojenskoodborném myšlení bude záviset plnění zásadních úkolů při zvyšování bojové pohotovosti armády v rámci plnění závěrů XVII. sjezdu KSČ a všech úkolů přestavby naší společnosti i ČSLA.

Chci ukázat na některé problémy **přípravy velitelského sboru**, které by měly být sladěny s novými názory na možný charakter příští války, požadavky vojenské doktríny a s probíhající přestavbou.

Jsem si vědom, že v některých případech jde o subjektivní názory, které nebudou v souladu s obecnými platnými zásadami, ale domnívám se, že je možné v časopise Vojenská mysl zaujmout stanoviska, která nejsou plně poplatná oficiálním názorům. Vždyť již na rozšířeném zasedání redakční rady k 35. výročí časopisu Vojenská mysl dne 12. 5. 1985 bylo zdůrazněno, že Vojenská mysl je teoretický časopis a uveřejňované články nemusí být v souladu s oficiálními stanovisky, ale mají obsahovat vlastní názory autorů. Domnívám se, že probíhající přestavba tento názor jen zvýrazňuje.

Myslím, že přestavba v armádě může být úspěšně uskutečněna jen tenkrát, jestliže se za ni plně postaví velitelský sbor, který se musí především soustředit na zásadní **změny stylu práce a dosavadních někdy šablonovitých metod**. Tento požadavek již několikrát zdůraznil ministr národní obrany ve svých vystoupeních, jak při přípravě naší armády k XVII. sjezdu KSČ, tak i na aktivech a shromážděních, které konkretizovaly plnění závěrů XVII. sjezdu KSČ v podmínkách ČSLA.

Vliv vojenské doktríny na přípravu kádru

Z obranného zaměření vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy vyplývají v podmínkách naší armády nové požadavky na přípravu kádru. Hlavní úkoly v přípravě velitelů a štábů operačních a taktických velitelských stupňů jsou určovány každoročně Rozkazem ministra národní obrany ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA na výcvikový rok. Jejich konkretizace je pravidelně upřesňována ve Směrnici pro operační a mobilizační přípravu v daném výcvikovém roce a Organizačně metodické směrnici pro přípravu pozemního vojska ve výcvikovém roce.

Přípravu velitelů a štábů na základě doktrinárních závěrů, je zapotřebí orientovat především na skutečnost, že hlavním způsobem bojové činnosti ozbrojených sil v počátečním období války budou jejich odvetná opatření s cílem odrazit agresi. To vyžaduje v přípravě generálů a důstojníků prosadit vzrůstající **roli obrany zvláště na počátku války** a odstranit její dosavadní podceňování. Současně je zapotřebí celou přípravu zaměřit na vedení obranné bojové činnosti s následujícím přechodem do protiútoků ke zničení nepřítele. To vyžaduje učit velitele a štáby aktivnosti v obraně a rychlém přechodu do rozhodné činnosti po úspěšném odražení agrese nepřítele.

Vycházejí z těchto požadavků doktríny mám za to, že bude potřebné v operační přípravě velitelů a štábů mnohem hlouběji zvládnout teoreticky i prakticky celou **problematiku vedení obranných operací**, rozpracovat nejvýhodnější **varianty bojového použití** svazků a útvarů v jednotlivých druzích bojové činnosti a více se zaměřit na **organizaci součinnosti, velení a všestranné zabezpečení** operací a bojové činnosti. Dále bude účelné stanovit konkrétní **obsah a rozsah bojové dokumentace** na všech stupních při plánování obranné operace a boje, zpracovat a upřesnit **metodiky práce** velitelů a štábů, zejména obsah a formy informačních zpráv a návrhů jednotlivých funkcionářů štábů. **Štábní nácviky** by měly být organizovány během celého výcvikového roku podle jednotného zámyslu, aby vytvořily podmínky ke sladění práce štábů a prohloubily znalosti reálných bojových úkolů a současně podrobně rozpracovaly potřebnou dokumentaci.

V bojové přípravě velitelů a štábů by bylo vhodné podrobně rozpracovat a ujasnit způsoby učení obrany a jejího vedení na taktických stupních s důrazem na

její aktivnost, manévrovost, protitankovou odolnost a všestranné zabezpečení. Příslušní velitelé by si měli důkladně prohloubit znalosti terénu v zájmových prostorech v obranných pásmech, na úsecích a v rajónech.

Současný stav a některé problémy přípravy kádrů

Posuďme nejprve některé **terminologické problémy** dané oblasti. V dosavadní praxi jsou běžně používány pojmy jako velitelská příprava, příprava generálů, důstojníků a praporčků apod. Dosud jsou platné dva dokumenty, které pojednávají o přípravě velitelů a štábů. V roce 1983 byla novelizována pomůcka Vševojsk-51-12 – Formy a metody přípravy vševojskových velitelů, štábů a jednotek taktického stupně. Pro operační stupně platí již od roku 1961 pomůcka – Plánování a řízení přípravy generálů a důstojníků vyšších štábů v ČSLA (Sm-oper-2). Kromě toho jsou vydány Programy velitelské přípravy velitelů motostřeleckých a tankových jednotek.

Při stručném jejich porovnání je zřejmé, že každý vychází z jiného pojetí a z jiných základních cílů, které byly vydáním zmíněného dokumentu sledovány. Tak např. pomůcka Vševojsk-51-12 v zásadě je rozdělena do dvou částí, z nichž v první jsou uvedeny formy přípravy a druhá charakterizuje výcvikové metody.

Pomůcka Sm-oper-2 uvádí v první části úkoly přípravy, v další stanoví její formy a zásady pro řízení přípravy generálů a důstojníků vyšších štábů. Vojenský terminologický slovník (Naše vojsko 1966, s. 305) definuje velitelskou přípravu jako „součást přípravy generálů, důstojníků, praporčků a poddůstojníků k zvýšení odborných a všeobecných znalostí“, zatímco obě pomůcky tohoto termínu nepoužívají.

Zamyslíme-li se nad používanými termíny, naskytá se např. otázka **vhodnosti pojmu příprava velitelů a štábů**, která se týká všech generálů a důstojníků, přestože řada z nich není zařazena (mírově ani válečně) na funkcích velitelů. Obdobně i pojem **velitelská příprava** svým názvem naznačuje, že se důstojníci připravují na funkce velitelů bez ohledu na jejich reálné předurčení nebo funkční zařazení.

Z platných pomůcek, výcvikových dokumentů a terminologického slovníku vyplývá, že pojmový aparát v přípravě generálů a důstojníků není sladěný. To v praxi vede i k tomu, že řada prací, které pojednávají o dané problematice, se snaží vysvětlit obsah jednotlivých forem přípravy, jako jsou letučky, skupinová cvičení, štábní nácvik apod., přestože toto je stanoveno v platných pomůckách.

Jsem toho názoru, že by bylo účelné **sjednotit používané termíny a upřesnit způsob organizace přípravy generálů, důstojníků a praporčků**. K tomu je vhodné **vydat jednotný předpis**, který by stanovil hlavní zásady přípravy, určoval její metody i formy a konkretizoval zvláštnosti pro taktický i operační stupeň velení. Současně by mohl obsahovat zásady pro přípravu a řízení jednotlivých druhů cvičení, včetně

spojeneckých (pro něž byl vydán zvláštní předpis), zásady přípravy a činnosti ředitelství cvičení, rozhodčí služby a dalších orgánů.

Myslím, že v dosavadní praxi v přípravě velitelů a štábů přetrvává určitá schematičnost, poplatná dřívějším letům. Kvantita převažuje nad kvalitou, málo jsou hledány nové metody a formy, které odpovídají současnému a především perspektivnímu rozvoji vojenství. Často je vyžadován široký rozsah znalostí a stále se prosazuje teorie širokého univerzalizmu bez ohledu na konkrétní předurčení důstojníků pro jednotlivé stupně velení a skutečné potřeby práce v poli.

Příprava generálů a důstojníků je plánována na výcvikový rok obdobným způsobem jako veškerá opatření bojové a politické přípravy.

Soudím, že dosavadní systém plánování a řízení přípravy generálů a důstojníků bude zapotřebí přehodnotit a přiblížit současnému stavu úrovně vědeckotechnického rozvoje i požadavkům možné války. Bude účelné vytvořit **dlouhodobý program přípravy** a cílevědoměji rozvíjet znalosti a návyky důstojníků. **Plánování** by mohlo být **střednědobé** s výhledem nejméně na 3 až 5 let a **krátkodobé** – roční. Bylo by vhodné, aby krátkodobé plánování přihlíželo k současným názorům na vedení operací a boje, k předurčení jednotlivých důstojníků a připravovalo je současně i na funkce o jeden stupeň výše. Dlouhodobý program by mohl zahrnovat i přípravu budoucích důstojníků na vojenských školách a akademiích i požadavky na rozvoj vojenství v dalších 5 až 10 letech.

Některé zkušenosti Sovětské armády

V sovětském vojenském odborném tisku probíhala v posledních letech široká výměna názorů k problémům přípravy velitelů a štábů, na které se podílela řada významných funkcionářů a zkušených pracovníků z vojsk i vojenských škol. V této diskusi bylo zdůrazněno, že v souladu s rostoucími nároky na zvyšování bojové pohotovosti ozbrojených sil značně vzrostly požadavky na přípravu kádrů, zejména na profesionální připravenost velitelského sboru. Tato skutečnost vyplývá ze stálého zostřování agresivity našich nepřátel a z toho plynoucích požadavků na obrannyschopnost armád členských států Varšavské smlouvy, z růstu tempa vývoje nové bojové techniky a ze změn organizačních struktur vojsk. Bylo konstatováno, že **teorie a praktické rozpracování otázek metodiky přípravy velitelů, štábů a vojsk zaostává o několik let** za úrovní rozvoje vojenského umění a vyžaduje další zdokonalování.

Poukazuje se na tu skutečnost, že zatím je snaha přistupovat k řešení nových problémů ze **starých pozic** a že bude **zapotřebí** velmi intenzivně přikročit k teoretickému zdůvodnění a metodickému rozpracování moderních forem výuky na vojenských školách i u vojsk s cílem dovedně spojit hluboké teoretické znalosti s efektivní praktickou přípravou kádrů. Jedině to může ovlivnit zvýšení profesionální připravenosti velitelského sboru.

Na základě analýzy charakteru příští možné války mnozí důstojníci jsou toho názoru, aby byly stanoveny určité obecné **požadavky na přípravu** budoucích velitelů, jako např.:

- znalost principů vedení soudobého boje, zvládnutí základních taktických zásad, které jim umožní v boji vybrat optimální variantu bojové činnosti podřízených,
- umění dobře zvládnout techniku a zbraně a využít je k dosažení stanovených cílů,
- přijímat v krátkých časových lhůtách správná rozhodnutí v podmínkách nedostatečného množství potřebných informací o činnosti nepřítele a vlastních vojsk,
- znalost automatizovaných systémů velení a jejich správné využití v podmínkách radioelektronického boje nepřítele,
- schopnost zvládnout nové generace zbraní a techniky, umět využít jejich vlastností a dovést organizovat efektivní přípravu vojsk.

V této široké výměně názorů bylo mimo jiné navrhováno, že bude účelné upustit od dosavadního způsobu přípravy úzkých vojenských specialistů a nahradit je všestranně vzdělanými odborníky, kteří budou mít vysoké intelektuální znalosti, široký rozhled, schopnost samostatného studia, získávání nových poznatků vědy a techniky a tvůrčí myšlení. Takový nový typ důstojníka by se měl rychle adaptovat v nových, dynamicky se měnících podmínkách vojenské služby i bojové činnosti.

Realizace tohoto návrhu by znamenala přehodnotit programy výuky ve vojenských školách s jejich větší orientací na všeobecné, technické a společensko-politické předměty. Podle této představy by měl být moderní velitel typ člověka, který je sice vojenským odborníkem, ale současně vysoce schopným pedagogem s hlubokou znalostí lidského charakteru, který si dovede najít společný jazyk s podřízenými, dovede vést a formovat vztahy mezi lidmi a vytvářet soudružské klima u jemu podřízeného kolektivu.

Celý systém plánování by měl vést ke **zvýšení kvality** profesionální přípravy velitelského sboru. K tomu je navrhováno, aby byl každoročně zpracován **společný zámysl cvičení**, podle něhož se budou uskutečňovat nácviky i vlastní velitelsko-štábní i taktická cvičení. **Doporučuje se na velitelských shromážděních a zaměstnáních** řešit jen malý počet otázek, které budou postupně metodicky procvičovány a na tato zaměstnání nezahrnovat řadu zásadních problémů, které nelze solidně procvičit. Dále je navrhováno, aby při organizaci školení podřízených byla vždy skutečně dodržena zásada, že každý **velitel školí své podřízené** a jednotlivé učební skupiny by měly být vytvářeny racionálně tak, aby bylo přihlíženo ke stejné úrovni připravenosti účastníků a k jejich funkčnímu zařazení, které by podle obsahu mělo být navzájem blízké nebo společné.

Větší část vyčleněného času (asi 70 %) by měla být věnována na **praktickou část zaměstnání** s cílem zdokonalovat jejich návyky a plnění povinností, jako jsou počty, přijetí a zpracování rozhodnutí, rozpracování bojových dokumentů atd., což

má každý plnit jak individuálně, tak i v kolektivu správy nebo oddělení, na jednotlivých místech velení apod. **Velitelská shromáždění** by měla být většinou vedena formou válečných her, nácviků, skupinových cvičení a letuček, které by měly být zásadně dvoustupňové. Z hlediska perspektivy služebního růstu a požadavků boje je účelné věnovat jednu třetinu plánované doby přípravě důstojníků o jeden stupeň výše.

Rozhodující by měla být **aktivní forma přípravy** důstojníků, jako jsou zaměstnání v terénu, na místech velení se spojovacími prostředky s praktickým řešením otázek velení vojskům a bojového použití zbraní v podmínkách REB.

Kromě toho je navrhováno **přehodnotit základní formy a metody profesionální přípravy** tak, aby byl maximálně přiblížen proces výuky charakteru soudobé války, přičemž vedoucí místo musí mít operačně taktická a taktická příprava. V profesionální přípravě by měly převažovat aktivní formy a metody jednotlivých zaměstnání, jako jsou semináře, diskuse zaměřené k důležitým problémům a naopak počet teoretických přednášek a informací by měl být snížen na minimum, pouze k objasnění zásadních nových otázek.

Na cvičeních by neměla být pozornost zaměřena zpravidla pouze jen na přípravu rozhodnutí, zpracování plánovací dokumentace a jejich zdůvodnění, ale je nezbytné **podrobně rozpracovat otázky praktické přípravy boje a operace**, zejména na organizaci součinnosti a všestranné zabezpečení bojové činnosti vojsk.

Sebelépe organizovaná velitelská příprava je nemyslitelná bez **samostatného studia** všech generálů a důstojníků, která by měla tvořit jednu ze základních forem zvyšování profesionální připravenosti.

Samostatnou práci je zapotřebí usměrňovat podle studijních plánů, zaměřit na zvýšení politických, operačně taktických, vojenskotechnických a speciálních znalostí a praktických návyků. Jednou z forem jsou **individuální úkoly důstojníků a generálů, zadávané jejich nadřízenými na jednotlivá výcviková období. Po splnění úkolu je třeba práce kriticky zhodnotit a na besedách je s každým projednat a vyhodnotit.**

Podle některých názorů je žádoucí více dbát o praktické využívání nových progresivních metod přípravy, jako je programové vyučování s cílem zintenzívnit učební proces a více jej racionalizovat.

K úrovni pedagogického sboru ve **vojenských školách** jsou připomínky v tom smyslu, že je zde sice vysoce připravený vědecký a pedagogický potenciál, avšak mnozí z těchto pracovníků nemají dostatek soudobých zkušeností od vojsk a ve své práci podléhají určité šablonovitosti, která je odrazem jejich dlouholeté činnosti ve školách.

Z toho vyplývá, že v žádné jiné oblasti nejsou tak potřebné zásadní změny forem a metod přípravy jako v přípravě kádru, která je jedním ze základních předpokladů úspěšného splnění úkolů naší armády při obraně socialismu.

Pokud jde o vytvoření určitého **systému velitelské přípravy**, myslím, že by bylo účelné převzít dlouholeté zkušenosti HPS ČSLA, která tímto způsobem organizuje s perspektivou na dva až tři roky marxisticko-leninskou přípravu vojáků z povolání. Domnívám se, že obdobný systém by prospěl i organizaci a cílevědomému zaměření odborné přípravy vojáků z povolání.

Příprava důstojníků by měla být více zaměřena na **rozvoj tvůrčího myšlení**, na dovednost rychle se orientovat ve složité situaci a umět organizovat práci podřízených a nečekat na pokyny shora. Zatím jsme si zvykli v naší mírové práci i v celé výchově ve společnosti pracovat naopak. Vždyť nyní je všechno schvalováno nadřízeným velitelem (náčelníkem), vše se stále hlásí a tento styl je vžit jak pro mírovou službu, tak i pro práci v poli. Při charakteristice příští možné války však všichni uvádíme, že bude velmi dynamická a jedním z rozhodujících faktorů bude čas, který vyžaduje rychlost myšlení i rozhodování. Má-li být splněn tento požadavek, pak bychom si již v míru měli **zvykat na mnohem větší samostatnost, odbourat časté informování, schvalování a hlášení**. Vždyť příští válka nedovolí v žádném případě takový styl, který byl uplatňován ve druhé světové válce, kdy velitelé a štáby plánovali operace mnoho týdnů i měsíců, kdy probíhaly složité schvalovací procesy, posuzování a projednávání. Při zahájení války bude pozdě zvykat si na rychlost práce a plnění dnes teoreticky proklamovaných požadavků, jestliže jsme je neovládli již v naší mírové činnosti.

Nad tímto problémem bychom se měli skutečně velmi hluboce zamyslet, poněvadž i v odborné vojenské literatuře členských států Severoatlantického paktu můžeme často najít poznámky o těžkopádnosti velení armád Varšavské smlouvy a tuto skutečnost uvádějí jako naši velkou nevýhodu. Někdo možná namítne, že jde o součást nepřátelské propagandy a že s tímto tvrzením nelze souhlasit. Mám za to, že v každém případě bychom však měli tuto otázku velmi objektivně posoudit a přijmout příslušné závěry.

Soudím, že velitelská příprava je zatím prováděna **bez přihlédnutí ke skutečné úrovni znalostí** jejich účastníků a **bez ohledu na dobu od zakončení vojenské školy nebo akademie**. V praxi se stejně školí důstojníci bez ohledu na to, zda zakončili vojenské školy před 10 nebo 20 lety a zúčastňují se stejných přednášek, seminářů a zaměstnání i s novými absolventy vojenských škol.

V průběhu roku jsou na přípravu stereotypně vyčleňovány dva dny v měsíci, z nichž v jednom dni je MLP a ve druhém velitelská příprava. Zvykli jsme si ji uskutečňovat zpravidla formou přednášek seminářů, případně ukázkami bojové techniky.

V dřívějších letech jsme naopak prováděli tuto přípravu více formou letuček, skupinových cvičení apod., v nichž byli zpravidla všichni účastníci zařazeni na funkcích velitelů armád, divizí, pluků, bez ohledu na své skutečné funkční zařazení.

Tato forma školení byla schematicky přebírána z vojenských škol a nepřihlížela ke skutečné potřebě přípravy důstojníků podle předurčení.

V minulosti platila zásada, že má být každý důstojník připravován o jeden stupeň výše, než na jakém je zařazen. Tuto dobrou praxi jsme jaksi zapomněli a školíme se bez ohledu na to, co kdo bude potřebovat v boji, i když tuto zásadu často proklamujeme!

S uvedenou otázkou souvisí především **místo a úloha velitelské přípravy** v celkovém procesu operační a bojové přípravy armády. Teoreticky uznáváme, že je jednou z rozhodujících oblastí přípravy armády, ovšem na její uskutečňování „není čas“ a bere se často jako nutné zlo.

Myslím, že by bylo vhodné se v rámci přestavby zamyslet, co by mělo mít prioritu v činnosti velitelů a štábů, čili onen známý „hlavní článek“.

Doposud je v činnosti vojsk všechno prvořadé a téměř všude se vyžaduje přítomnost **příslušných velitelů**, bez ohledu na jejich konkrétní reálné časové možnosti. Připočteme-li k tomu, že se velitelé, počínaje stupněm pluk, většinou angažují v maximální míře i politicky, buď jako poslanci příslušných ONV, KNV, ČNR, FS, nebo jako členové OV, KV KSČ nebo ÚV KSČ, zbývá jim velmi málo času na konkrétní řízení činnosti podřízených.

Ke zvýšení úrovně přípravy velitelů a štábů je trvale vyžadováno **studovat názory pravděpodobného nepřítele** na vedení operací a boje i jeho zbraně a bojovou techniku. Domnívám se však, že doposud jsme dosti dlužni konkrétnímu promyšlení nezbytných protiopatření, která vyplývají z modernizace armád našeho možného nepřítele a z jeho nových názorů na vedení příští války. V některých případech chybí dostatečný **teoretický předstih** v rozpracování našich názorů před jejich praktickou aplikací v přípravě štábů a vojsk. V praxi to nakonec vede k tomu, že leckdy podceňujeme nepřítele a při praktické přípravě málo prosazujeme nové názory nepřítele na vedení bojové činnosti bez ohledu na jeho rostoucí palebné a bojové možnosti, způsobené zaváděním vysoce přesných a účinnějších zbraňových kompletů do výzbroje armád.

Všichni příslušníci velitelského sboru naší armády, která je součástí Varšavské smlouvy, by měli mít větší zájem o **znalost ruského jazyka**. Znalost angličtiny, která je společným jazykem armád Severoatlantického paktu, tvoří nezbytný předpoklad celkové připravenosti všech důstojníků NATO. Domnívám se, že v tomto směru jsme zůstali studiu ruštiny v naší armádě mnoho dlužni.

Dále si myslím, že by bylo účelné **zpracovat minima požadovaných základních znalostí**, které by měl každý funkcionář znát na daném stupni. Úspěšné prokázání těchto znalostí by mělo být i jedním z předpokladů pro pověření každého důstojníka vyšší funkcí i pro jeho povýšení. Tyto materiály by mohly být zpracovávány vybranými zkušenými pracovníky vědeckovýzkumné základny, což by byla jistě účelnější a prospěšnější práce než řešení různých, často velmi problematických

„vědeckých úkolů“, které jsou zpravidla po obhájení založeny a nijak nejsou využívány v praxi.

Vliv vědeckotechnického rozvoje se ve velitelské přípravě projevuje buď prováděním ukázek bojové techniky, které jsou vesměs tak obsahově bohaté a různorodé, že při nedostatku času nepřinášejí zpravidla žádoucí efekt. Většinou se však vědeckotechnický rozvoj dříve projevoval v náročném přezkušování takticko-technických dat zbraní a bojové techniky, bez ohledu na to, zda přezkušovaný je měl znát ve svém funkčním zařazení, či nikoli. Během krátké doby po přezkoušení každý stejně zapomněl téměř vše, z čeho byl přezkušován.

Zkušenosti z minulých let potvrzují, že by bylo nejvhodnější školit skutečně každého podle toho, co ve svém zařazení potřebuje a s novou technikou se seznamovat např. v krátkodobých kursech ve vojenských školách, což by přinášelo mnohem větší efekt než dosavadní forma studia.

Rozsah znalostí každého důstojníka, který je čas od času přezkušován, je doposud zpravidla určován buď podle vzoru nadřízeného stupně velení, to je podle toho, co se přezkazuje při velitelských shromážděních, nebo podle subjektivního názoru přezkušujícího. Mnohdy jsou požadavky na rozsah a hloubku znalostí tak široké, že neodpovídají konkrétním funkcím příslušných důstojníků. Domnívám se, že by bylo vhodné zpracovat ve formě pomůcky **přehledy základních povinností a znalostí** od velitele čtyř až po velitele divize a na základě této pomůcky přezkušovat jejich znalosti. Dosavadní obrovské množství předpisů, pomůcek, nařízení a směrnic není nikdo schopen v praxi obsáhnout a v plném rozsahu je i plnit. Tato skutečnost byla již několikrát ověřena a potvrzena různými analýzami a komisemi v průběhu několika desetiletí, ale doposud žádné odpovídající závěry nebyly přijaty.

Ke zvýšení efektivity velitelské přípravy je nutné v potřebném rozsahu **zainteresovat důstojníky** na její kvalitě. Bude zapotřebí zvyšovat osobní odpovědnost jednotlivců za vlastní přípravu. Nestačí však pouze zdůrazňovat odpovědný vztah k prohlubování vlastních znalostí, ale je zapotřebí toto patřičně i odměňovat. Jestliže bude každý důstojník vidět, že je hodnocena jeho snaha o zvyšování přípravy, bude mít také větší zájem o rozšiřování svých znalostí. Bylo by proto vhodné uvažovat o morální i hmotné stimulaci v této oblasti. K tomu mohou napomoci např. mimořádná povýšení, objektivní hodnocení, pověření vyšší funkcí, odměny apod.

K objektivnímu hodnocení znalostí bude účelné vypracovat **jednotná kritéria**, což umožní shodně se skutečností posuzovat kvalitu důstojníků a reálnou schopnost zastávat jednotlivé funkce. Měli bychom využít dřívějších zkušeností, kdy před pověřením vyšší funkcí byli důstojníci školeni v různých kursech. Soudím, že rovněž před povýšením by bylo účelné každého přezkoušet z rozsahu stanovené látky.

Náročná vojenská služba neumožňuje generálům a důstojníkům věnovat příliš mnoho času na vlastní přípravu, a proto by měla být organizována mnohem **racio-**

nálněji a efektivněji, než je tomu doposud. Měli bychom více využívat poznatků z lokálních válek, zaměřit se v přípravě skutečně na to, co bude potřebné ve válce. Ke zdokonalování znalostí velitelského sboru šířeji **organizovat krátkodobé a postgraduální kursy ve vojenských školách a akademiích**.

Požadavky přestavby kladou mnohem vyšší nároky i na **zdokonalování organizátorských schopností**, které jsou velmi potřebné i pro činnost v mírových podmínkách. Tuto skutečnost zatím opomíjíme. Vždyť řízení každodenní činnosti vojsk v míru vyžaduje **rozpracovat zásady řízení**, což není doposud plně jasné. Myslím, že nazrála doba tyto otázky skutečně rozpracovat, ujasnit a vytvořit předpoklady pro organizované školení a přípravu velitelských a štábních kádří, zvládnout vědecké zásady organizace a řízení. Bez těchto předpokladů si nelze představit úspěšné plnění budoucích úkolů naší armády v míru i v poli.

Příslušníci našeho velitelského sboru by rovněž měli pro příští léta velmi dobře **zvládnout obecné principy teorie řízení** i konkrétní problémy **teorie velení**, bez nichž nebude moci v budoucích letech nikdo dlouho pracovat na kterékoli řídicí funkci. K tomu by bylo vhodné organizovat krátkodobé kursy s využitím odborných pracovišť ČSAV nebo jejich odborníků. V současnosti a především v blízké budoucnosti by každý funkcionář, který bude řídit určitý pracovní kolektiv, měl znát základy řídicí práce, které mohou vést i ve vojenské oblasti k zefektivnění velení vojskům v míru i v poli. Bylo by účelné zabezpečit mnohem systematictější přípravu funkcionářů na jednotlivých stupních velení formou **zdokonalovacích kursů** a přitom více využívat i civilních zařízení a odborníků, kteří se problematikou řízení vědecké práce již řadu let velmi hluboce zabývají. Vždyť již na 8. zasedání ÚV KSČ bylo zdůrazněno, že je třeba zvyšovat kvalifikaci vedoucích pracovníků tak, aby odpovídala rostoucím nárokům i soudobým požadavkům. V březnu 1983 přijalo předsednictvo ÚV KSČ nový celostátní systém přípravy a zvyšování kvalifikace vedoucích pracovníků, který byl realizován usnesením vlády ČSSR č. 155/1983. Jednotlivé resorty ve svých vzdělávacích zařízeních, především institutech pro výchovu vedoucích pracovníků daného ministerstva zabezpečují plnění tohoto usnesení. Soudím, že v rámci FMNO by bylo nesporně užitečné uskutečňovat obdobné školení.

Příprava naší armády vychází z obranného charakteru vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy, která spočívá na principu rovnováhy a dostatečnosti. Realizace jejích požadavků má vysoké nároky na připravenost velitelského sboru.

Probíhající přestavba rovněž vyžaduje, aby naše vojenské kádry měly mnohem širší politické, všeobecné i odborné znalosti. V oblasti přípravy důstojníků by bylo

účelné provést **hlubokou analýzu, přehodnotit cíle, formy a metody jejího uskutečňování.** Měli bychom se snažit **oprostit ji od vžitých šablonovitých forem a metod** a přitom **vycházet z perspektivního vývoje nových zbraní a názorů nepřítele na vedení možné příští války.**

Základem veškeré přípravy našeho velitelského sboru je samozřejmě ideová, vysoce stranická, morálně politická výchova a bezmezná oddanost komunistické straně a našemu socialistickému zřízení. V žádném případě však nelze opomíjet a podceňovat vysokou odbornou připravenost a profesionální mistrovství každého důstojníka. Jedině dobře připravený velitelský sbor je schopen zabezpečit všechny úkoly bojové pohotovosti ČSLA.

Přípravu velitelů a štábů podřídít cílevědomému osvojování, rozpracování a důsledné realizaci požadavků vyplývajících z obranného charakteru vojenské doktríny.

(Směrnice pro operační a mobilizační přípravu ve výcvikovém roce 1988–1989)

VZTAH OBRANY A PROTIÚTOKU

Vycházíme-li z podstaty vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy, stávají se obranné operace vedené s cílem odražení a zmaření agrese nepřítele **hlavním druhem operací vojsk v počátečním období možné války**. Avšak obrana, vedená v jakémkoli měřítku, je způsobilá dosáhnout jen omezených cílů a nemůže vést ke konečnému zničení agresora.

Myslím, že z tohoto pohledu je nutné chápat uskutečňování prvních obranných operací jako dočasný způsob bojové činnosti s agresorem vedenou s cílem oslabení útočníka, vyčerpání jeho záloh, zmaření útoku a vytvoření podmínek pro přechod do protiútoků.

Po odražení agrese nepřítele v počátečním období války je proto protiútok z hlediska bojové činnosti vojsk jedním z hlavních prostředků, které umožňují převzetí strategické i operační iniciativy a který bude veden jak strategickými, tak i operačními uskupeními vojsk.

Jedině rozhodný protiútok nedovolí nepříteli pokračovat v agresi a je prostředkem, jenž vytváří podmínky ke konečnému zničení útočníka na jeho vlastním území. Proto je zapotřebí přechod vojsk do protiútoků plánovat již při prvních obranných operacích. Jejich vedení pak musí vytvořit co nejvýhodnější podmínky pro tuto činnost.

Při organizaci a vedení soudobé obrany se setkáváme s pojmy protizteč a protiúder. Oba se vztahují k obranné operaci – boji. Při přechodu z této operace do útoku hovoříme o **protiútku**. Na rozdíl od útoku, který vedeme proti bránícímu se nepříteli, je **protiútok veden proti aktivnímu a dosud útočícímu nepříteli**. Přesto však mezi protiúderem a protiútokem, třebaže mají rozdílný cíl i význam, je přímá souvislost. Protiúder úspěšně uskutečňované silami operačních záloh v průběhu vedení obranné operace, mohou často přerůst rámcem vedení operační i strategické obrany a vytvořit podmínky pro přechod do protiútoků.

Pod pojmem **protiútok** rozumíme zvláštní druh útoku, předem připravený v průběhu nebo bezprostředně po odražení útoku nepřítele ke zmaření výsledků a dokončení zničení útočníka. Znamená v podstatě přechod od obrany k rozsáhlé útočné činnosti silami soustředěnými již v průběhu obrany.

Protiútok na rozdíl od protizteče a protiúderu není součástí obranné operace, ani pokračováním jejího vedení, ale je svou podstatou **novou útočnou činností**, která se řídí podle zásad obecně platných pro přípravu a vedení útočných operací, avšak s některými zvláštnostmi. Je však třeba vidět, že ve vojenské praxi se prvky obranné operace a protiútok prolínají a přesahují. Přitom protiútok je na výsledcích vedení obranných operací přímo závislý a z nich také vychází.

Protiútok tím, že vytváří podmínky pro přechod z obrany do všeobecného útoku, je rovněž vrcholným projevem aktivity vojsk v operačním a zejména ve strategickém měřítku. Je výrazem vysokých morálních a bojových vlastností i možností vojsk a projevem jejich vůle po vítězství. Vyžaduje však značné síly a materiální prostředky, které armády prvního sledu a mnohdy ani front nebudou mít. Proto je nutné zálohy předurčené pro přechod do protiútku přisunovat z hloubky teritoria – koaličního uskupení vojsk, nebo i ze strategické zálohy na válčišti.

Z toho vyplývá, že **vševojsková armáda bude přecházet do protiútku v rámci frontu, v součinnosti s ostatními armádami, nebo může zabezpečovat přechod frontu do protiútku.**

Cílem protiútku v současných podmínkách je nedat nepříteli možnost úspěšně dokončit útočnou operaci, zmařit jeho útok a rozbít hlavní útočná uskupení, ovládnout důležité prostory, převzít iniciativu na zemi i ve vzduchu a vytvořit postupně podmínky pro přechod do všeobecného útoku vedeného s rozhodnými operačními i strategickými cíli.

V počátečním období války při vedení prvních obranných operací může být cílem protiútku rovněž osvobození vlastního území a přenesení bojů na území agresora.

V průběhu války může být hlavním cílem protiútku zpravidla obnovení útočné činnosti v operačním nebo častěji ve strategickém měřítku.

Přechod z obrany do útoku je s výhodou vykonáván v době, kdy jsou útočícímu nepříteli způsobeny značné ztráty, a v situaci, kdy nepřítel už nemá volné bližší operační zálohy nebo je nemůže z různých důvodů použít, avšak dosud neuspěl přejít do organizované obrany.

Nejvýhodnější podmínky pro přechod vojsk do protiútku v počátečním období války však budou vytvořeny tehdy, když budeme mít možnost účinně ničit nepřítel palebnými údery, kdy jeho síly budou vyčerpány a hlavní operační zálohy zasazeny do sražení, nepřítel nebude mít dosud vytvořena obranná uskupení a vlastní vojska si zachovají (vytvoří) možnost zaujmout výhodné operační postavení a budou všestranně připravena k vedení útočné činnosti.

Určujícím faktorem v přípravě a organizaci protiútku jsou způsoby přechodu

vojsk do útoku. V podmínkách počátečního období války může být protiútok **zahájen zasazením** protiútočícího uskupení:

- do protiútoku po přesunu z hloubky,
- z přímého dotyku po přeskupení.

Domnívám se, že nejčastěji však bude přechod do protiútoku zahajován kombinací obou způsobů nebo může být pokračováním úspěšně provedených frontových a armádních protiúderů. Přitom vojska mohou přejít do protiútoku bezprostředně po protiúderu nebo i po kratší přestávce, která je nutná k dokončení hlavních přípravných opatření.

V průběhu prvních obranných operací může být přechod do protiútoku uskutečněn současně na několika zvolených směrech, nebo postupně na jednotlivých směrech úderů. Je možné jej začít v době kdy je současně zahajována vzdušná operace, ale častěji však až v období jejího vedení nebo dokonce i po splnění cílů vzdušné operace.

Aby bylo dosaženo plánovaných cílů, protiútoku, musí být již v průběhu vedení obranné operace přijímána opatření k udržení takových prostorů (čar), ze kterých bude v dalším výhodné vést úderý pozemních sil. Dále je potřebné utvořit protiútočná uskupení, doplnit vojska, vytvořit odpovídající zásoby raket, munice, PHM a dalších materiálních prostředků a zplánovat protiútočnou operaci.

Důležité bude zejména to, aby zálohy předurčené k přechodu do protiútoku nebyly předčasně zasazeny po částech do obranných sražení, čímž by byla snižována počáteční síla úderu.

Rozhodující pro úspěch protiútoku je včasné vytvoření protiútočných uskupení již v průběhu obranného sražení (prvních obranných operací), které bude zpravidla vedeno ve složitých podmínkách odrážení mohutných úderů silnějšího nepřítele. Proto je potřebné protiútočná uskupení vytvářet poměrně daleko od linie fronty, v hloubce operačních sestav. Jejich základ budou tvořit druhý sled a zálohy frontu, vojska přeskupovaná z podružných směrů fronty, svazky a svazy vyčleněné pro přechod do protiútoku ze zálohy nadřazeného stupně velení.

Vojska předurčená pro přechod do protiútoku je účelné rozmísťovat tak, aby jejich zasazení nevyžadovalo složitá přeskupování a aby nebyl předčasně prozrazen zámysl plánované činnosti. Proto je nevyhnutelné jejich přeskupování, soustřeďování a rozvinování uskutečňovat utajeně a v co nejkratších lhůtách.

Jednou z nejdůležitějších podmínek pro úspěšný přechod do protiútoku bude **vybojování a udržení nadvlády ve vzduchu a dosažení palebné převahy nad nepřítelem** na rozhodujících směrech úderů. Proto současně s plněním úkolů letectva v prvních obranných operacích bude probíhat jeho příprava k účasti ve vzdušné operaci, kterou je protiútok zpravidla zahajován. Vzdušnou operaci k vybojování nadvlády ve vzduchu je nutné zahájit tak, aby její hlavní úkoly byly splněny již před přechodem vojsk do protiútoku.

Přechod do protiútoků frontu je zpravidla **zahajován** hromadnými údery raketových vojsk a dělostřelectva, údery letectva a průzkumných úderných kompletů vedených ještě v průběhu vzdušné operace nebo po jejím ukončení. Zvláštní pozornost v tomto období musí být věnována dezorganizaci systémů velení a řízení prostředků PVO i letectva nepřítele, jakož i hlavních systémů velení a řízení pozemního vojska, a to nejméně do taktické hloubky jeho operační sestavy.

Palebné ničení nepřítele je žádoucí předem zplánovat a před zasazením protiúderných uskupení na základě konkrétního vývoje situace včas upřesnit. První hromadný palebný úder se uskutečňuje v čase „Č“ a vede na celý komplex předem zplánovaných a do doby zahájení protiútoků nově zjištěných objektů. V některých případech může tento úder sledovat i zmaření připravované protipřípravy nepřítele.

V návaznosti na hromadný palebný úder a někdy i v jeho rámci je možné na vybraných směrech protiútoků provádět palebnou přípravu. Může být zahajována současně na různých směrech protiútoků nebo v závislosti na způsobu přechodu vojsk do protiútoků v určité i delší posloupnosti. Podle toho je také vytvářeno i odpovídající uskupení raketových vojsk a dělostřelectva.

Určujícím faktorem v přípravě a organizaci přechodu do protiútoků budou podmínky **zahájení**. Přechod do protiútoků může být zahajován v situaci, kdy:

- nepřítel dosud pokračuje v útočné činnosti na rozhodujících směrech útoku,
- nepřítel není schopen odrazit náš úspěšně vedený protiúder,
- vlastní vojska zastavila útok nepřítele, který dosud nestačil vytvořit obrannou sestavu a zesílit svá postavení,
- útok nepřítele byl zastaven, ale potřebujeme určitý čas k přípravě protiútočné operace, v průběhu kterého nepřítel organizuje obranu.

Z těchto podmínek vyplývá, že protiútok bude připravován v průběhu těžkých obranných bojů, zpravidla v podmínkách nestabilizované fronty a bude probíhat ve zvláště složité a dynamické situaci. Podmínky přechodu do protiútoků mohou být zkomplikovány ještě tím, že v reálné situaci se na jednotlivých směrech protiútoků vyskytne několik, nebo všechny případy současně. To předem určuje mimořádnou rozmanitost způsobů bojové činnosti vojsk frontu (armády) a současně vyžaduje i nutnost tvůrčího a nešablonovitého přístupu k jejich rozpracování a řešení.

Pokračuje-li nepřítel v útočné činnosti a proniká-li dále do hloubky naší obrany, nebo když zahájil již pronásledování, je výhodné vést **vstřícné údery**. V takovém případě může na některých směrech náš protiútok nabýt i charakteru **střetného sražení**.

Jestliže je protiútok zahajován v průběhu rozvíjení frontového protiúderu nebo bezprostředně po jeho úspěšném uskutečnění, bude velmi důležité rychle soustředit úsilí na směry, kde bylo dosaženo největšího úspěchu. K tomu je nezbytné, aby vojska, která vedla protiúder, ovládla výhodné čáry, ze kterých se pak zasazují do

sražení hlavní síly. Přitom bude nezbytné poutat síly nepřítele na široké frontě, znemožnit jim manévr a nedovolit nepříteli centralizované použití záloh. **Protiútok v tomto případě bude mít formu rozvíjení dosaženého úspěchu se současným vedením úderů na druhých směrech, kde nebyly vedeny protiúder.**

Při přechodu do protiútku na nepřítele, který byl zastaven a přechází do obrany, bude protiútočná operace zpravidla zahajována průlomem spěšně zaujaté obrany. V takovém případě budou vojska rozvíjena zpravidla v prostorech soustředění v hloubce, často mimo směry plánovaných úderů s jejich následným vyvedením na zvolené směry přechodu do protiútočné operace.

Ve všech případech bude přechod do protiútku těsně spojen s předchozím vedením obrany. V tom spočívá také zásadní rozdíl od vedení klasické útočné operace. Další zvláštností je to, že protiútočné operace se jednak připravují a za určitých okolností mohou také začít v podmínkách **nedokončené obranné operace**. Proto obranná sražení na mnoha směrech mohou pokračovat i po přechodu vojsk do protiútku.

Toto období bude rovněž charakterizováno značnou složitostí v práci velitele a štábu frontu (armády). Ta vyplývá ze skutečnosti, že příprava protiútočné operace bude zpravidla probíhat při současném řízení vojsk k dokončení obranné operace (sražení). Proto bude nutné ve štábech úměrně rozdělit síly k současnému řešení obou náročných úkolů.

Organizace, příprava a vedení protiútku tvoří v současnosti velmi důležitý teoretický i praktický úkol. Jeho řešení vyžaduje od velitelů a štábů důkladné znalosti zásad organizace a vedení jak obranné, tak útočné operace i všech způsobů vedení bojové činnosti. Myslím, že článek bude podnětem k dalšímu hlubšímu rozpracování této složité problematiky.

**Dovedně spojovat vedení obranné činnosti s útočnou. Včas připravovat a nena-
dále provádět protizteče a protiúder, okamžitě po spolehlivém palebném zničení
nepřítele.**

(Směrnice pro operační a mobilizační přípravu ve výcvikovém roce 1988–1989)

VYUŽITIE SÍL A PROSTRIEDKOV PRI ZABEZPEČENÍ PRESUNOV NA TERITÓRIU

V podmienkach vysoko manévrovej bojovej činnosti vojsk značne vzrastá význam presunov vojsk, ktoré budú spravidla vykonávané za veľmi zložitej situácie na teritóriu. Úspech tejto činnosti bude závislý predovšetkým od toho, ako bude zvládnutá dopravná situácia. Preto presuny musia byť organizované a zabezpečované v súlade s týmito **požiadavkami**:

- rozptýlenosť,
- stálosť a nepretržitosť prevádzky,
- komplexnosť zabezpečenia prepravných potrieb,
- jednotné úsilie všetkých druhov prepravy.

Presuny môžu byť **uskutočňované**:

- využitím vlastných prostriedkov – pochodom,
- prepravou po železnici, vzduchom (vodná doprava),
- kombinovaným spôsobom.

Pre zabezpečenie presunov v krátkych časových úsekoch má rozhodujúce miesto **cestná doprava**, ktorá sa od prvého dňa stane hromadná a prevážne diaľková.

Preto na zabezpečenie plynulosti premávky na jednotlivých cestách je vykonávaný rad opatrení; medzi najdôležitejšie patria:

- regulácia premávky,
- poriadková služba,
- etapná služba,
- technická ochrana cestnej siete.

Na teritóriu hlavným organizátorom a zodpovedným orgánom za riešenie a zabezpečenie presunov je veliteľstvo teritória.

Za riadenie presunov zodpovedá veliteľstvo teritória a po všetkých stránkach ich zabezpečuje náčelník tyla teritória prostredníctvom správy (oddelenia) vojenskej dopravy a podriadených náčelníkov krajských správ vojenskej dopravy.

Štáb teritória pri zabezpečovaní presunov organizuje **súčinnosť** s predstaviteľmi príslušných ministerstiev ČSR alebo SSR – so Správou dopravy MV a životného prostredia pre technickú ochranu a obnovu pozemných komunikácií, so Správou poriadkovej a dopravnej služby MV a životného prostredia pre organizáciu poriadkovej služby a značenie UAS, s Ministerstvom zdravotníctva a sociálnych vecí, priemyslu, obchodu a cestovného ruchu, vnútra a životného prostredia ČSR a SSR pre aktivizáciu etapnej služby, so štábom CO na odstraňovanie následkov po nepriateľskom napadnutí, s Ministerstvom výstavby a stavebníctva pri realizácii náhradných premostení a pod.

Správy (oddelenia) vojenskej dopravy majú systém orgánov teritoriálnej poriadkovej služby, ktorá pôsobí v prospech všetkých vojsk, presunujúcich sa po vyhradených cestách teritória.

Náčelník KSVD zodpovedá v obvode kraja za činnosť teritoriálnej poriadkovej služby. Obsadzuje svoje VS, odkiaľ má zabezpečené spojenie k podriadeným kontrolným a poriadkovým stanovišťam a na veliteľské stanovište cestného poriadkového práporu.

Na riadenie presunov môže mať k **dispozícii**:

- kontrolné a poriadkové stanovište (KPS),
- cestné poriadkové prápory (silpožr) alebo cestné prápory (silpr),
- pohyblivé skupiny riadenia cestnej premávky (PSRCP),
- jednotky ZNB (pre koordináciu úloh vysielajú náčelník KS ZNB ku KSVD styčného dôstojníka).

Kontrolné a poriadkové stanovištia (KPS)

Sú stacionárne poriadkové orgány KSVD, rozvíjané na hraničných priechodoch teritória a regulačných čiarach, zhodných pravidiel s priečnymi automobilovými cestami a vzdialených od seba 100–200 km. Sú typu „A“ a „B“. Typ „A“ môže mať 10 osôb, 3 automobily, 1 rádiovú stanicu; typ „B“ môže mať toto zloženie: 5 osôb, 2 automobily a 1 rádiovú stanicu. Hlavnou úlohou KPS je prostredníctvom rozvinutého poriadkového stanovišťa a vyslaním pohyblivých poriadkových hliadok, riadiť, sledovať, kontrolovať a podávať hlásenia o pohybe prúdov náčelníkovi KSVD. Spolupracuje s veliteľmi presunujúcich sa prúdov, s náčelníkom pohyblivej skupiny KSVD pre riadenie cestnej premávky, s príslušníkmi ZNB na svojom úseku, s náčelníkom ORS a príslušnými veliteľmi radiačného a chemického prieskumu TRHS a s najbližším národným výborom.

Cestný poriadkový prápor KSVD

Jeho veliteľ je priamo podriadený náčelníkovi KSVD. Prápor sa rozvíja po rotách, ktoré obsadzujú cestné úseky (100–150 km), celkovo 400–450 km. Vytvára dispečerské stanovište (DS) práporu a DS rôt. Riadi, sleduje, kontroluje a podáva hlásenia o realizácii plánovanej premávky na DS KSVD. Organizuje súčinnosť obdobne ako náčelník KPS. Veliteľ riadi premávku podľa ustanovenia predpisu Všeob-P-31, Dop-1-3 a Všeob-sm-12.

Pohyblivá skupina riadenia cestnej premávky

Môže byť o sile – 3 dôstojníci, 1 vozidlo a vodič, 1 RST, je súčasťou KSVD a funkčným orgánom náčelníka KSVD pre zabezpečenie premávky a riadenia dopravy na cestách, kde došlo k zložitým situáciám.

Jednotky ZNB sú vyčleňované z dopravnej služby okresných jednotiek VB na určených automobilových cestách. Dopĺňujú sieť kontrolných a poriadkových stanovišť ČSLA. Ich činnosť je zameraná najmä na zabezpečenie plynulej, nerušenej premávky na UAS a bezpečného pohybu vojenských prúdov. Riadia nevojenských užívateľov ciest. Využívajú široký aktiv pomocných príslušníkov VB. V zložitej situácii môžu byť využité na prevedenie prúdov cez mestá a komunikačné uzly, ako i na sprievod pásovej techniky.

Teritoriálna poriadková služba

Je organizovaná na určených komunikáciách vedúcich územím štátu, silami teritoriálnych orgánov vojenskej dopravy, ktoré som charakterizoval.

Všetky zložky teritoriálnej poriadkovej služby (TPS) s výnimkou kádrových síl a prostriedkov VB sa rozvíjajú až po mobilizačnom doplnení. Dosiahnutie pohotovosti jednotlivých prvkov teritoriálnej poriadkovej služby na území kraja a do stanovenej lehoty zabezpečuje príslušný náčelník KSVD.

Hlavné úkoly teritoriálnej poriadkovej služby:

- reguluje a kontroluje pohyb vojsk,

- kontroluje dodržiavanie poriadku, maskovaciu disciplínu a pravidiel cestnej premávky,
- sleduje a eviduje presunu,
- sprostredkuje velenie vojskám za presunu,
- informuje pochodové prúdy o zjazdnosti, stupni zamorenia a pod.,
- udržiava trvalú súčinnosť s orgánmi TRHS a organizáciami na údržbu a obnovu ciest,
- koordinuje vojenské a civilné záujmy na cestách,
- poskytuje informácie o etapnej službe.

Pre operatívne upresnenie úloh v priebehu presunu, pri zložitých situáciách po napadnutí nepriateľom a pre vyvedenie prúdov na iné smery alebo obchádzky možno využiť prostredníctvom náčelníka KSVD **pohyblivé skupiny riadenia cestnej premávky KSVD**.

V súčasných podmienkach vedenia bojovej činnosti pri možnostiach použitia chemických a jadrových zbraní na presunujúce sa vojská v ľubovoľnom čase a priestore je veľmi dôležitá pre okamžité varovanie vojsk súčinnosť s TRHS. Je organizovaná tak, že na krajských radiačných strediskách sú styční dôstojníci z KSVD. Oni od krajských radiačných skupín dostávajú všetky údaje o chemickej a radiačnej situácii v kraji, prípadne o parametroch jadrových a chemických úderov, o skutočnej radiačnej a chemickej situácii na osiach presunu alebo na železničných smeroch. Styční dôstojníci s využitím svojich spojovacích prostriedkov potrebné údaje odovzdávajú cez správcov poriadkových úsekov až na KPS, ktoré zistené údaje dávajú presunujúcim sa vojskám. Tieto údaje odovzdávajú aj vojenským správcom železničných staníc, ktorí informujú veliteľov prechádzajúcich prevozov.

Pre poskytnutie najnutnejšieho materiálneho, technického a zdravotníckeho zabezpečenia vojenských cestných presunov je organizovaná na určených miestach etapná služba.

V období mimoriadnych opatrení za tým účelom podľa požiadavky FMNO sú zriaďované **stanice etapnej služby**, ktoré pripravujú civilné rezorty v súlade s potrebami a požiadavkami dopravného plánu.

Stanice etapnej služby sú určené pre jednotky a útvary, ktoré nemajú organické vlastné tylo a nezabezpečujú sa za presunu samostatne. Čas rozvinutia staníc etapnej služby môže byť 8–12 hodín od prevzatia príkazu. Je možné rozvíjať tieto stanice etapnej služby:

- **stravovacie stanice** (Ministerstvo obchodu a cestovného ruchu ČSR a SSR); kapacita 600 dávok teplej stravy za 24 hodín so skladom proviantu na 4000 dd. Skupine vojakov nad 50 osôb sa vydáva teplá strava len na základe objednávky odovzdanej 6 hodín vopred. Spravidla sa rozvíjajú na bázi závodov verejného stravovania; musí byť zabezpečená nepretržitá prevádzka,

- **stanice zdravotníckej pomoci** (Ministerstvo zdravotníctva a sociálnych vecí); poskytujú prvú lekársku pomoc (ako útvarové ošetrovne). Pripravené asi k 50 zásahom za deň, lekárska pomoc v rozsahu 15–30 lekárskeho ošetrení za 24 hodín. Musí byť zabezpečená stála pohotovostná služba.

Zloženie: 1 lekár (chirurg), 3 zdravotné sestry.

Vybavenie stanice – 10 lôžok, z toho 2 izolačné, 1 odsunové auto.

Rozvíja sa na bázi liečebných zariadení približne do 8 hodín od vydania príkazu.

- **výdajne PHM** (v rámci n. p. Benzinol, Benzina; za ich vytvorenie a činnosť zodpovedá Ministerstvo priemyslu ČSR a SSR. Ich denná kapacita odberu je 30–50 m³ PH za 24 hodín, zásoby môžu mať v pomere BA a NM 1 : 3.

Sú rozvíjané na vybraných terajších čerpacích staniciach asi do 8 hodín od vydania príkazu. Obsluhujú ich 3–4 osoby a majú nepretržitú službu.

- **stanice technickej pomoci** (zodpovedá Ministerstvo vnútra a životného prostredia ČSR a SSR alebo vedúci rezortu, z ktorého opravárenských kapacít je stanica zriaďovaná).

Sú rozvíjané napr. na bázi ČSAO, STS atď., približne do 12 hodín od vyžiadania pre vykonávanie bežných opráv presunujúcej sa techniky. Kapacita jednej stanice by nemala poklesnúť pod 10 BO/24 hodín (130 pracovných hodín). Je nevyhnutné, aby bol v pohotovosti jeden nákladný automobil pre výjazd poruchovej skupiny.

Tieto stanice etapnej služby sú spravidla budované hniezdovým spôsobom, t.j. ich umiestnenie v zhlukoch, alebo v maximálnej vzdialenosti 15–20 km od seba. Ich komplexy sú budo-

vané od seba 100–120 km tak, aby pri celodennom pochode bolo možné poskytnúť minimálne dva razy denne tylové a technické zabezpečenie.

V období mimoriadnych opatrení je účelné organizovať systém jednotného riadenia cestnej dopravy a obnovy pozemných komunikácií. Pre zabezpečenie presunov vojsk je vykonávaná technická ochrana komunikácií, ktorá spočíva vo zvýšení ich odolnosti a v čo najrýchlejšej obnove cestnej premávky na nich na základe rozhodnutia príslušných rád obrany. Technickú ochranu zabezpečujú sily a prostriedky vytvárané na bázi predurčených organizácií v pôsobnosti Federálneho ministerstva dopravy a spojov, Ministerstva vnútra a životného prostredia ČSR a SSR a Ministerstva výstavby a stavebníctva ČSR a SSR.

Velenie vojskám, presunujúcim sa po teritóriu je organizované po línii priamej podriadenosti. Odovzdávanie úloh, informácií o priebehu presunu je zabezpečené prostredníctvom rozvinutej siete teritoriálnej poriadkovej služby, pretože táto pôsobí v prospech všetkých vojsk, ktoré sa presunujú po vyhradených cestách teritória. Za tým účelom sa využíva stála sieť a zariadenia rádiové siete (stála linková sieť).

Je potrebné, aby rádiová sieť poriadkovej služby bola známa všetkým veliteľom. Volací znak je vhodný používať jeden. Ostatné rádiové stanice môžu mať číslcový index. Tento spôsob umožňuje, aby velitelia sa mohli orientovať o akú stanicu ide a kde je umiestnená.

Pri presunoch zväzkov (útvarov) po UAS teritória musí podľa predpisu Všeob-P-31, článok 27, štáb zväzku (útvaru) včas nadviazať spojenie s poriadkovými orgánmi teritória a upresniť s nimi organizáciu pochodu.

Velitelia presunujúcich sa vojsk sú povinní zabezpečiť styk a súčinnosť s náčelníkom KSVD alebo veliteľom cestného poriadkového práporu, najneskôr deň pred začatím pochodu.

Pri organizácii **súčinnosti** sa prerokujú predovšetkým tieto otázky: čas a spôsob presunu, spôsob príchodu v miestach kríženia UAS, priestory a úseky ciest, na ktorých je organizovaná teritoriálna poriadková služba a technická ochrana, organizácia spojenia a jeho využitie, spôsob varovania vojsk o radiačnom, chemickom a biologickom zamorení, miesta odoslania oneskorených vojakov a techniky a pod.

Pre zabezpečenie úzkej súčinnosti si môže zriadiť veliteľ presunujúceho sa zväzku **PoVS**, ktoré rozmiestňuje spravidla v blízkosti práporného dispečerského stanovišťa príslušného cestného poriadkového práporu na vhodné miesto asi 2/3 dĺžky denného pochodu. Na VS náčelníka KSVD alebo veliteľa silpořr si vysiela **operačnú skupinu** s úlohou:

- získať informácie o presunoch,
- pravidelne informovať príslušného veliteľa a PoVS,
- sprostredkovať prenos rozkazov, úloh a upresnení veliteľom presunujúcich sa prúdov prostredníctvom stanovišť teritoriálnej poriadkovej služby.

Preprava po železnici na teritóriu zostáva naďalej dôležitým druhom dopravy. Má veľkú kapacitu, denný prepravný výkon, vojskám šetrí sily, techniku, pohonné hmoty a pod. Nevýhodou je ich väčšia zraniteľnosť. Na teritóriu je vhodné vopred stanoviť a pripraviť pozdĺžne prepravné smery a priečky na požadovanú výkonnosť. Pre zabezpečenie preprav sa určujú vojskám nakladacie a vykladacie priestory a stanice.

Riadiace a výkonné orgány pre riadenie a zabezpečovanie železničných preprav sú rovnake po stupeň KSVD ako u zabezpečovania cestných presunov.

Výkonným orgánom KSVD je vojenská správa železničnej stanice (VSŽS), ktorá môže mať toto **zloženie**: 1 vojenská správa, 4 príslušníci správy, 2 dopravné prostriedky, ktoré zabezpečujú nakladanie a vykladanie železničných preprav v pridelenom úseku 1–4 železničných staníc.

V prípade prerušenia železničnej trate, minimálne na 3–5 dní, maximálne 10–14 dní, sa na základe rozhodnutia ROŠ alebo rozkazu veliteľa frontu zriaďuje **dočasný prekladací priestor (DPP)** s príslušnou správou priestoru. DPP sa skladá z vykladacieho a nakladacieho priestoru. Denná kapacita prekladania je 12 operačných preprav, 4000–6000 ton materiálu, z toho 2–3 vlaky s PHM.

Obnovu železníc vykonávajú zvláštne a posilové jednotky a organizácie FMNO, Federálneho ministerstva dopravy a spojov, Ministerstva výstavby a stavebníctva ČSR a SSR.

Štáby zväzkov a útvarov v súčinnosti s orgánmi vojenskej dopravy pripravujú a upresňujú výpočty vozňovej potreby pre prepravu po železnici a rozdelenie na prevozy a vlaky.

Vodná doprava na teritóriu zahŕňa prepravu vojsk, ranených, bojovej techniky a materiálu, PHM a surovín po splavných vnútorných vodných tokoch Dunaj, Labe.

Na prepravu sa využíva lodný park plavebných organizácií (ČSPLO a ČSPD) a stále prístavy. Podľa potreby sa zriaďujú náhradné prístavy a premostenia a vykonáva sa rozptyl lodného parku. Na zabezpečenie vojenských preprav sa zriaďujú vojenské správy vodných prístavov a vodných úsekov. Technickú ochranu vnútorných vodných tokov zabezpečuje Ministerstvo lesného a vodného hospodárstva a drevospracujúceho priemyslu ČSR a SSR v súčinnosti s plavebnými organizáciami.

Operačné rozvinovanie vojsk a s ním úzko spojená problematika presunov vojsk prevažne na veľké vzdialenosti je dôležitou otázkou súčasného operačného umenia. Svoju dôležitú úlohu a miesto má v súvislosti s týmto príprava teritória pre zabezpečenie presunov a prevozov vojsk.

Štáb teritória bude plniť úlohy pri prechode na vojnový stav a operačnom rozvinovaní vojsk v úzkej súčinnosti so všetkými rezortmi štátnej správy. Táto skutočnosť vyžaduje neprestajne zdokonaľovať celý systém práce štábu teritória.

Práca štábu teritória musí byť podriadená potrebe zabezpečenia poľných vojsk. Preto riešenie otázok organizácie a zabezpečenia presunov vojsk na veľké vzdialenosti na území teritória vyžaduje uvedenie problematiky podrobne poznať, získané skúsenosti naďalej prehľbovať, riešiť vzniknuté problémy a stanovené úlohy po odbornostiach zložiek teritoriálneho štábu ich dokázať dôsledne realizovať.

VEDENÍ BOJE PŘI NÁSILNÉM PŘECHODU VODNÍ PŘEKÁŽKY A ÚTOKU Z PŘÍMÉHO DOTYKU S NEPŘÍTELEM

(Pokračování z VM č. 9/1988)

Odlišnost násilného přechodu po rozvinutí hlavních sil divize u vodní překážky oproti násilnému přechodu z chodu vychází z těchto skutečností:

- **Ze situace vlastních vojsk** před zahájením násilného přechodu. Zpravidla se již zmocnila přístupů k vodní překážce, případně na některém směru i přes celkový neúspěch násilného přechodu z chodu získala předmostí. V případě úspěšně vedené obrany bude situace stejná, tzn., že divize v obraně plně ovládá přilehlý břeh.

Samozřejmě, že může být i obrácená situace, kdy při neúspěšném přechodu z chodu se na některém směru (směrech) podařilo nepříteli udržet části přilehlého břehu a tak jejich zničení a získání přístupů k vodní překážce budou rovněž součástí organizace a vedení dalšího boje.

- **Z charakteru nepřátelské obrany**, což je tou nejvýznamnější kvalitativní změnou v podmínkách přípravy a vedení násilného přechodu.

Tato obrana bude většinou již zeničně připravená, bráněná dostatečně silnými silami a prostředky (proto se také podařilo odrazit pokusy o násilný přechod z chodu), palebný systém je vysoce organizován, systém zátarasů široce rozvinut, a to nejen na protilehlém břehu v obraněm prostoru, ale často i na řece. Je zřejmé, že útok na takto připravenou obranu je nutné zahajovat průlomem.

- **Zatímco bojová sestava divize** pro násilný přechod z chodu byla zaujímana postupně tak, jak jednotlivé její prvky přicházely k vodní překážce, pak v tomto případě bude bojová sestava divize buď zaujata předem, a to přeskupením nebo vystřídáním vojsk v dotyku, nebo bude zaujímana postupně, ovšem podle zásad rozvíjení vojsk do bojové sestavy při útoku po přesunu z hloubky.

Znamená to, že v obou případech jsou vytvořeny podmínky pro **současné zahájení** násilného přechodu i zteče.

V této části příspěvku se budu zabývat **možnými zásadami uskutečnění násilného přechodu a útoku z přímého dotyku s nepřítelem**.

Jak jsem již uvedl, bude v tomto případě zaujata bojová sestava předem, ve výchozím prostoru v bezprostřední blízkosti vodní překážky, a to po potřebném přeskupení nebo přeskupení a vystřídání.

Ve výchozím prostoru je nutné vojáky, bojovou techniku, dopravní a přepravní prostředky před násilným přechodem vodní překážky rozmístit v krytech. Nejen v průběhu, ale i po

přeskupení či vystřídání je nezbytné pokračovat v různých klamných opatřeních, jejichž cílem je odvést pozornost nepřítele na úseky a prostory, ve kterých není předpokládána další aktivní činnost.

Hlavní síly divize (pluky prvního sledu) zaujmají výchozí prostory na svých směrech násilného přechodu vodní překážky, motostřelecký pluk druhého sledu (vševojsková záloha divize) 15 až 20 km za útvary prvního sledu, motostřelecké prapory druhého sledu (VŠZ pluků) 6 až 8 km za prapory prvního sledu. Tankový pluk prvního sledu divize, která vystřídala, zaujímá **vyčkávací prostor** ve vzdálenosti 12 až 15 km od předního okraje, druhého sledu 15 až 20 km za útvary prvního sledu. Tankovým praporům motostřeleckých pluků prvního sledu určujeme **vyčkávací postavení** 6 až 8 km od vlastního břehu.

Tanky, které byly v opěrných bodech na předním okraji obrany, zůstávají na svých stanovištích. V dalším mohou být využity k vedení přímé střelby v průběhu palebné přípravy a podpory násilného přechodu vodní překážky a zteče. Ostatní prvky bojové sestavy, místa velení a zabezpečení jsou rozmísťovány podle běžných zásad.

Pro rozmístění přepravních prostředků jsou připravovány prostory soustředění. Pro plavidlové přepravní prostředky (PTS 10) a zřizování soulodí pro první sledy je určujeme ve výchozích prostorech praporů prvního sledu ve vzdálenosti 1 až 3 km a pro zřizování mostových přepravišť ve větší vzdálenosti – přibližně 4 až 6 km od vodní překážky.

Do doby pohotovosti k násilnému přechodu zaujmou také svá stanoviště orgány pořádkové, záchranné a vyprošťovací služby k zabezpečení plynulé přepravy k vodnímu toku a přechodu přes něj a pohotovosti musí dosáhnout i spojovací prostředky k řízení tohoto přechodu. Do této doby je zapotřebí vykonat i nejnnutnější odtarasení a zřízení průchodů v ženiných zátarasech na vlastním břehu a pokud je to možné i na vodě. Za palebné podpory násilného přechodu a zteče jsou dokončovány práce v místech výjezdu přepravní techniky (BVP, OT, PTS 10, a další).

Důležitým, ne-li přímo rozhodujícím předpokladem úspěchu při násilném přechodu je pokračování a další rozvinutí intenzivního **průzkumu**, a to jak vodní překážky, tak i obrany nepřítele do celé hloubky bojového úkolu divize.

I když za jeho organizaci a řízení zodpovídá náčelník štábu a úloha velitele divize spočívá v jeho usměrnění, pak při násilném přechodu po rozvinutí hlavních sil u vodní překážky – a zvláště v přímém dotyku s nepřítelem – musí být jeho přístup, zájem a usměrnění daleko angažovanější.

Protože se divize přiblížila k vodní překážce a k nepříteli na dotyk, má významnou úlohu **pozorování**, které je organizováno z hlediska vzdálenosti předního okraje obrany nepřítele od řeky, vzájemného převýšení břehů a možnosti pozorování vodní hladiny. Pozorovatelný (pozorovací stanoviště) jsou členěny do hloubky; část je umísťována přímo u břehu. Na protilehlém břehu je možné k pozorování využít i jednotky (skupiny) složené z vycvičených potápěčů nebo průzkumníky vybavené izolačními přístroji. Ke zvýšení hloubky průzkumu a k zjištění nepřátelských objektů, umístěných v nepozorovatelných prostorech, organizuje štáb divize **pozorování z vrtníků**.

K zabezpečení úspěšné činnosti průzkumných orgánů při **výpadech a léčkách** na protilehlém břehu a v hloubce nepřátelské obrany vyčleňujeme přepravní prostředky a jejich činnost je dále zabezpečována připravenými palbami dělostřelectva. Efektivním zdrojem zpráv o nepříteli na důležitých směrech se může stát dobře zorganizovaný **průzkum bojem**. Jeho cílem bude zjištění možných změn v rozmísťování a uskupení nepřítele, upřesnění obranných opatření na řece, průběhu předního okraje jeho obrany za řekou, systému paleb a zátarasů a znemožnění jaderných úderů a palebné protipřípravy. Průzkum bojem organizuje velitel divize na základě nařízení nadřízeného velitele. Případný úspěch jednotek, které jej vedou, musí být ihned využit a rozšířen hlavními silami pluků prvního sledu.

Průzkumné odřady a samostatné průzkumné hlídky pronikají do boku a týlu nepřítele a spolu s průzkumnými skupinami, které již působí v nepřátelském týlu, zjišťují rozmístění jeho palebných prostředků, ženiných objektů, zátarasů, záloh a přípravu protiztečí. Jestliže se těmito průzkumnými orgány nepodařilo proniknout přes vodní překážku, vedou průzkum

z vlastního břehu. Jejich přeprava se začíná až po zahájení násilného přechodu společně s čelními jednotkami.

Podrobný ženijní průzkum ke zřízení přepravišť včetně přístupů k nim na vlastním břehu je zapotřebí **dokončit** v průběhu palebné přípravy pro zřízení plavidlových, brodových a přivozových přepravišť a v průběhu palebné podpory násilného přechodu a zteče pro zřízení mostových přepravišť (prakticky po přepravě jednotek prvního přepravního sledu). Vykonání podrobného ženijního průzkumu **pro zřízení plavidlových nebo brodových přepravišť** organizují velitelé motostřeleckých a tankových jednotek prvního sledu (k tomu musí vyslat včas své bojové průzkumné hlídky), pro zřízení přepravišť na ženijních přepravních prostředcích velitelé ženijních jednotek a provádí je ženijní průzkumné hlídky.

Ve výchozích prostorech, v prostorech utěsnění tanků, na osách vedoucích k vodní překážce a určených pro manévry podél ní, jakož i na přepravištích je organizován **radiační, chemický a bakteriologický (biologický) průzkum**, který vedou síly a prostředky jednotek radiačního a chemického průzkumu divize a pořádkové služby. Jeho cílem je včas zjistit použití chemických a bakteriologických (biologických) zbraní a radioaktivní zamoření terénu.

Jednotky rádiového a radiotechnického průzkumu jsou rozvíňovány pod ochranou předsunutých oddadů (předvojů) nebo jednotek prvního sledu na stanovištích vyčleněných 1 až 2 km od řeky, především na dominantních výšinách. Úsilí soustřeďují na směr hlavního úderu divize a na zjištění nepřátelského uskupení, zvláště jeho prostředků jaderného napadení a systémů řízení palby, míst velení a uskupení letectva. Na druhý břeh jsou přepravovány společně s prvním sledem divize nebo ihned za ním.

Jednotky dělostřeleckého průzkumu zaujímají takové pozorovací stanoviště, které jim umožní úplné pozorování nepřítele a jeho palebných prostředků na protilehlém břehu i v hloubce obrany. Jejich část je přepravována na protilehlý břeh společně s čelními jednotkami, zbytek až po ukončení přepravy pluků prvního sledu.

Pokračuje **vzdušný průzkum** vodní překážky a nepřítele, který se na ní brání. Je veden **vizuálně, leteckým snímkováním a optoelektronickými přístroji**. Bezpilotní průzkumné letouny mohou být používány k leteckému snímkování úseku násilného přechodu divize a k televiznímu průzkumu nepřítele na protilehlém břehu vodní překážky.

V rámci **leteckého snímkování** jsou připravovány fotografie úseků násilného přechodu většinou v měřítku 1 : 10 000 a míst budování přepravišť v měřítku 1 : 2000. Výsledky leteckého snímkování jsou předávány vojskům jako fotoschématy nebo jednotlivé letecké snímky. Pro letecké snímkování velitel určuje nejdůležitější nepřátelské objekty ničené jadernými zbraněmi, obranu nepřítele v úseku průlomu, úseky násilného přechodu vodní překážky a obranná postavení v hloubce na směru hlavního úderu.

Úkolem průzkumu je také zabezpečit dostatek podkladů k **dezorganizaci systémů velení a řízení** bránícího se nepřítele na druhém břehu. Úsilí vlastních sil a prostředků radioelektronického boje je proto nutné soustředit především na rušení rádiových sítí (brigád a praporů prvního sledu, součinnostních a navedení taktického letectva, řízení průzkumu a REB, předávání průzkumových informací, uvědomování), palubních radiolokátorů k ochraně našich vojsk před radiolokačním průzkumem a údery letectva, RNS Tacan ke ztížení podpory pozemních vojsk jeho letectvem. Ochrana přepravišť, nekryté živé síly a míst velení proti účinkům munice s rádiovými zapalovači musí být zabezpečena vyčleněnými prostředky rušení rádiových zapalovačů.

Tato opatření je zapotřebí doplnit důsledným uskutečňováním zásad **radioelektronické ochrany**, především ochrany proti úmyslnému nepřátelskému rušení.

K úspěšnému splnění úkolů při násilném přechodu napomáhají i důsledně uskutečňovaná opatření k **maskování**. Je nezbytné je zaměřit na utajení a skrytí příchodu vojsk k vodnímu toku, ke skrytí přepravišť a k oklamání nepřítele.

Maskování dosahujeme skrytým zřizováním přepraviště, snížením nápadnosti všech prací, které souvisejí jak s jeho přípravou, tak budoucím využitím. Účinné jsou i změny jeho vnějšího vzhledu, jež dokazují, že např. palba nepřítele či jeho údery letectva byly účinné a přepraviště je vyřazeno, zřizování klamných přepravišť v blízkosti reálných přechodů, využívání

dýmu a aerosolů, vedení demonstrační činnosti na směrech, kde se přechod nepředpokládá apod. Za maskování přepravišť odpovídá správce přepraviště.

Doba trvání **palebné přípravy násilného přechodu a zteče**, její uspořádání, doba zahájení a ukončení jsou určovány jako při útoku z přímého dotyku, avšak se zřetelem na dobu potřebnou k nasednutí vojsk na přepravní prostředky, na šířku vodní překážky, rychlost plavby přepravních prostředků na vodě a vzdálenosti předního okraje nepřátelské obrany od protilehlého břehu. Palebnou přípravu je nezbytné započít nejpозději, když vojska prvního sledu **zahájí přesun z prostoru nasednutí** (naložení) na přepravní prostředky a z **prostorů utěsnění tanků**. Při přechodu velké vodní překážky může začít až po vyjití vojsk k okraji vody.

K palebnému ničení na úsecích přechodu vodní překážky je vedle oddílů vojenských raket s konvenční municí, divizní a plukovních dělostřeleckých skupin přibírána i armádní dělostřelecká skupina. K ničení nepřítele na protilehlém břehu jsou ve značné míře používána děla, tanky, protitankové řízené střely a bojové vrtulníky pro přímou střelbu z vlastního břehu.

Při násilném přechodu **úzkých a středních** vodních překážek je možné palebnou přípravu násilného přechodu a zteče ukončit, jakmile útočící pluky (prapory) nasednou na BVP (OT) a dosáhnou výchozí čáry k přepravě. Jestliže jde o **širokou** vodní překážku, jakmile je zahájen násilný přechod, tj. v čase „Č“. Při násilném přechodu **velkých** vodních překážek (přehrad, zatopených prostorů) může dokonce čas „Č“ přesáhnout. V případě, že je přední okraj nepřátelské obrany na protilehlém břehu vzdálen od okraje vodní překážky, potom je palebná příprava násilného přechodu a zteče ukončena po vyjití jednotek na čáru přechodu ke zteči bez ohledu na šířku vodní překážky.

Po ukončení palebné přípravy je na signál velitele divize zahajována **palebná podpora násilného přechodu a zteče**. Pokračuje obvykle až do ovládnutí celé hloubky prostoru obrany nepřátelských brigád prvního sledu útočícími pluky.

Při zkrácené přípravě násilného přechodu je uskutečňována zpravidla **postupným soustředěním palby**, spolu s palbami oddílů či baterií na jednotlivé cíle. Při násilném přechodu zahajovaném po všestranné přípravě a spojeném s průlomem nepřátelské obrany lze předpokládat, že bude použito i jiných efektivnějších metod, jako je palebný val nebo pohyblivé palebné pásmo.

Palba na cíle na první čáře postupného soustředění palby (popř. jiné metody) pokračuje do vyjití jednotek na čáru bezpečnostní vzdálenosti od výbuchu vlastních granátů a je přenášena do hloubky na signál velitelů pluků (praporů). Při palebné podpoře násilného přechodu a zteče, stejně jako v přecházejícím období, se ve značné míře používají prostředky pro přímou střelbu.

K oslepení palebných prostředků nepřítele a jeho pozorovatele je využíváno především dělostřeleckých oslepovacích dýmových clon. Pod jejich ochranou se dokončuje ženijní průzkum vodní překážky, dobudování přepravišť a přechod jednotek prvního sledu. S výhodou lze použít i leteckých dýmových clon především ke klamání nepřítele o směru přechodu vodní překážky.

Násilný přechod vodní překážky zahajují a uskutečňují na vybraných úsecích všechny síly vyčleněné do prvního sledu současně. I zde platí zásada, že násilný přechod je prováděn s překvapením, rychle a na široké frontě. To je vynuceno účinky soudobých (a ne jen jader-
ných, ale i konvenčních) zbraní, kterými by v případě nahromadění vojsk mohl nepřítel vyřadit naráz více přepravišť, způsobit vojskům velké ztráty a útok zmařit. **Pohotovost přepravišť pro první sledy** motostřeleckých, a budou-li brodit, pak i tankových jednotek je zapotřebí zabezpečit k času „Č“.

Motostřelecké jednotky prvního sledu nasedají na bojová vozidla pěchoty (obrněné transportéry) a samohybné plavidlové přepravní prostředky ve skrytých místech a přibližují se v době palebné přípravy násilného přechodu a zteče na výchozí čáru k přepravě (vzdálenost 100 až 300 m od okraje vody), ze které současně zahajují násilný přechod. Nasednutí a zahájení přesunu stanoví velitel divize podle času určeného pro zahájení násilného přechodu s přihlédnutím k době, která je potřebná k překonání vzdálenosti z místa nasednutí až ke břehu vodního toku. Za začátek násilného přechodu („Č“) se i v tomto případě považuje **okamžik odplutí** jednotek prvního sledu **od vlastního břehu**.

Pluky prvního sledu hlavních sil na svých obojživelných bojových vozidlech a samohybných plavidlových přepravních prostředcích překonávají bez zastávky vodní překážku, využívají případná předmostí a za podpory jednotek, které je získaly, dále rozšiřují. Pokud tomu tak není, ihned po dosažení druhého břehu přecházejí do rozhodné zteče, většinou po sesednutí z bojových vozidel (OT), využívají výsledků palebného ničení nepřítele raketovým oddílem s konvenční municí, letectvem a dělostřelectvem, jakož i vyčleněnými prostředky pro přímou střelbu z vlastního břehu, přímé podpory bojových vrtulníků a výsledků vlastní intenzivní palby zahajované již během přepravy. Dokončují zničení živé síly a palebných prostředků nepřítele, zmocňují se opěrných bodů na směrech útoku a rychle pronikají do hloubky a do stran tak, aby co nejdříve spojily své síly především na směru hlavního úderu pluku a v dalším i divize.

Na **brodných tocích překonávají tanky** vodní překážku společně s motostřeleckými jednotkami a zároveň s nimi zahajují i zteč nepřátelské obrany. Za výhodných podmínek probíhá tato zteč v jednotné obrněné bojové sestavě.

Pokud mohou překonat řeku pouze jedním brodem, pak rovněž zahajují násilný přechod společně s motostřeleckými jednotkami v čase „Č“ a po dosažení druhého břehu se ihned rozvinou do předbojových sestav a přecházejí na stanovené směry k podpoře jednotek, kterým byly přiděleny. Tím se však budou vystavovat nebezpečí, že nepřítel povede do jejich boků účinnou palbu. Proto jsem toho názoru, že v některých případech bude výhodnějším (resp. bezpečnějším) řešením **ponechání tankového praporu od zahájení zteče vcelku** a k případnému rozdělení přistoupit až v jejím průběhu.

Pokud však musí být vodní překážka překonávána tanky **hlubokým brodním, po mostech nebo jízdou pod vodou**, pak po nezbytných úpravách zahajují tankové jednotky přechod až po dosažení pohotovosti těchto přepravišť. Jejich opožděné zapojení do bezprostřední podpory motostřeleckých jednotek v tom pro ně nejsložitějším období, tj. na začátku zteče, musí být kompenzováno rozsáhlejší palebnou podporou bojových vrtulníků a dalších palebných prostředků vyčleněných pro přímou střelbu, případně i zvýšenou intenzitou dělostřeleckých skupin. Samozřejmě, že po dobu budování přepravišť pro jejich přepravu vedou i tanky palebný boj s nepřítelem.

Má-li být zabezpečen požadavek k zahájení násilného přechodu prvními přepravními sledy v čase „Č“, musí jednotky a prostředky vyčleněné ke **zřízení průchodů v zátarasech a vjezdů do vodní překážky** vykonat nejnnutnější práce předem (např. v průběhu noci před násilným přechodem), nejspíše však do skončení palebné přípravy násilného přechodu a zteče (především při zkrácené přípravě).

K úpravě **běhu k výjezdu techniky** z vodní překážky, ke zřízení průchodů v ženíjných zátarasech, přípravě míst k vykládání techniky a k výkonu pořádkové služby se tyto síly a prostředky přepravují na protilehlý břeh společně s jednotkami prvního sledu nebo bezprostředně za nimi. Proto je nutné, aby také přepravu a jejich činnost na druhém břehu podle průběhu boje jednotek prvního sledu řídili velitelé motostřeleckých praporů (rot).

Počet průchodů v zátarasech závisí především na počtu plánovaných a zřizovaných přepravišť. U motostřeleckého pluku činí minimální potřeba 4 a v rámci divize 8 až 12 průchodů. Průchody v zátarasech a odtarasené prostory je zapotřebí viditelně označit. Správci přepravišť v nich organizují pořádkovou službu.

K maskování postupu motostřeleckých a tankových jednotek prvního sledu k vodní překážce a přívozových nebo plavidlových přeprav dýmem jsou využívány síly a prostředky vojsk, v prvním pořadí zadýmovací agregáty tanků, BVP a také dýmovníky.

Po ovládnutí protilehlého břehu využívají ženíjní jednotky již provedená opatření k zabezpečení přepravy jednotek prvního sledu a zřizují nejspíše do Č + 10 až 15 minut **přívozová přepraviště** pro tanky s odtarasovacími zařízeními a zahajují zřizování **podvodních přepravišť** pro zbývající tanky. Pohotovosti těchto přepravišť nelze zpravidla dosáhnout dříve jak za 60 minut od zahájení násilného přechodu. Současně s tím zahajují zřizování divizních **přívozových a mostových přepravišť** k zabezpečení přepravy dalších útvarů divize. Pokud není možné k tomuto úkolu využít již zřízená přepraviště pro první sled, pak nejnnutnější odtarasení no-

vých prostorů je třeba zahájit podle možností již v průběhu palebné přípravy násilného přechodu a zteče.

Se zahájením násilného přechodu se **orgány vojskového průzkumu** divize přepravují na protilehlý břeh s prvním sledem pluků. S využitím mezer a odkrytých boků pronikají do týlu nepřítele, zjišťují rozmístění jeho opěrných bodů, ženijních staveb a zátarasů, jaderné a palebné prostředky, zálohy a jejich přípravu k vedení protiztečí.

Boj o vodní překážku a zahájení násilného přechodu **řídí velitel divize** a po přenesení úsilí boje na protilehlý břeh organizuje přepravu dalších sil a prostředků určený **správce úseku** násilného přechodu spolu s náčelníkem ženijní služby podle grafikonu přepravy (a podle vývoje situace), zpracovaného pro všechna přepraviště.

Přepravu raketového oddílu a dělostřelectva přes vodní překážku je žádoucí organizovat tak, aby byla zabezpečena nepřetržitost jaderného a palebného ničení.

Oddíl vojskových raket a případně přidělené dělostřelectvo, které používá jadernou municii, se přepravují na soulodích a po mostech po bateriích, zatímco jejich část je ve stále bojové pohotovosti k vedení jaderných úderů. Oddíl je přepravován v souladu s plánem armády, aby tak byla zabezpečena jeho trvalá pohotovost k účasti v prvním jaderném úderu frontu. Přepravu obvykle zahajuje, jakmile čelní útvary dosáhly hloubky 10 až 15 km na území nepřítele.

Dělostřelectvo se přepravuje na protilehlý břeh na plavidlových přepravních prostředcích, soulodích, po mostech či broděním tak, aby jeho větší část mohla nepřetržitě podporovat útok vojsk na druhém břehu. Plukovní dělostřelecké skupiny a protitankové zálohy pluků prvního sledu se přepravují zpravidla za prapory prvního sledu, divizní dělostřelecká skupina a protitanková záloha divize obvykle za pluky prvního sledu.

Protiletadlový raketový pluk se přepravuje na soulodích a po mostech po bateriích a skupinách baterií za pluky prvního sledu. Část baterií se může rovněž přepravovat za druhým sledem (vševojskovou zálohou) divize. Protiletadlové jednotky pluků se přepravují na plavidlových přepravních prostředcích a na soulodích spolu s prapory, které brání.

Předsunuté velitelské stanoviště se přepravuje ihned za pluky prvního sledu a **velitelské stanoviště** s druhým sledem.

Útvary technického zabezpečení a týlu divize se přepravují po mostech nebo soulodích. Plukovní obvaziště a dílenské vyprošťovací prostředky za plukovním a přiděleným dělostřelectvem. K jejich přepravě se mohou využívat plavidlové přepravní prostředky.

Druhý sled divize (vševojskovou zálohou) musí velitel divize předpokládat zasadit nejen k narůstání úsilí a rozvíjení úspěchu útvarů prvního sledu po splnění bližšího úkolu a spolu s nimi ke splnění dalšího úkolu (následujícího úkolu) divize, tak jak je nejčastěji využíván v průběhu obvykle probíhajícího útoku, ale připravit a všestranně zabezpečit i další varianty jeho zasazení.

K dalšímu úkolu může patřit ještě do zahájení násilného přechodu vystřídání toho pluku prvního sledu, který ztratil bojeschopnost, a to ještě ve výchozím prostoru, což by nepatřilo ke složitým úkolům, nebo za přesunu k násilnému přechodu, prakticky již v době jeho zahájení, což bude vyžadovat již více úsilí jak ze strany štábu divize, tak zasazovaného pluku. V obou případech lze očekávat, že bude ohroženo současné zahájení útoku spojeného s násilným přechodem, takže je pravděpodobné, že čas „C“ bude nutné většinou odložit.

V průběhu útoku, zahajovaného na výhodných směrech násilného přechodu, je zapotřebí připravit především variantu zasazení druhého sledu divize k **rozšíření úspěchu** útočících praporů a pluků a ke spojení jejich úsilí na rozhodující směr, a to ještě do splnění bližšího úkolu divize (tj. v průběhu průlomu).

Při předpokládané čtenosti nepřátelských protiztečí je nezbytné připravit i další variantu, kterou je zasazení druhého sledu (jeho části) k rozdrčení (nikoli však k odrazení) nepřátelského uskupení, které vede protizteč. Samozřejmě, že s těmito variantami je žádoucí plánovat předem v grafikonu přepravy. Proto druhý sled (vševojsková záloha) zahajuje přesun k vodní překážce na signál velitele divize, propočítaný a vydávaný podle realizované varianty zasazení. Ve stanovené době zahájí přepravu na protilehlý břeh s využitím obojživelných bojových

vozidel (OT), plavidlových, mostových nebo jiných přepravních prostředků a během přesunu na určenou čáru zasazení se postupně rozvinuje do bojové sestavy.

Zasazení pluku druhého sledu divize je zabezpečováno částí sil pluků prvního sledu, palbami plukovního a divizního dělostřelectva, případně i jaderným úderem.

Při odražení protiztečí nepřítele je třeba usilovat o zachování tempa útoku. Zálohy nepřítele musí být proto především ničeny v prostorech jejich rozmístění nebo po zahájení přesunu. Po odražení protizteče je nezbytné, aby vojska rychle postupovala vpřed a obsazovala důležité úseky.

Úspěchu při násilném přechodu vodních překážek lze dosáhnout pouze při komplexním využití soudobých prostředků palebného ničení, zvyšování bojových a manévrovacích možností vojsk, přesné organizace boje, pevném a operativním velení útvarům divize ve všech obdobích útoku.

Při zahájení násilného přechodu hlavními silami musí být všechny síly a prostředky protivzdušné obrany divize (pluku) rozvinuty a připraveny odrazet úder z vzduchu.

(Bojový řád pozemního vojska ČSLA, část 1, čl. 175)

PODSTATA PROCESŮ ŘÍZENÍ BOJOVÉ A POLITICKÉ PŘÍPRAVY

Jestliže usilujeme v ČSLA o prosazení současné politiky strany, vyjádřené v programu urychlení sociálně ekonomického rozvoje společnosti a v zásadách její přestavby, musíme věnovat již na škole pozornost přípravě posluchačů především v oblasti metod zdokonalování bojové přípravy a každodenního výcviku cílevědomým, promyšleným i dovedným plánováním bojové a politické přípravy.

Tam je naše „výrobní“ základna a tam se také „materializují“ výsledky naší organizační práce, politické, ideové výchovy a vědeckopedagogického vlivu. Úspěchy či nezdary v této rozhodující oblasti dokazují míru organizovanosti života v útvaru a jednotce, pevnosti kázně a kolektivních vztahů, ovládnutí zbraní a bojové techniky. Ve výsledcích bojové přípravy jsou koncentrovány žádoucí morální a psychické vlastnosti vojáků a jejich uvědomělé odhodlání bránit socialistickou vlast.

V posledních letech velení ČSLA vychází z potřeb útvarů a vytváří nové podmínky pro zdokonalení procesu bojové a politické přípravy. Mezi ně patří účelnější rozdělení výcviku do jednotlivých období roku, stanovení výcvikových dnů v měsíci, úprava programů a ujednocení plánování bojové a politické přípravy i zkvalitnění kontrolní činnosti. Patří mezi ně rovněž výstavba posádkových cvičišť, modernizace výcvikových zařízení a jejich efektivní využití.

Součástí těchto snah o zdokonalení procesů řízení bojové a politické přípravy je i vytvoření Katedry řízení každodenní činnosti vojsk na VA AZ.

V procesu dělbý práce se stále výrazněji zvyšuje význam řídicího působení jako nezbytného předpokladu pro správný výkon prováděcí činnosti spojené bezprostředně nebo zprostředkovaně se vznikem užitečných hodnot. Proto i v podmínkách ČSLA nejzákladnějším smyslem řízení, řídicí práce je vytvářet stále dokonalejší praktické podmínky pro růst účinnosti prováděcí práce orgánů řízení ve spojení s vojsky.

Řídicí práce velitelů, velitelů druhů vojsk, náčelníků speciálních vojsk a služeb bez prováděcího jednání podřízených orgánů řízení nemůže plnit svoji funkci. To proto, že vzniká jako nezbytný předpoklad kooperace, přičemž její produkt a těžiště spočívá v koordinaci jednotlivých velitelско-štábních činností ve spojení s problematikou přípravy štábů i vojsk.

Řízení všeobecně znamená cílevědomé působení na aktivitu lidí a jejich prostřednictvím na systém, který vytváří s věcnými prvky, aby např. bylo dosaženo dokonalejšího stavu v bojové a politické přípravě (BPP) ve srovnání se stavem výchozím. Řízení BPP v první řadě vytyčuje cíle vyjádřené ve směrnících, plánech a v konkrétních úkolech jednotlivých pracovníků, skupin, oddělení nebo útvarů (jednotek).

Podstata řízení v ČSLA spočívá v cílevědomé práci velitelů, velitelů druhů vojsk, náčelníků speciálních vojsk a služeb. Je založena na principech, poznatcích a širokých znalostech vědecké organizace řídicích činností, uplatňovaných v přípravě i realizaci stanovených úkolů a určených funkčních povinností. Obsah řízení má vnější i vnitřní stránku.

Cílem vnější stránky řízení je vytvořit optimální podmínky, které zabezpečí kvalitní

a včasné plnění úkolů. Z hlediska koncepce to předpokládá průběžné zabezpečování armády nejmodernější bojovou a ostatní vysoce soudobou technikou. Na danou koncepci připadá dále úkol zabezpečení přípravy kádrů schopných v co nejkratší době zvládnout vojenskou odbornost odpovídající soudobé technické základně, a to v souladu s cílevědomým upevňováním a rozvíjením všestranné spolupráce armády a lidu.

V dialektické rovnováze s vnější stránkou, **vnitřní řízení** zabezpečuje dosažení odpovídajícího kvalitativního stavu vojsk podmíněného efektivním výcvikem, ukázněností, bojeschopností a bojovou pohotovostí. Současně i jednotu chápání úkolů ČSLA doplněnou účinnými metodami a prostředky k jejich kvalitní realizaci. To vyžaduje zvyšování úrovně morální, bojové, politické a psychologické přípravy vojsk pro jejich účinné použití v boji při plnění bojových úkolů.

Obsah řízení ČSLA je v podstatě rozdělen do dvou základních oblastí:

● **přípravy velitelů, štábů a vojsk k plnění stanovených úkolů**, která může být zaměřena na organizační a kádrové zabezpečení velitelsko-štabních činností, organizační a všestrannou stranickopolitickou práci, přípravu materiálního a technického zabezpečení plnění úkolů, připravenost organizační a výpočetní techniky, ujasnění úkolů, časový rozpočet a další rozhodovací činnost, stanovení kritérií hodnocení plnění úkolů a plánování,

● **plnění úkolů veliteli, štáby a vojsky**, která konkrétně řeší vykonávání stranickopolitické práce ve štábech a u vojsk, průběžnou kontrolní činnost podřízených, realizaci přijatých opatření a rozhodnutí, operativní řízení při odstraňování příčin neplnění úkolů a odchylek od zpracovaných plánů BPP.

Obdobně jako řízení, tak i **plánování** představuje cílevědomou činnost velitelů, jejich zástupců, velitelů druhů vojsk, náčelníků speciálních vojsk a služeb, při které ale na základě stanoveného úkolu, množství vyčleněných sil a prostředků dochází k organizovanému sladování pracovních činností štábů i vojsk v prostoru a čase k efektivnímu splnění úkolů.

Výsledkem plánování je **plán**, který je modelem budoucí objektivní reality a pravděpodobného průběhu plnění úkolů BPP. Proto je plán v podstatě cílem, předpovědí a programem.

Cílem plánu je sladit činnosti vyčleněných sil a prostředků, aby byly v procesu organizace bojové a politické přípravy kvalitně, efektivně a všestranně využity.

Plán jako předpověď vypracovaná orgány řízení pro přípravu vojsk i štábů respektuje skutečnost, že v průběhu jakékoli činnosti existuje časové zpoždění, které vzniká pod vlivem přenosu informací, trvání rozhodovacího procesu, doručování rozhodnutí (plánovacích směrnic, zpřesněných plánů) a jeho realizaci.

Plán jako **program** je chápán ve smyslu rozhodnutí na delší časové období. Proto je zapotřebí počítat v jeho obsahu s rušivými vlivy a vytvářet tak příznivé podmínky k jejich překonání.

K vlastnostem dobře zpracovaného plánu bezesporu patří: cílevědomost, reálnost, konkrétnost, sladěnost v čase a prostoru, operativnost, jednoduchost, účelnost, srozumitelnost a závaznost.

Příprava řídicích procesů v celé šíři vyžaduje vytvoření vysoce efektivního **systému řízení bojové a politické přípravy**. Ten v podstatě představuje:

- orgány řízení bojové a politické přípravy,
- místnost pro řízení bojové a politické přípravy s pracovními místy velitelů, jejich zástupců, velitelů druhů vojsk, náčelníků speciálních vojsk a služeb, včetně pracovníků vševojskového štábu,
- soustavu formalizačních pomůcek pro realizaci součinnostních pracovních vazeb a typizaci velitelsko-štabních činností,
- výpočetní a automatizační prostředky, které zabezpečují racionalizaci i požadovanou efektivnost řízení velitelsko-štabních prací.

Ve smyslu tohoto systému řízení **obsahem každé řídicí činnosti ve štábech** je: vytyčení cílů, zajištění zdrojů – prostředků jejich dosažení, působení na pracovní jednání orgánů řízení, které směřuje k dosažení cíle a kontrola jeho stavu.

V konkrétní aplikaci na práci orgánů řízení při řešení problematiky bojové a politické pří-

pravy tedy řízení je vysoce účelná činnost, která směřuje k účinnému ovlivňování systému řízení v souladu s vytyčeným cílem.

Organizovanou řídicí činnost v procesech BPP lze úspěšně **vykonávat** především při soustavném uplatňování vlivu orgánem řízení daného velitelského stupně na vytvořený systém řízení ve všech jeho částech (prvcích). Systém řízení je proto nutné chápat jako celek, složený z jednotlivých prvků a vazeb mezi nimi. Souhrnný rys zmíněného systému spočívá v tom, že změny u jednoho prvku zcela objektivně mají za následek změny nejen v ostatních prvcích, ale v celém systému řízení bojové a politické přípravy. Je to způsobeno tím, že nová kvalita celku vzniká způsobem propojení jednotlivých částí, takže charakteristické vlastnosti tohoto specifického celku ve svazcích (útvarech) ČSLA nelze odvodit z vlastností jednoho nebo omezeného počtu prvků.

Vzniklý celek systému řízení bojové a politické přípravy podléhá v důsledku složitosti vnitřních součinnostních vazeb (jsou definičně silnější uvnitř systému než vztahy částí systému směrem navenek) odlišným zákonitostem.

Pro vazby mezi celkem a prvky systému je charakteristický vztah nadřízenosti a podřízenosti orgánů řízení. Vytváření systému řízení BPP vykazuje vlastnost určité míry centralizace a určitý prvek, který tvoří řídicí část systému.

Řídicí proces je svou podstatou informačním procesem, který probíhá mezi řídicím a řízeným orgánem. Pomocí něj řídicí orgán (nadřízený) usměrňuje chování výkonného (podřízeného) orgánu z hlediska určitého cíle na základě výsledků kontrolní činnosti a průběžně získávaných informací.

Úkolem řídicího orgánu je výběr mezi různými variantami možného řešení problémů. Jde mnohdy o rozhodování na základě neúplných informací, přičemž musí být dána určitá pravidla a kritéria rozhodování. Z hlediska současných možností převedení rozhodování i v procesech řízení bojové a politické přípravy na mikropočítač (POTAS) je třeba rozlišovat:

- procesy rutinní, při kterých jde o opakující se činnosti, u nichž je možné nalézt určitý algoritmus, tj. předpis pro posloupnost jednotlivých úkolů, jímž se úkol rozloží na jednotlivé operace, které postupně vedou k plnění úkolů; takové procesy lze převést na mikropočítač (POTAS),

- procesy tvůrčího charakteru, pro něž je typické rozhodování na základě neúplných informací, kdy velitel (náčelník) koncepčním způsobem dle svých znalostí, zkušeností a schopností hledá nejvhodnější cesty k dosažení cílů.

Výkonný orgán řízení přejímá úkoly (informace) od řídicího orgánu a bezprostředně je v procesu řízení bojové a politické přípravy vykonává (realizuje). Podmínkou jeho správné velitelsko-štabní činnosti je určitá optimální závislost na řídicím orgánu daného velitelského stupně, z hlediska srozumitelnosti příkazů (pokynů, instrukcí) a určité shodnosti společných zájmů.

Každý výkonný orgán řízení by měl mít určitou volnost při rozhodovacím procesu. Kromě toho členění systému řízení bojové a politické přípravy na řídicí a výkonný orgán řízení je relativní povahy, neboť tatáž složka může být podle rozlišovací úrovně zkoumána buď jako orgán řízení nebo řídicí nižšího velitelského stupně.

Řídicí pracovník (velitel, náčelník) v systému řízení pomocí zpětné vazby získává informace o stavu výkonného orgánu k nápravě vzniklých odchylek proti přijatému rozhodnutí. **Předpokladem řádné funkce zpětné vazby** (řídicího kontrolního orgánu) systému řízení BPP jsou:

- nezávislost na výkonném orgánu řízení,
- znalost vlastností výkonného orgánu řízení,
- minimální zpoždění při získávání informací o stavu bojové a politické přípravy výkonného orgánu řízení k dosažení požadované stability celého systému řízení.

Řídicí procesy bojové a politické přípravy v ČSLA mají rozhodující místo ve velitelsko-štabní činnosti orgánů řízení. Řeší: organizaci přípravy řídicích procesů i průběhu jejich realizace, materiální a technické zabezpečení, organizaci přípravy systému řídicích procesů, zabezpečení výpočetní a automatizační techniky pro racionalizaci velitelsko-štabních prací při řízení BPP.

Při **organizaci** přípravy řídicích procesů BPP dochází k soustředění řídicích informací a údajů pro praktickou činnost orgánů řízení. Pokyny velitele nebo náčelníka štábu zabezpečují přípravu výchozích plánovacích dokumentů, jejich stručná vyhodnocení se zaměřením na hlavní úkoly, které byly plněny v uplynulém (ještě probíhajícím) měsíci. Příprava podkladů směřuje především k pracovnímu dokumentu pro upřesňování úkolů, tj. k Přehledu hlavních opatření ke splnění nejdůležitějších úkolů na měsíc, který následuje.

Souběžně (s nepatrným zpožděním) jsou připravovány podklady pro zpracování Plánu hlavních úkolů a základních opatření štábu na měsíc.

Z hlediska důležitosti následuje organizace průběhu realizace řídicích procesů bojové a politické přípravy. S logickou návazností zabezpečuje porovnání úkolů a ujasnění způsobu jejich splnění. Je vysoce tvůrčí a pracovní. Zprostředkovává na základě přijaté metodiky práce a reálné zpracovaného časového rozpočtu informace náčelníka štábu u velitele, které vycházejí z období organizace přípravy řídicích procesů BPP.

Na základě dosavadních činností, po osobní přípravě zástupců velitele následuje **porada velitele se zástupci**, v dalším **součinnostní porada u náčelníka štábu**, která v širších souvislostech napomáhá procesu reálného upřesňování úkolů.

Dosavadní procesy završuje **shromáždění velitele s veliteli a jejich zástupci pro politické věci podřízených útvarů**. Do tohoto období a ještě v jeho průběhu je zpracovávána plánovací dokumentace. Později, na základě vydaných a upřesněných úkolů je zpravidla organizována **pomoc** podřízeným při upřesňování úkolů a zpracování plánovací dokumentace na následný měsíc.

Souběžně jsou aktualizované i ostatní stránky řídicích procesů BPP.

Není jediné oblasti ve velitelsko-štabní činnosti v procesech organizace bojové a politické přípravy, v níž by řízení nemělo své místo. **Do popředí vystupuje** v obsahu řízení ČSLA oblast přípravy vojsk a štábů k plnění stanovených úkolů spolu s oblastí plnění úkolů vojsky a štáby, která konkrétně zasahuje do procesů, jež ovlivňují dosahovaný stav BPP. Zvláštní úlohu v přípravě vojsk a štábů sehrává systém řízení bojové a politické přípravy, na který orgány řízení přímo působí ve prospěch plněných úkolů.

Prostředky pro zabezpečení činnosti systému řízení BPP jsou široce zastoupeny předpisy, pomůckami, ale také směrnicemi, programy, rozkazy, nařízeními a závěry z hodnocení stavu dosahovaných výsledků v přípravě velitelů, štábů i vojsk.

V dalších částech se budu zabývat problematikou uplatňování požadavků, metod a postupů při řízení BPP a také sociálně politickými a sociálně psychologickými aspekty řídicí práce v procesech BPP.

BOJOVÉ POUŽITÍ RVD ARMÁDY V OBRANNÉ OPERACI VEDENÉ V POČÁTEČNÍM OBDOBÍ VÁLKY

Útočná operace nepřítele, vedená v počátečním období války, může být, v souladu s doktrinárními názory států NATO, zahájena nenadálým napadením a nebo po období přípravy. Ze způsobu zahájení agrese vyplývají možnosti účasti RVD v palebném ničení při odrážení agrese nepřítele.

RVD při zahájení války může být v podstatě v této situaci:

- část útvarů a svazků RVD, podle předurčení, bude již bojeschopná a rozvinuta v určených prostorech (hotovostní síly, vojska stálé pohotovosti) v operační sestavě v hlavním pásmu obrany nebo připravena je zaujmout, ostatní síly a prostředky zahájily mobilizaci.
- část útvarů a svazků RVD je již bojeschopná a zaujala operační sestavu a ostatní dokončují mobilizaci nebo stmelení a zahájily či zahajují přesun do operační sestavy.
- větší část útvarů a svazků RVD je v bojové pohotovosti, ostatní útvary a svazky pokračují v mobilizaci nebo stmelení.
- RVD zaujalo operační sestavu a je připraveno k plnění úkolů.

Mezi těmito variantami mohou samozřejmě ještě existovat i další možnosti, jednoznačně však lze vyvodit závěr, že způsob zahájení agrese podstatně ovlivní bojové použití RVD.

Když budeme charakterizovat stručně bojové použití RVD v obou mezních případech, pak nejspolehlivější situace nastane při zahájení agrese **nenadálým napadením**, kdy nepřítel může zasazovat hlavní síly prvních operačních sledů zhruba do 24 hodin. V této době mohou dosáhnout pohotovosti jen omezené síly vlastních vojsk (tedy i RVD), kterými bude obsazeno a bráněno hlavní pásmo obrany na státní hranici s vyčleněním příslušných sil do zabezpečovacího pásma (pokud bude vytvářeno). Důraz v tomto období bude nutně dávat především na soustředění sil RVD na jednotlivé pohraniční přechody. Při nenadálém napadení lze připustit i variantu zaujetí obrany částí vojsk na výhodných čarách v hloubce či poblíž stálé posádky.

V dané situaci lze předpokládat, že k podpoře zasazených sil divizí prvního sledu budou působit, kromě organického dělostřelectva vševojskových pluků, i samohybné oddíly z dělostřeleckých pluků divizí a palebné baterie či oddíly taktických raket s konvenční náplní, pravděpodobně z dočasných palebných postavení.

To znamená, že palebné ničení raketovým vojskem bude omezené a ovlivní to i rozsah palebného ničení nepřítele, což se projeví v nízkém počtu ničených objektů nepřítele nebo v nižší účinnosti jejich ničení.

Nedostatek armádního a frontového dělostřelectva sníží možnost posílení bojujících divizí, což neumožní hromadit palbu dělostřelectva, nebo jen výjimečně, a to maximálně na stupni divize. Naopak raketové údery k dosažení potřebné efektivity v tomto období je výhodné centralizovat v rámci armády. Nesmíme zapomenout, že pro palebnou činnost dělostřelectva v tomto období bude limitující i množství vyvezené munice (u raketového vojska výše zásob konvenčních raket u něho uložených).

1. hromadný palebný úder je nutné uskutečnit především výběrově, v prvním období v podstatě jen prostředky, které máme v hotovostním systému, s důrazem na objekty (cíle) prvního pořadí. Úder je nutné provést maximálním množstvím raket, které budou k dispozici a vším dělostřelectvem, které bude mít potřebný dostřel.

Palebné převahy nad nepřítelem v tomto období nedosáhneme, půjde nám především o maximální oslabení účinnosti jeho paleb.

Palebné ničení nepřítelů při přesunu a rozvinování jeho vojsk musí probíhat souběžně s bojem o přechody na státní hranici a palebnou podporou boje jak vlastních jednotek v zabezpečovacím pásmu, tak i na prvním postavení hlavního pásma obrany.

Hlavní tíhu palebného ničení nepřítelů při palebném odrážení nepřátelské zteče ponесou spolu s dělostřelectvem divizí zvláště motostřelecké a tankové jednotky. Hromadné palby na nepřítel z naší strany budou rovněž v této situaci výjimkou. Velký význam budou mít v horském a zalesněném terénu na naší státní hranici dělostřelecké palby k přehrazení mezer mezi vševojskovými jednotkami a útvary a palby k ochraně nekrytých boků.

Palebná podpora vojsk, která se budou bránit v hloubce hlavního pásma obrany, bude zřejmě již uskutečňována větším počtem dělostřelectva. To nám umožní vytvořit mimo plukovních dělostřeleckých skupin i skupiny vyšších stupňů velení, např. divizní nebo armádní, což podstatně zvýší naše palebné možnosti a umožní zahájit v celém rozsahu boj o palebnou převahu. Při plnění tohoto úkolu lze již také počítat s účinnými zásahy protitankových záloh všech stupňů velení.

Činnost RVD v obranné operaci po období příprav by se pravděpodobně vyznačovala těmito zvláštnostmi: RVD v tomto období bude doplněno a je možné pak již vytvořit požadované uskupení na všech stupních velení; palebné možnosti RVD budou podstatně větší a od samého začátku je možné zahájit boj o palebnou převahu, která za určitých podmínek může být organizována a provedena (např. i palebná protipříprava); je možné realizovat všechny druhy úderů a paleb až po mohutný 1. hromadný palebný úder a hromadné palby v divizi či dokonce (na styku dvou divizí) i v armádě; potřebné množství munice bude k dispozici; velení RVD a centralizované řízení raketových úderů a paleb bránících se divizi a armády bude zabezpečeno; zaujímané prostory v operační sestavě budou již ženijně vybudovány, a to zvýší možnosti zachování bojeschopnosti RVD.

První hromadný palebný úder je možné uskutečnit jako úder na nepřátelské objekty prvního pořadí, objekty a cíle, které je nutné ničit v rámci první etapy protivzdušné operace a současně zahrne i úder a palby RVD na nepřátelské objekty při palebné podpoře boje útvarů prvních sledů. Vždy bude nutné vést 1. hromadný palebný úder jako vstřícný nebo odvětný vstřícný úder.

Přípravu RVD k obranné operaci v počátečním období je nutné uskutečňovat již v mírové době. Rozhodující otázky bojového použití RVD jsou zapracovány do připravených operačních plánů a ty jsou v souladu se situací trvale upřesňovány.

Nejdůležitějšími opatřeními přípravy RVD armády k obranné operaci jsou:

- udržování nepřetržité vysoké bojové pohotovosti,
 - zpracování zámyslu bojového použití, návrhů a přijetí rozhodnutí k bojovému použití v obranné operaci,
 - rekognoskace, zabezpečení součinnosti, plánování a organizace bojového použití, stanovení úkolů podřízeným,
 - příprava účasti v 1. hromadném palebném úderu, příprava systému úderů a paleb,
 - výběr a příprava prostorů bojového rozmístění, palebných postavení, prostoru soustředění a čar rozvinutí protitankových záloh, stanovení způsobu zaujetí operační sestavy nebo přeskupení,
 - organizace a provádění průzkumu nepřítelů a dalších opatření operačního zabezpečení,
 - organizace a uskutečňování politické práce, příprava a realizace velení,
 - materiální příprava k odrážení agrese,
 - organizace a provádění kontroly přípravy a pohotovosti RVD k plnění úkolů a další.
- V souvislosti s některými opatřeními uvedu několik mých názorů.

Vzhledem k současným názorům na vedení obranné operace v počátečním období války

bude třeba zřejmě přehodnotit nebo nově vytvořit pružný systém **přechodu z mírového na válečný stav**.

Ten by měl umožnit uvedení RVD do plné bojové pohotovosti a zahájení rozhodné bojové činnosti k odrazení agrese jak za podmínek nenadálého napadení, tak by měl také umožnit skryté uvádění RVD do vyšších stupňů bojové pohotovosti výběrovým způsobem, po částech, v souladu s vývojem situace.

Pro případ zahájení agrese nenadálým napadením je třeba připravit zaujetí bojové sestavy RVD ihned po dosažení plné bojové pohotovosti (v posádce, v prostoru soustředění po bojovém poplachu či v jiném prostoru). RVD musí být připraveno k zahájení bojové činnosti i za přesunu s cílem ničit nepřátelské vzdušné výsadky a aeromobilní vojska, podporovat vševojiskové jednotky při střetném boji ke zničení uskupení nepřítele, které pronikne na naše území, popřípadě při zaujetí obrany v naplánovaném prostoru.

V každém případě při zvyšování pohotovosti vojsk k odrazení agrese a zaujímání operační sestavy je nutné věnovat zvláštní pozornost doplnění hotovostního systému RVD k uskutečnění 1. hromadného palebného úderu. samozřejmě i potřebných prostředků průzkumu.

V době zvýšeného nebezpečí zahájení agrese, v období příprav k jejímu odrazení, může RVD zaujímat stanovené prostory skryté předem, plnit tam úkoly ženijního budování bojové sestavy a připravovat se k plnění bojových úkolů. Zaujetí může být opět provedeno po přesunu z posádky či prostoru soustředění po bojovém poplachu nebo z prostoru cvičení, na které bylo s předstihem vyvedeno. Zaujímání by mělo být postupné s ohledem na pořadí důležitosti z hlediska potřeb pro odrazení agrese a provedení 1. hromadného palebného úderu. Prostory vyvedení nemusí být totožné se skutečnými prostory v operační sestavě, ale musí RVD umožnit jejich rychlé zaujetí.

S nárůstem příznaků agrese by se podle mého názoru, u raketového vojska mělo organizovat a řídit tak, aby při jeho postupném uvádění do vyšších stupňů pohotovosti část sil (kolem 1/3 především operačně taktických raket) byla připravena v pohotovosti k jadernému ničení, ostatní prostředky k provádění raketových úderů s konvenční hlavicí.

V rozhodnutí pro obrannou operaci v počátečním období války by velitel armády na základě návrhů velitele RVD měl z hlediska použití konvenčních zbraní stanovit:

- rozdělení dělostřeleckých svazků a útvarů k posílení divizí prvního sledu,
- vytvoření uskupení armádního dělostřelectva a jeho prostory palebných postavení,
- prostory bojového rozmístění raketového vojska (obvykle stejné jako při použití jaderných zbraní),
- způsob jejich zaujetí a budování,
- hlavní palebné úkoly ničení nepřítele při plnění jednotlivých operačních úkolů, úkoly k palebnému ničení vzdušných výsadků v případě jejich vysazení,
- složení a úkoly protitankové zálohy armády, přehrazované směry, prostory soustředění a čáry rozvinutí, součinnost s pohyblivým odřadem zatarasovacím a bojovými vrtulníky, z protitankového pluku vyčleněné prostředky pro posílení divizí,
- způsob součinnosti dělostřelectva s vojskovým letectvem,
- spotřebu munice a raket s konvenční náplní po útvarech a svazcích,
- složení hotovostních jednotek, dobu jejich pohotovosti, způsob jejich použití,
- pohotovost RVD jako celku atd.

Při organizaci obrany v počátečním období války provádí velitel RVD armády nejprve sám a pak s podřízenými velmi podrobnou **rekognoskaci terénu**. Ta je zaměřena na rozhodující přechody státní hranice, prostory soustředění hlavního úsilí obrany na hlavním a dalších pásech obrany.

Při rekognoskaci v terénu velitel RVD upřesňuje nejpravděpodobnější směry útoku nepřítele, zvláště tankových uskupení z hlediska možností jednotlivých přechodů a směrů dostupných pro tanky v přihraničním prostoru (tyto problémy je výhodné řešit zrcadlově, z možného pohledu ze strany nepřítele, což nám naše vlastní území umožňuje). Dále možné čáry jeho rozvinování nebo výchozí prostory pro útok; průběh předního okraje obranných pásem nebo zabezpečovacího pásma, rozhraní a úkoly divizí; směry soustředění hlavního úsilí a prostory, na jejichž udržení závisí odolnost obrany; směry protiúderů, čáry rozvinutí na každém z nich

a osy přesunu k nim; úkoly řešené nadřízenými náčelníky ve prospěch armády, hlavní palebné úkoly RVD armády při plnění stěžejních operačních úkolů na přístupech k obraně, při protipřípravě, před předním okrajem, v hloubce a při vedení protiúderů; čáry rozvinutí protitankové zálohy armády; místa velení RVD a systém pozorovatelů; prostory bojových rozmístění a palebných postavení, osy přesunu, provedení manévru a další.

Rekognoskaci je potřebné uskutečnit na více místech za účasti těch podřízených, kterých se daný prostor týká. Uskutečnění rekognoskací je třeba utajovat (malé skupiny, legenda, civilní oděv apod.).

Při rekognoskaci by měly být jasně určeny především předpokládané prostory hromadných paleb, úseky soustředěných paleb a čáry přehradných paleb na přístupech k obraně, před předním okrajem a v hloubce, ale i na bocích. Dále způsoby vytvoření palebných pásem působení protitankových prostředků před předním okrajem, na bocích, v mezerách mezi útvary a v hloubce. Je nutné si ujasnit, jaké máme možnosti manévru jednotkami a palbou k jejich soustředění v co nejkratším čase na kterémkoli ohroženém směru nebo úseku a určit jakým způsobem budou budovány bojové sestavy ve stanovených lhůtách a další otázky.

Součástí rekognoskace by měla být i **odborná součinnost**, při níž by si podřízení velitelé měli ujasnit kdo a čím na jednotlivých možných směrech útoku nepřítele (či protiúderu vlastních vojsk) působí, jaká bude mezi nimi součinnost, jak bude zabezpečen palebný styk mezi jednotlivými sledy operační sestavy či pásmy obrany, s protiúderným uskupením a kdo bude spolupracovat při ničení vysazených výsadků či aeromobilních vojsk, signály mezi součinnostními jednotkami RVD apod.

Pro každý prvek bojové sestavy RVD je třeba volit hlavní, několik záložních i dočasných (k plnění konkrétních úkolů) **prostorů bojového rozmístění a palebných postavení** pro raketové vojsko a raketometné jednotky mimo směr hlavního úderu nepřítele, pro dělostřelectvo ze zakrytých palebných postavení na směru úderu nepřítele. Zvláštní pozornost je třeba při volbě sestav věnovat ochraně proti vysoce přesným zbraním nepřítele a prostředkům radioelektronického boje i zvláštnostem vytváření bojových sestav v horském a zalesněném terénu.

V obranné operaci na počátku války má z opatření operačního zabezpečení zvláštní význam především **průzkum nepřítele**, a to vedený jak v mírové době, tak i před a po zahájení agrese. Jeho cílem bude, mimo včasného odhalení přípravy k zahájení agrese a vytvoření předpokladů pro upřesnění zámyslu a úkolů vojsk k odražení agrese, i stanovení souřadnic objektů (cílů) pro palebné ničení nepřítele.

Stáb RVD armády při plánování a organizaci dělostřeleckého průzkumu v obranné operaci v počátečním období války by měl stanovit:

- charakter a možné změny činnosti nepřítele, charakter a počet objektů, které je třeba zjistit při přípravě, v období zahájení a v průběhu agrese,
- způsob plnění úkolů průzkumu a složení použitých sil a prostředků,
- rozdělení organických a posilových sil a prostředků průzkumu v souladu s jejich možnostmi a objemem plněných úkolů mezi RVD divizí (přednostně) a armádní skupiny,
- doby a způsob provádění doplňkového průzkumu pro 1. hromadný palebný úder,
- opatření pro radioelektronickou ochranu a maskování prostředků průzkumu.

Rozhodujícím faktorem pro úspěšné splnění úkolů RVD v obranné operaci na počátku války je organizace velení.

K velení RVD při uvádění do plné bojové pohotovosti je v posádce připraveno zodolněné místo velení. V případě nenadálého napadení, zvláště při použití vysoce přesných zbraní nepřítelem, je potřebné připravit v blízkosti posádky místo velení a pro to využít mobilní pracoviště.

V operační sestavě by mělo být velení RVD zabezpečeno (zvláště u raketového vojska) ze stacionárních chráněných míst velení, umístěných mimo předpokládaný směr hlavního úderu nepřítele. Mimo to lze vytvářet polní místa velení (u dělostřelectva jako rozhodující). Ta je možné opět zodolnit.

Pro zabezpečení nepřetržitosti velení RVD je třeba včas vybudovat spojovací soustavu, která bude utajená, odolná, mobilní, bude mít dostatečnou propustnost a schopnost čelit

všem druhům průzkumu nepřítele, nedovolí zavedení klamné informace do spojovací soustavy.

Závažnou otázkou obranné operace na počátku války je **zabezpečení dělostřeleckou municí a konvenčními raketami**. Dopravně zásobovací systém nebude zřejmě možné rozvinout dříve než za 2 až 3 dny. Do této doby bude nutné zabezpečit vojska ze zásob, ponechaných v posádkách. Rozmístění skladů munice a konvenčních raket, by mělo, podle mého názoru, vycházet z nových zásad a norem rozmístění jednotek a zařízení týlu v obranné operaci v počátečním období války. K uhrazení spotřeby dělostřelecké munice a konvenčních raket u divizí prvního sledu je nutné vytvořit jejich zvýšené zásoby a ty uskladnit ve zodolněných posádkových mučnických skladech ve vzdálenosti do 40 km od předního okraje.

V určených prostorech můžeme zřídit i polní sklady, a to formou mučnických kontejnerových palet, odkud odběr munice budou provádět útvary samy. Podle potřeb je možné též vytvářet zvýšené zásoby, a to složením munice na zem v připravených obranných rájonech, palebných postaveních či jinde jak v zabezpečovacím pásmu, tak i na hlavním pásmu obrany, zejména pro účast v 1. hromadném palebném úderu.

Uskupení RVD pro obrannou operaci v počátečním období války je třeba vytvářet zvláště z hlediska potřeb plnění úkolů podpory boje na státní hranici a na hlavním pásmu obrany. Zvláštní uskupení k ničení nepřátelských objektů 1. pořadí nebo objektů ničených v prvním období protivzdušné operace nebude, podle mého názoru, možné.

Uskupení RVD musí být v souladu se zámyslem obranné operace v počátečním období války a mělo by zajišťovat možnost hromadění úderů a palby RVD na směrech soustředění hlavního úsilí armády, a to i s použitím manévru raketovými a dělostřeleckými svazky a útvary i jejich úderu a palbou.

Uskupení pro obrannou operaci je vytvářeno ještě v mírové době. Při zahájení či v průběhu obranné operace, postupně s vývojem situace, velitel RVD může měnit uskupení podle potřeb palebného ničení při plnění jednotlivých operačních úkolů.

Hlavní prostor bojového rozmístění armádní **raketové brigády** je možné volit ve vzdálenosti 60 až 90 km od předního okraje v mezeře mezi taktickým a operačním pásmem obrany, pro oddíly taktických raket pak ve vzdálenosti do 20 km, tj. na zádi hlavního pásma obrany. Záložní prostory bojového rozmístění (2 až 3 i více pro každý oddíl) je nutné připravit k plnění úkolů za podmínek, které nedovolují plnit úkoly z hlavního prostoru či k uskutečnění změny prostorů. Vzdálenost záložních prostorů bojového rozmístění od hlavních může být u armádní raketové brigády 30 až 40 km do hloubky i stran, u oddílů taktických raket 5 a 10 km. Dočasné prostory jsou určovány blíže k přednímu okraji obrany k plnění úkolů, u nichž je třeba prodloužit dostřel raketových kompletů.

Prostory pohyblivé raketové technické základny je výhodné rozmísťovat mezi armádní raketovou brigádou a oddíly taktických raket s důrazem na komunikační síť tak, aby mohla plnit hlavní úkoly přípravy a přísunu raket.

Základ uskupení dělostřelecká tvoří dělostřelecké skupiny a protitankové zálohy. V armádě se oba prvky mohou vytvářet na stupni pluku, divize a armády.

Plukovní dělostřelecké skupiny jsou tvořeny u pluků prvního sledu, které se brání na směru hlavního úderu nepřítele a jsou v obranné operaci v počátečním období války rozhodujícím prvkem. Jejich hlavním úkolem je bezprostřední podpora bránících se vojsk a boj s minomety. Musí umožňovat část oddílů předurčit k podpoře praporů prvního sledu nebo vyčleněných do zabezpečovacího pásma. Obvykle jsou tvořeny ze dvou až tří oddílů (nebo i více) na úkor skupin vyšších stupňů. Rozmísťují se zpravidla 3 až 4 km od předního okraje, obvykle za prvním postavením na směru dostupném pro tanky.

Divizní dělostřelecké skupiny má význam vytvářet pouze tehdy, mohou-li palbou podporovat alespoň dva pluky prvního sledu, a to v horském a zalesněném terénu naší státní hranice nebude vždy možné. Mohou být v nich zařazeny tři až čtyři oddíly a do bojové sestavy se obvykle rozvíjejí ve vzdálenosti 4 až 6 km, tj. mezi prvním a druhým postavením.

Vytváření armádních dělostřeleckých skupin je v obranné operaci v počátečním období války sporné. Vezmeme-li v úvahu, že armáda může bránit pásmo široké až 100 km, a terén v přihraničním prostoru, pak možnost působit ve prospěch alespoň dvou divizí je omezená.

Opodstatnění k vytvoření armádní dělostřelecké skupiny může být např. prováděná dělostřelecká protipříprava, podpora protiúderu atd. Jejím úkolem pak bude boj s taktickými prostředky jaderného a chemického napadení a dělostřelectvem nepřítele, radioelektronickými prostředky, průzkumnými prostředky, místy velení různých druhů a podobnými cíli. Rozmísťuje se podle plnění úkolu, ke kterému byla vytvořena. V její sestavě může být čtyři až pět oddílů, palebná postavení bývají volena 6 až 8 km od předního okraje. Část armádní dělostřelecké skupiny může být vyváděna do dočasných palebných postavení.

Myslím, že jiná je situace při vytváření armádní raketové skupiny. Ta bývá předurčena k provedení překvapivých mohutných palebných úderů na velkorozměrné cíle nepřítele, zvláště při jeho přesunu a rozvinování vojsk, na velitelská stanoviště a jiné podobné plošné cíle. Je schopna uskutečnit široký manévr palbou a jednotkami k podpoře divizí, které se brání na směru hlavního úderu nepřítele. Vytvářely by se v hodnotě tří až čtyř oddílů, bojová sestava by pak byla volena 4 až 6 km od předního okraje. Raketometný pluk (brigáda) může být vhodnou jednotkou, která bude začleněna do zálohy velitele armády, jak bylo rozebráno dříve.

Všeobecně lze říci, že vytváření skupin vyšších stupňů velení je třeba vždy zvážit, rozhodnout zda není výhodnější v prvním období obranné operace dělostřelectvo přidělit divizím prvního sledu a vytvářet je až později, s určitým účelem. Je třeba také brát v úvahu to, že s vytvářením těchto skupin, jsou-li brány ze složení dělostřelecké divize či armádní brigády, lze počítat až později vzhledem k mobilizačním a slaďovacím úkolům.

Protitankové zálohy pluků a divizí se vytvářejí v souladu se známými zásadami s přihlédnutím k rázu našeho příhraničního terénu. Je třeba je umísťovat na směru pravděpodobného úderu nepřátelských tanků. Určují se jim prostory soustředění (obvykle hlavní a 2 až 3 záložní) zpravidla mezi prvním a druhým operačním sledem armády v hloubce 40 až 60 km. Na každém ohroženém tankovém směru (ne více než dva) mohou být voleny 2 až 3 čáry rozvinutí, vzdálené mezi sebou 5 až 10 km. Šířka čáry pro oddíl 3 až 4 km, pro pluk ve dvou sledech 10 až 12 km (mezi oddíly 2,5 až 3 km), pro pluk v jednom sledu až 15 km. Nejbližší čáru rozvinutí je výhodné volit na úrovni pluků druhého sledu divizí prvního sledu, v návaznosti na sestavu vševojskových jednotek. Doba pro zaujetí nejbližší až nejvzdálenější čáry by měla být v rozmezí 60 až 80 minut.

U protitankové zálohy armády je třeba zvažovat, zda ji vytvořit z celého protitankového pluku či přidělit jeden až dva oddíly z jeho složení divizi, která zaujímá obranu na hlavním předpokládaném tankovém směru nepřítele. Přidělení oddílu divizi se jeví vzhledem k rázu terénu v příhraničním prostoru jako výhodnější.

Vyvedení a rozvinutí RVD v obranné operaci v počátečním období války je v základních otázkách zpracováno v operačních plánech.

Použité metody přípravy RVD k obranné operaci v počátečním období války závisí především na konkrétní situaci, obdržení úkolu a časových možnostech. Ve všech případech by měly zabezpečovat zaujetí obrany, přípravu úderů a organizaci palebného systému RVD do doby dosažení pohotovosti a zahájení agrese nepřítele.

Ve svém příspěvku jsem podrobně neřešil konkrétní otázky palebného ničení nepřítele. Jejich složitost v počátečním období války si vyžaduje rozebrat je v samostatném článku.

POUŽITÍ LETECTVA V OBRANNÉ OPERACI V POČÁTEČNÍM OBDOBÍ VÁLKY

Dohoda mezi SSSR a USA o likvidaci raket středního a kratšího doletu a další jednání o 50% snížení strategických zbraní otevírá cesty k dalšímu snížení raketového jaderného potenciálu obou stran, ale současně podstatně zvýrazňuje úlohu letectva s jeho vysokou pohotovostí, mobilností a dosahem.

Náš potenciální nepřítel na evropském válčišti – pakt NATO trvale plánuje použít taktické letectvo jako hlavní údernou sílu, která je nám schopna způsobit velké ztráty zvláště v prvních hromadných úderech v počátečním období války a v další bojové činnosti.

Hlavní představitelé imperialistických států, rada NATO a velení tohoto paktu nikoho nenechávají na pochybách, že upevňují a nadále budou upevňovat svoji vojenskou sílu, vést politiku nátlaku, a to především vojenskou silou na socialistické státy, dále potlačovat národní a pokroková hnutí ve světě. Mimořádná pozornost velením paktu NATO je věnována především rozvoji letectva, a to zvyšování počtů letounů, kvalitativní obměně letecké techniky a modernizaci její výzbroje a elektronické výstroje. Když sledujeme tento rozvoj za posledních osm let, zjistíme, že ze 210 letek spojeneckého letectva NATO v Evropě byla polovina (108) přezbrojena na novou techniku. Jde o více než 1 000 letounů nejnovějších typů F-15, F-16, F-18, A-10, Tornado, Mirage F-1 a 2 000.

I starší typy letounů se modernizují, rozšiřují se jejich bojové možnosti tím, že jsou vyzbrojovány střelami s plochou dráhou letu nebo speciálními kontejnery, na kterých jsou bojové prostředky s daleko vyšší účinností.

Úderné uskupení letectva NATO má nejsilnější složení na středoevropském válčišti – a to více jak 73 % letectva (80 letek, přibližně 1 500 bojových letounů). Vzhledem k vysoké bojové pohotovosti, vycvičenosti a připravenosti může být poměrně rychle posíleno mobilizací nejen z evropských zemí NATO, ale i přeletem jednotek z USA, Kanady a Velké Británie (do 10 dní to může být až 60 letek s 1 200

bojovými letouny. Kromě těchto počtů může být použito v pásmu pravděpodobné bojové činnosti Severní a Střední skupiny armád bombardovacích letounů B-52 a F-111 velitelství strategického letectva USA, Velké Británie, Francie – celkem více jak 400 dalších letounů.

Při operačně strategických a velitelsko-štabních cvičeních nepřítel k vedení útočné vzdušné pozemní operace na středoevropském válčišti plánuje zasadit až do 3 000 letounů. Prvního hromadného úderu se může zúčastnit do 2 000 letounů, z toho na pražském směru do 500 letounů.

Modernizace probíhá i v PVO NATO jak ve výzbroji, tak v organizačních strukturách. Rovněž přitom je prvořadá pozornost věnována středoevropskému válčišti, na kterém se plánuje použití 1 014 stíhacích letounů, 2 175 odpalovacích zařízení protiletadlových raketových kompletů a protiletadlového dělostřelectva s 7 627 kanónů. Počítáme, že systém PVO NATO má na tomto válčišti 1 605 cílových kanálů, mimo 450 až 500 prostředků vojskové PVO (PLK raketové komplety Chaparral, PLK Vulcan, Gepard, přenosné PLŘS Stinger a Redeye) v pásmu každého armádního sboru. Postupně jsou od roku 1985 PLŘS Hawk modernizovány a PLŘS Nike Hercules nahrazovány PLŘS Patriot i PLŘS Hawk (Dánsko). Zařazování PLŘS Patriot výrazně zvyšuje bojové možnosti PVO – v každé baterii je 8 odpalovacích zařízení s možností zjistit a vést až 100 cílů, z nich 9 současně ničit na vzdálenost 70 až 100 km. Do roku 1991 je plánováno mít v Evropě 17 oddílů PLŘS Patriot se 102 bateriemi (tj. 816 odpalovacích zařízení).

Zdokonalován je také celý automatizovaný systém velení a navedení PVO v prostoru 4. STLV NAGE, který může současně vést 300 cílů a se systémem dalekého radiolokačního zjištění AWACS zvyšuje délku zjištění nízko letících cílů z 30 až 60 km na 300 km.

Souběžně s přezbrojováním je věnována pozornost změnám v operační a bojové přípravě. Pro počáteční období války je charakteristické variantní bojové použití různorodých sil. Velká pozornost v každé z nich je věnována radioelektronickému boji jako neoddelitelné součásti bojového potenciálu vojsk.

V plánech zahájení války za použití konvenčních prostředků ničení v Evropě velení NATO připravuje „Kombinovanou vzdušnou a pozemní operaci“. Uskutečněním náhlých hromadných úderů průzkumnými a palebnými komplety se střelami s plochou dráhou letu, bezpilotními prostředky, taktickým, vojskovým, námořním a strategickým letectvem za hromadného použití prostředků REB do celé hloubky válčiště s cílem vybojovat nadvládu ve vzduchu, dezorganizovat systém naší PVO, zničit vojska a zálohy, narušit velení a týl.

Jaký důraz je položen na splnění plánovaných cílů letectvem je zdůrazněno ve Směrnici NATO vydané v roce 1985, kde je mu stanoveno:

- vybojování a udržování nadvlády ve vzduchu,

- podporovat pozemní vojska,
- izolovat prostor bojové činnosti.

Tyto úkoly má plnit letectvo NATO najednou a současně.

Hlavní formou použití letectva v první operaci na válčisti je uskutečnění „vzdušné útočné operace“ s cílem:

- vybojovat nadvládu ve vzduchu – 50 % přiděleného úsilí,
- izolovat prostor bojové činnosti – až 35 % přiděleného úsilí,
- přímo podporovat pozemní vojska – až 15 % přiděleného úsilí,
- vést vzdušný průzkum – až 15 % přiděleného úsilí.

Podle mého názoru můžeme předpokládat, že pro dosažení maximální efektivity operace může nepřítelem použít k uskutečnění úderů část operačně taktických raket s konvenčními (kasetovými) prostředky ničení.

Ve vzdušné operaci plánuje vést:

- první den – 2 až 3 hromadné údery,
- v dalších dvou až třech dnech – 1 až dva hromadné údery.

Plánovaný první úder by byl nejmohutnější. Jeho hlavním cílem by bylo maximální zničení leteckého, protiletadlového a raketového uskupení, snížení jejich bojových možností k vedení odvetného úderu, narušení velení, zásobování energiemi a ničení vybraných cílů politických a hospodářských center.

Současně, nebo ihned za hromadnými údery letectva by následoval útok pozemních vojsk. Mezi údery bude letectvo provádět přímou palebnou podporu pozemních vojsk, další údery na letiště, prostředky PVO a VS a dále nepřetržitě povede vzdušný průzkum všemi dostupnými prostředky.

Představitelé NATO nepodali žádné mírové ujištění, že nepoužijí jaderné zbraně, nebo že nezaútočí první, ale naopak ze všech jejich vyhlášení, vojenských koncepcí a realizovaných strategických a operačních cvičení ponechávají a počítají s výhodou prvního úderu na členské státy Varšavské smlouvy.

Účast letectva v obranné operaci v počátečním období války

Letectvo v každé variantě vzniku války zahájí odvetný boj s nepřítelem s cílem odrazit první a následující hromadné údery nepřítele, maximálně oslabit a dezorganizovat úder hlavního uskupení a tím zabezpečit bojovou činnost pozemních vojsk. Při ničení nepřátelských letounů ve vzduchu bude část stíhacího letectva frontu působit v součinnosti s vojskem PVO frontu, PVOS a se sousedy na základě jednotného zámyslu a plánu pod jedním velením. Tato činnost musí být zplánována již v době míru a pravidelně na všech úrovních procvičována. Jen tak může být efektivně využito všech sil PVO ČSSR a při napadení (v míru narušení vzdušného prostoru) ČSSR většinou útvarů a jednotek zahájen organizovaně boj (zásah) v celém prostoru bojové činnosti.

Příprava letectva k bojové činnosti zahrnuje celý komplex **včasných a bezprostředních (přímých) opatření**.

Včasná příprava se provádí v době míru a spočívá ve stálém studiu uskupení nepřítele na válčišti, v operačním plánování leteckého svazu, vytváření uskupení letectva, rozpracování a konkrétní realizaci opatření k zabezpečení jeho činnosti a dále v přípravě teritoria po letecké stránce. Na základě hodnocení a prognózy situace jsou přijímána rozhodnutí, stanoveny úkoly, jejich nositelé, zásady součinnosti a zpracována potřebná dokumentace k řízení. V souladu s poznatky o nepříteli je organizována bojová příprava k vysoké připravenosti sil a prostředků.

Při plánování bojové činnosti letectva v obranné operaci bude nutné zvažovat několik variant, a to především v závislosti na možné činnosti nepřítele a směrech jeho hlavních úderů a hromadných úderů letectva.

Po přijetí rozhodnutí a stanovení úkolů pro podřízené je bezprostředně zahájena praktická příprava u vojsk ke zdokonalení létajícího personálu, způsobu vedení vzdušných bojů, průlomu PVO, ničení konkrétních pozemních a vzdušných cílů nepřítele.

Bezprostřední příprava se zahajuje v době nebezpečí prodlení, po přijetí operační směrnice a opatření, které upřesňují rozhodnutí. Bude probíhat v nestabilní, rychle se měnící situaci v době, kdy vojska nepřítele mění postavení a prostory soustředění. Vzhledem k nedostatku času bude převážně práce velitelů a štábů při upřesňování dříve sestavených plánů probíhat souběžně.

Uvedení letectva do vyšších stupňů bojové pohotovosti může probíhat na signál (současně) i v nařízeném pořadí (postupně, výběrovým způsobem), ale vždy s maximálním utajením veškeré činnosti, včetně zabezpečovacích útvarů a jednotek. **Řešení může být více, ale cíl je jediný: ve stanovených, časových normách skrytě uvést letecké útvary (jednotky) do pohotovosti k plnění úkolů.**

Zásady, úkoly a způsoby použití letectva v obranné operaci

Překvapující zahájení války nepřítelem bude náročné pro organizaci obrany všech druhů vojsk včetně letectva, která se mohou ocitnout ve složitém postavení, jež vyžaduje mimořádná i do všech důsledků nepředvídaná opatření. V souladu s koncepcí zahájení války nepřítelem, letectvo může očekávat údery na letiště, zničení nebo na čas vyrazení VPD a pojižděcích drah, velitelských stanovišť, prostředků zabezpečení letů, zásob paliva a munice.

Od prvních okamžiků zahájení agrese musí letectvo společně s PVOS a vojskem PVO aktivně ničit nepřátelské vzdušné cíle (podle rozhodnutí HV na válčišti v protivzdušné operaci) a v součinnosti s pozemním vojskem nepřetržitě ničit vybrané cíle prvního pořadí, podporovat vojska v obranné operaci, spolehlivě chránit přesuny a zasazení druhých sledů a záloh do boje, nepřetržitě vést vzdušný průzkum.

vyhledávat a ničit RJP a současně vést urputný boj k vybojování a udržení nadvlády ve vzduchu a aktivně se připravovat ke vzdušné operaci.

V závislosti na celkové situaci a pravděpodobném zámyslu nepřítele bude mít již zásadní význam správné rozdělení úsilí letectva frontu.

Hlavní principy použití letectva při obranné operaci:

- udržení vysoké pohotovosti leteckých svazků, útvarů a jednotek ke splnění různorodých úkolů za použití jak konvenčních, tak i jaderných prostředků ničení,
- maximálně ekonomicky využít přiděleného bojového úsilí i materiálních prostředků při současném hromadném použití letectva k přednostnímu plnění rozhodujících úkolů,

- současný manévř letectvem k soustředění úsilí v rozhodujícím okamžiku na hlavním směru,

- operativnost, aktivnost a nenadálost činnosti ke spolehlivému zničení prostředků PVO na směrech bojové činnosti armád,

- pevná a nepřetržitá součinnost s vojsky frontu a PVO (PVOS),

- centralizované velení a všestranné zabezpečení.

Rozdělení úkolů letectvu v obranné operaci v počátečním období války v závislosti na tom, kdo je vydává a organizuje součinnost s dalšími druhy vojsk:

- úkoly plněné podle plánu VHV na válčišti v zájmu strategické operace jako celku,

- úkoly plněné podle plánu a v zájmu frontu a frontové operace,

- úkoly plněné podle plánů velitelů vševojskových armád.

Podle tohoto rozdělení jsou **úkoly první skupiny** plněny silami leteckých armád Vrchního hlavního velení, frontů a dopravního letectva v účasti na protivzdušné, vzdušné, vzdušné výsadkové operaci. V tomto případě součinnost zúčastněných svazů organizuje Vrchní hlavní velení nebo velení na válčišti.

Úkoly ve druhé skupině jsou plněny letectvem frontu a částí sil leteckých armád Vrchního hlavního velení. Organizaci součinnosti, velení a zabezpečení je uloženo štábu frontu a veliteli letectva frontu. K těmto úkolům patří:

- ničení letectva protivníka na letištích a ve vzduchu,
- zjišťování a ničení raketových a jaderných prostředků (RJP), vzdušných a palebných prostředků průzkumných a palebných kompletů,
- příkrytí a podpora pozemních vojsk,
- vysazení a zabezpečení bojové činnosti taktických výsadků,
- boj se zálohami a výsadky nepřítele,
- vedení vzdušného průzkumu.

Úkoly ve třetí skupině jsou plněny vojskovým letectvem v součinnosti s frontovým letectvem. K těmto úkolům patří:

- letecká podpora pozemních vojsk,
- vysazení a zabezpečení činnosti taktických výsadků,

- vedení vzdušného průzkumu,
- speciální úkoly zabezpečení.

Ke splnění těchto úkolů leteckými armádami VHV, letectvem frontu a vojskovým letectvem armád se operační směrnici Vrchního velitele spojených ozbrojených sil na válčišti vyčleňuje bojové úsilí. Jeho množství závisí na úloze a místě frontu, charakteru a délce operace, boje a dalších faktorech. Musí být zabezpečeno potřebným množstvím palebných průměrů, paliva a materiálních prostředků.

Podle mého názoru je třeba si plně uvědomit, že úporný boj ve vzduchu bude jednou z rozhodujících specifík současné války a bez nadvlády ve vzduchu pozemní vojska ztratí možnost vést úspěšně bojovou činnost.

Přitom **nadvládu ve vzduchu** je nutné chápat jako situaci ve vzduchu vytvořenou aktivní činností všech druhů ozbrojených sil, především však letectvem, ve které se dosahuje výhodného poměru ve vzduchu, je umlčen systém PVO, naše letectvo má iniciativu a je způsobilé vnutit svoji vůli nepříteli, svazy a svazky pozemního vojska mají možnost plnit zadané úkoly bez organizované a efektivní odvetné činnosti letectva a PVO nepřítel. Nadvláda ve vzduchu může být vybojována a udržena cestou komplexního řešení řady vážných úkolů:

- rozbitím PVO hlavního uskupení letectva na letištích a ve vzduchu,
- dezorganizací velení letectva a PVO,
- zničením zásob leteckého paliva a munice,
- zničením letišť a celé řady dalších objektů.

Tyto úkoly se musí plnit v celém průběhu obranné operace s potřebnou proměnnou intenzitou činnosti a bojového úsilí ke splnění stanovených cílů.

Vybojování nadvlády ve vzduchu je možné rozdělit na několik období:

– **počáteční období války** – účast frontu v protivzdušné operaci na válčišti při ničení letectva nepřítel zejména ve vzduchu; v tomto období je nutné dosáhnout oslabení leteckého uskupení nepřítel a tím vytvoření podmínek k vybojování nadvlády ve vzduchu,

– **vedení vzdušné operace na válčišti** – kterou je zapotřebí dosáhnout rozhodujícího zničení letectva nepřítel a vybojovat nadvládu ve vzduchu,

– **udržování vybojované nadvlády ve vzduchu** – dosahuje se a prohlubuje vedením vzdušných bojů a sražením, systematickým ničením letišť, sil a prostředků PVO a ničením zasazovaných záloh.

Hlavní úkol – ničení letectva na letištích, zaminování a ničení VPD a dalších objektů na nich, ničení zjištěných uskupení RJP a důležitých objektů týlu plní letecké armády Vrchního hlavního velení.

Síly a prostředky frontu zabezpečují průlet leteckých armád VHV k cílům a zpět, ničí palebné prostředky, VS PVO, letectvo ve vzduchu na směrech jejich přiletu, blokují a ničí letectvo nepřítel na blízkých letištích. Při rozbití sil PVO na směrech průletu leteckých armád VNV, společně s letectvem frontu musí aktivně působit

RVD, síly a prostředky REB, vojskové letectvo, průzkumné a diverzní skupiny, úderné výsadkové útvary armád a frontu.

Závažným úkolem letectva, PVOS a vojska PVO je ničení zvláště vzdušných prvků průzkumných a palebných systémů (letouny TR-1) a letounů dalekého radiolokačního zjišťování AWACS (E-3A). Rovněž obnova radiolokačního pole za zničené jednotky a prostředky RTV bude složitým úkolem při organizaci stíhacího a protiletadlového raketového příkrytí. V závislosti na vývoji situace, letectvo ničí nepřítele zpravidla v několika obdobích.

Letecká protipříprava je neoddelitelnou částí komplexního palebného ničení nepřítele v obraně. Je uskutečňována letectvem na hlavní úderná uskupení pozemních vojsk nepřítele, zpravidla po palebném zničení prostředků PVO raketovým vojskem a dělostřelectvem. Vojskové letectvo částí svých sil, bez vletnutí do prostorů účinné palby protiletadlových prostředků, bude ničit předsunutá pozorovací stanoviště, VS a povede vzdušný boj s vrtulníky nepřítele. Nejúčinnějším způsobem bojové činnosti je ničení cílů na velkou vzdálenost, především hromadnými údery různými řízenými raketami, bez vstupu do prostoru účinné působnosti PVO.

Každý úder letectva je třeba připravovat podle zásad společného použití různých sil frontu (úder RVD, bezpilotní prostředky, ŘS s velkým dosahem vypouštěné z letounů, pak letouny a vrtulníky na dosažitelnou hloubku a vše sladěné s činností REB a vlastní PVO).

Letecké odrazení útoku nepřítele a letecká podpora vojsk v boji o hlavní pásmo obrany budou vedeny skupinami vojskového, stíhacího bombardovacího a bitevního letectva. Jejich údery budou zaměřeny především na ničení tanků, BVP, dělostřelectva také na RJP a blízká letiště. Dále jsou prováděny zpravidla na výzvu i podle plánu velitelů vševojskových armád. Velení skupinám letounů a vrtulníků, jejich navedení na cíl se uskutečňuje SVS letectva a PVO armád, skupin bojového velení divizí a leteckými návodčickými v sestavě útvarů prvních sledů.

Současné s plněním úkolů při odrazení agrese bude bezprostředně probíhat příprava frontu leteckých armád VNV a letectva frontů druhého sledu k účasti ve vzdušné operaci. Zvláštností přípravy bude to, že v krátkém čase musí být vytvořena a posílena uskupení vojsk k jejímu vedení (letectvo frontu může mít již ztráty techniky, osob, zásob, prostředků velení, letišť), provedením manévru a bez přerušování bojové činnosti. Při tom úspěch vzdušné operace bude značně závislý na vzájemném poměru sil letectva, přesně uskutečněné součinnosti všech účastníků a správně určeném čase zahájení, který musí zabezpečit nejen překvapivost, ale i maximální efektivnost. Údery je nutné vést na cíle zjištěné a ověřené průzkumem.

Jestliže bude operace zahájena po odrazení agrese, před odchodem vojsk do útoku, pak je nutné provést první hromadný úder tak, aby hlavní úkoly vzdušné operace byly splněny 2 až 3 dny před zahájením protiútoku.

Při protiútku povede letectvo bojovou činnost podle plánů palebného ničení.

V souladu s ním bude jedním z rozhodujících úkolů ničení záloh v prostorech soustředění, po přesunech a na čarách rozvíjení. Povede intenzivní boj s letectvem, bude ničit RJP a vzdušné výsadky nepřítel. Průměrné operační normy rozpočtu sil ke zničení záloh budou podle mého názoru tyto:

- na motorizovanou divizi – letecká divize,
- na motorizovanou brigádu – letecký pluk.

V obranné operaci velkou pozornost vyžaduje ničení výsadek letectvem, a to jak ve výchozích prostorech k vysazení, tak ve vzduchu při přeletu a v prostoru vysazení.

Mimořádný význam bude mít v počátku agrese, ale i v průběhu další bojové činnosti, organizace a provádění vzdušného průzkumu ke zjištění a sledování objektů nepřítel. Umožňuje řešit 50 až 60 % průzkumných úkolů frontu. Svojí velkou operativností je schopen rychle předávat údaje o sestavě a směrech činnosti nepřítel, rozmístění VS a prostředků PVO, dále zjistit prostory a postavení RJP a letectva.

Plán vzdušného průzkumu je zpracováván na celou operaci. Konkrétní úkoly se plánují na jednotlivé dny bojové činnosti. V zájmu frontu jsou průzkumné úkoly stanoveny leteckému průzkumnému pluku a v zájmu armád letkám velení a průzkumu, letkám s bezpilotními letouny a osádkám frontového průzkumného a vojskového letectva.

Zásady organizace součinnosti

Součinnost letectva s vojsky frontu se v obranné operaci bude organizovat v návaznosti na rozhodnutí velitele k plnění úkolů s cílem co nejúčinněji rozdělit úsilí, objekty a dobu uskutečnění úderů, ohraničením prostorů činnosti, upřesněním vzájemného rozpoznávání a předávání informací o cílech.

Plán součinnosti sil a prostředků frontu je zpracován na celou operaci a zahrnuje úkoly, objekty a dobu bojové činnosti jednotlivých sil a prostředků. Konkrétně je rozpracován na jednotlivá období obranné operace (protivzdušnou a vzdušnou operaci, protipřípravu, boj o hlavní pásmo obrany, na přípravu a provedení protiúderu, na rozvíjení protiútoků atd.) a podrobně na dobu plnění konkrétního úkolu.

Zvláštní pozornost bude věnována organizaci součinnosti letectva, PVO frontu a PVOS k dosažení maximální efektivity společné činnosti při odražení hromadných náletů nepřítel a jednotné informace o vzdušné situaci v rámci frontu a teritoria státu.

Se silami a prostředky REB frontu se upřesňuje doba, objekty, způsoby, prostory, rozsah a druh radioelektronického rušení a také otázky zabezpečení elektromagnetické koexistence vlastních radioelektronických prostředků. Tyto otázky se zpracovávají do plánů použití letectva a REB v operaci.

Součinnost frontového letectva se vševojskovými armádami je organizována na základě úkolů přidělených jejich velitelům a štábům. Základem součinnosti v obran-

né operaci bude plán zpracovaný štábem frontu. V souvislosti s ním zpracovávají štáby plán (plánovou tabulku) součinnosti, ve kterém sledují otázky:

- využití vyčleněného letového úsilí,
- objekty a dobu ničení prostředků PVO ze stupně armády,
- rozhodující úkoly plněné letectvem a způsob jeho výzvy a upřesňování cílů úderu,
- označení linie fronty a vlastních vojsk,
- opatření k zajištění bezpečnosti vlastního letectva.

Úspěch vojsk v obranné operaci ve velké míře bude záviset na sladění činnosti průzkumu, letectva a RVD v přípravě a provedení úderu na objekty nepřítele. Bezpečnost letectva nad vlastními vojsky ve sladění činnosti s PVO, v dodržování stanovených průletů a přesném dodržování rozpoznávacích signálů.

Letectvu se k ničení přidělují především pohyblivé a malorozměrné cíle, které jsou mimo pásmo účinné působnosti dělostřelectva. RVD pak zpravidla stacionární a málo pohyblivé cíle, překryté silnou PVO. Souřadnice těchto cílů musí být známy co nej přesněji. V průběhu celé operace dále letectvo ničí PVO v souladu s plánem palebné podpory. Ideální stav ve společné činnosti letectva a RVD je takový, kdy před úderem letectva provede úder RVD s cílem dezorganizovat systém PVO na směrech (přeletů a průletů) úderných skupin frontového letectva nebo letecké armády VHV.

Velení divizím a útvarům frontového letectva v obranné operaci bude uskutečněno centralizovaně a mělo by zabezpečit plné využití možností rychlého manévru a soustředění sil na ohroženém směru. **Jeho pohotovost musí být vždy vyšší než pohotovost vojsk;** k zabezpečení rychlého uvědomování a velení svazkům a útvarům v procesu uvádění do vyšších stupňů bojové pohotovosti, vedení bojové činnosti, velení hotovostními silám k řešení prvořadých a nenadálých úkolů. **Pevnost a nepřetržitost bude přímo závislá na přípravě systému v době míru.**

Velení bude uskutečňováno ze stálých zodolněných i mobilních míst velení. Při výjezdu velitele letectva frontu (armády) na ohrožené směry nebo směry zasazení záloh do sražení bylo by účelné využít vzdušná místa velení nebo obrněné prostředky. V centru pozornosti štábu letectva musí být udržení pevného spojení, systému radiolokačního zjišťování cílů, řízení letů a navigačního navedení letounů na cíl.

Bojová činnost letectva v obranné operaci bude vyžadovat všestranné zabezpečení, jehož cílem je vytvořit nezbytné podmínky k úspěšnému splnění nařízených úkolů. Zmíním se jen krátce o jednom – letištně ženijním zabezpečení. Letiště budou neustále prvořadým cílem nepřítele. Na včasné obnově narušených a na výstavbě nových polních letišť bude záviset intenzita letů letectva. Letecké stavební prapory letectva nebudou vždy schopné řešit plně úkol přípravy letišť. Proto z rozhodnutí velitele frontu k obnově a výstavbě nových letišť mohou být použity síly

a prostředky jiných druhů vojsk. I v této oblasti má mimořádnou důležitost mírová příprava vhodných letišť, ploch, úseků dálnic a silnic i dostatek na vhodných místech připraveného materiálu.

V budoucí možné válce, jestli ji imperialistické kruhy zahájí, bude záviset úspěch operací pozemních vojsk ještě více než doposud na rozhodné činnosti letectva od prvních okamžiků jejího rozpoutání a na vybojování nadvlády ve vzduchu.

Optimální variantou vybojování nadvlády ve vzduchu je účast vojsk frontu v protivzdušné operaci a dále při ničení protivzdušných, leteckých a raketových a jaderných uskupení nepřítele a ve vzdušné operaci na válčišti.

K úspěšnému zvládnutí těchto úkolů je povinností leteckých štábů nepřetržitě zjišťovat nejefektivnější způsoby přípravy k boji při vedení prvních obranných operací. Vytýčení správných směrů a cílů operační a bojové přípravy zabezpečují způsobilost a vysokou bojovou pohotovost letectva k aktivní činnosti.

Jedním z hlavních požadavků na vševojskové i letecké štáby zůstává správné, uvážlivé, prozíravé, ekonomické a současně i hromadné použití letectva ke splnění rozhodujících úkolů na hlavním směru a použití druhů letectva podle jejich určení.

Naučit velitele a štáby efektivně využívat letectvo k ničení útočícího nepřítele v součinnosti s pozemním vojskem a vytvářet podmínky pro přechod do protiúto-ku. Zvýšit znalosti použití letectva k podpoře pozemního vojska v obranném boji, protiútočné, protivzdušné a vzdušné operaci.

(Rozkaz ministra národní obrany ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA ve výcvikovém roce 1988–1989)

K UPLATŇOVÁNÍ PRINCIPU DOSTATEČNOSTI PROTIVZDUŠNÉ OBRANY V PROSTORU ČSSR

Všeobecně je známo, že jednou z významných mírových iniciativ zemí socialistického společenství bylo veřejné vyhlášení vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy a tím i ČSSR. Jde o doktrínu, která vždy byla, je a bude socialismu vlastní, neboť vychází ze samotné jeho podstaty a klade si za cíl nepřipustit mezi národy, státy a vojenskopolitickými koalicemi jadernou ani konvenční válku. Proto také na rozdíl od agresivních sil imperialismu se nemusíme obávat tuto doktrínu zveřejnit, v čemž je určité novum mezinárodně politického aktu uskutečněného v květnu minulého roku v Berlíně. Důsledná politika mírového soužití, sympatie, jaké si tato politika získává ve světě, vzrůstající činnost všech mírových sil ani celková iracionálnost války však nevylučují možnost jejího vzniku. Dostatečně nás v tomto směru poučuje historie a snesli bychom pro to řadu důkazů ze současnosti. Stálá manipulace s pojmem „odstrašování“, jaderné, prodloužené a v poslední době tzv. výběrové či diferencované odstrašování, nenechává nikoho na pochybách. Dobře známe pozadí koncepce tzv. „přední obrany“ jako určité formy zastírání útoku, kde hlavním smyslem je nedopustit ztrátu území členských států NATO a od samého počátku války přenést těžiště bojové činnosti na teritorium států Varšavské smlouvy. A tak by bylo možné pokračovat dále. Ani uzavření dohody o odstranění raket středního a kratšího doletu v Evropě a případné ujednání o 50% snížení strategických útočných zbraní neubírá na intenzitě válečných příprav. Víme, že ještě před uzavřením smlouvy rozhodlo velení NATO o přepracování „nukleárního operačního plánu“ (NOP), aby si uchovalo možnost uplatnění všech dosud plánovaných eskalačních stupňů jaderného konfliktu v Evropě.

V této souvislosti je na místě připomenout z dokumentů XXVII. sjezdu KSSS: „SSSR se zavázal, že nepoužije jaderné zbraně jako první a bude tento závazek co nejprísneji dodržovat ... není však tajemstvím, že existují scénáře jaderného útoku proti nám. Nemáme právo nepočítat s nimi.“

S uvedeným prohlášením souvisí druhá, vojenskotechnická stránka doktríny členských států Varšavské smlouvy, která obsahuje i **princip obranné dostatečnosti**. Spočívá v tom, že se složení, množství a kvalita prostředků ozbrojeného zápasu ze strany SSSR a ostatních států Varšavské smlouvy důsledně podřizují stupni válečného ohrožení, charakteru a intenzitě válečných příprav imperialistů a že jsou určovány potřebami nezbytnými k zajištění bezpečnosti členských států Varšavské smlouvy.

Pokud jde o dostatečnost protivzdušné obrany ČSSR, vychází ze skutečnosti, že zahájení války nenadálým vzdušným napadením je plně reálné. Na směr proti ČSSR může být v útočné vzdušné operaci nepřítele použito 640 až 800 bojových letounů taktického letectva nepřítele, z toho v prvním hromadném úderu 420 až 500 letounů. To znamená, že výstavba a připravenost vojska PVOS, vojska PVO pozemního vojska (PVO PV) a frontového stíhacího letectva spolu s využitím působnosti dalších prostředků Jednotného systému PVO členských států Varšavské smlouvy musí být na takové úrovni, aby byla schopna znemožnit agresi vzdušného nepřítele.

Vyhraněně obranný charakter naší doktríny a nutnost jejího důsledného dodržování staví vedle ostatních druhů vojsk i před PVO některé nové, složitější a náročnější úkoly a požadavky, a to jak v operačním měřítku, tak i v taktice jednotlivých druhů vojsk.

Orientace nepřítele na vedení i dlouhodobější konvenční války přinesla v poslední době některé závažné změny, které je nutné brát v úvahu. Z nich je možné uvést následující:

1. Větší podíl konvenčních prostředků a strategických bombardovacích letounů na plnění rozhodujících úkolů operací.

2. Zvýšila se schopnost ničit cíle do celé naší operační hloubky použitím prostředků i z prostorů mimo působnost naší PVO. Tím se zvětšila možnost současného ohrožení všech prvků operační sestavy vojsk a objektů v hloubce teritoria.

3. Vedle použití průzkumných palebných systémů a nasazení bezpilotních prostředků bude průlom PVO organizován vždy pod clonou intenzivního radiotechnického rušení.

4. Zavedením vysoce přesných zbraní jsou vytvářeny větší možnosti účinného ničení stacionárních cílů, zvláště letišť, energetických zařízení a komunikačních uzlů.

5. V daleko větší míře se předpokládá vedení boje s využitím vzdušných výsadek a jednotek speciálního určení.

Není tajemstvím, že pravděpodobný nepřítel za „odepsání“ raket středního a kratšího doletu bude hledat určitou kompenzaci právě ve vojenských vzdušných silách. Konkrétní příznaky o tom již existují, neboť modernizace a zvyšování

úderné síly taktického i strategického letectva má stále plynulý a progresivní charakter.

Proto v zájmu zabezpečení vojenskostrategické rovnováhy a udržení obranné dostatečnosti členských států Varšavské smlouvy má výstavba jednotné a silné PVO prioritní význam. Na jejím úspěchu bude především záviset dobytí nadvlády ve vzduchu, získání strategické iniciativy, možnost odražení agrese ostatními druhy ozbrojených sil a vojsk v rámci strategické obranné operace i následný přechod do protiútoků.

Ke zvýraznění úlohy a místa PVO bude třeba důsledně pokračovat v přezbrojování vojsk na novou bojovou techniku, přehodnotit operační uskupení vojsk PVO, zdokonalit systém velení a řízení vojsk a dosáhnout podstatného zvýšení bojových možností v ničení soudobých i perspektivních prostředků vzdušného napadení ve složitých podmínkách.

Přitom za hlavní úkoly PVOS ČSSR je třeba nadále pokládat:

1. Zdokonalení systému protiletadlového raketového příkrytí kategorizovaných objektů, které tvoří základ vojenskoekonomického potenciálu státu.

2. Zvýraznění podílu na PVO ostatních druhů ozbrojených sil a vojsk, rozmístěných na území státu, zejména v podmínkách jejich nedokončeného mobilizačního a operačního rozvinutí.

3. Účast v protivzdušné operaci na válčisti a zabránění průletům nepřátelských prostředků vzdušného napadení do hloubky území států Varšavské smlouvy.

K tomu bude nutné, podle mého názoru, průběžně:

– Urychlit obměnu starší bojové techniky za modernější a účinnější, což u PLRV bude znamenat přechod na nové PLRK, u SL zavedení výkonnějšího typu letounu a u RTV využívání třídímenzích RL s většími možnostmi zjišťování nízko letících cílů, odolnějších proti rušení, a dále pak rozšiřování počtu RL co do druhů, včetně využití kompletů radiotechnického průzkumu.

– V návaznosti na úkoly vojska PVO pozemního vojska v obranné operaci v počátečním období války sjednotit zámysl variantního vytváření a uspořádání společného uskupení veškerých sil a prostředků PVO na území státu s cílem vzájemného doplňování a maximálního využití jejich bojových možností. S tímto souvisí i přehodnocení a docenění významu jižního a jihozápadního náletového směru (vzhledem k možnostem nepřítele v prolamování naší PVO).

– Uskutečnit postupnou přestavbu bojových sestav PLRV s cílem dosáhnout většího překrytí prostorů účinné působnosti a tím i zvýšit odraženou náletovou hustotu cílů. Celkově je nutné zvýšit odolnost bojových sestav, zejména proti průzkumným palebným systémům nepřítele. Toho můžeme dosáhnout především budováním záložních palebných postavení, která vedle tzv. stálých postavení by splňovala požadavek překvapení, a dále budováním klamných postavení, která za předpokladu RL oživení by plnila i úkol dezorientace nepřítele.

– U SL vedle zvládnutí nového typu letounu pokračovat v plánovaném zdolňování letišť, ale současně počítat i s tím, že v případě války se bude přesouvat těžiště ve využívání letištní sítě na záložní (operační) letiště, popř. na vhodné úseky dál-
niční sítě, neboť životnost základních letišť bude značně snížena.

– U RTV bude potřebné dokončit vytvoření komplexního systému průzkumu nízko letících cílů podél západní státní hranice, obdobně jako u PLRV pokračovat v budování záložních a klamných stanovišť, zvýšit podíl skrytého systému a záloho-
vání RTV, zdokonalit způsoby soustřeďování informací od neautomatizovaných zdrojů a vhodně skloubit využívání pasivních a aktivních prostředků.

– Zdokonalit velení a řízení vojsk PVO komplexním zavedením ASV, realizovat projekt MASIV (tím současně zlepšit organizaci součinnosti s PVO PV a SL fron-
tu) a postupně vybudovat nový systém centralizovaného velení silám a prostřed-
kům PVOS, letectva a PVO pozemního vojska.

S využitím výsledků základního a aplikovaného výzkumu dále hledat nové netra-
diční prostředky obrany, zejména proti nízko letícím cílům. Přitom jde např.
o použití balónových přehrad v kombinaci se vzdušnými minovými poli, využití
aerosolové munice atd.

Postupnou realizací opatření by se ve svém souhrnu měly zvýšit potenciální mož-
nosti ničení vzdušných cílů v celém rozsahu výšek, zejména pak řízených střel
s plochou dráhou letu, působících v podmínkách REB.

Všestranně chápané aspekty naší obranné doktríny mají vliv i na některé zásady
bojového použití vojsk. Za nejzávažnější výchozí argument pro změny v bojovém
použití vojsk ČSLA a tím i vojsk PVO je třeba pokládat možnost nepřítele vhodně
volit moment překvapení a bez znatelných příprav zahájit mohutné vzdušné údery
na uskupení vojsk a objekty států socialistického společenství. To klade mimořádné
nároky na schopnost vojsk PVO vést včas účinné protivzdušné boje, sražení a ope-
race s cílem zmařit nenadálé vzdušné napadení. Proto snížit, popřípadě vyloučit
účinnost vlivu překvapení ze strany vzdušného nepřítele je jedním z prvořadých
úkolů vojsk PVO, k jehož splnění směřuje celý soubor požadavků a opatření.

Patří mezi ně především:

– znalost protistojícího vzdušného nepřítele ze strany velitelů, štábů a přísluš-
ných specialistů vojsk PVO,

– včasné vytvoření uskupení sil a prostředků PVO, které odpovídají předpoklá-
danému charakteru činnosti vzdušného nepřítele,

– připravená organizace vedení bojové činnosti vojsk PVO, schopných k oka-
mžitému odražení velkých sil nepřátelských prostředků vzdušného napadení za ja-
kýchkoli podmínek zahájení a vedení války,

– vedení nepřetržitého průzkumu vzdušného nepřítele a zhodnocení možných
variant jeho činnosti,

- udržování odpovídajícího množství sil a prostředků v pohotovostním systému PVOS k včasnému zásahu proti narušitelům vzdušného prostoru členských států Varšavské smlouvy a k odrazení prvních hromadných úderů vzdušného nepřítele,
- připravenost vojsk PVO k přechodu do plné bojové pohotovosti při současném odrazení úderů nepřátelských prostředků vzdušného napadení,
- vycvičenost vojsk PVO ve skrytém narůstání bojové pohotovosti,
- organizačně-technické zabezpečení nepřetržitého velení, spojení a utajení činnosti,
- pohotovost výzbroje a bojové techniky k okamžitému bojovému použití,
- dovednost velitelů a štábů řídit bojovou činnost vojsk PVO za složité vzdušné, pozemní a radioelektronické situace,
- vysoká úroveň bojové a politické přípravy vojsk, schopných k plnění bojových úkolů za intenzivní činnosti vzdušného nepřítele,
- vysoké morálně politické, psychologické a bojové vlastnosti vojsk, podmiňující ukázněnost a přesný výkon bojové služby,
- vytvoření potřebného množství zásob materiálně technických prostředků a všestranné zabezpečení bojové činnosti vojsk,
- neustálé zdokonalování systému bojové pohotovosti.

Podle mého názoru v uvedených souvislostech je potřebné povšimnout si ještě otázky možných variant zahájení války. Víme, že nepřátelská agrese může být zahájena po déletrvajícím vyostření mezinárodního napětí, v situaci utajovaných cvičení, v rámci současně probíhajících lokálních konfliktů a nebo při využití rozsáhlejší odpoutávací činnosti nepřítele. Není totiž vyloučeno, že se nepříteli podaří politickým manévrováním zastít bezprostřední přípravu k válce a zahájí bojovou činnost zcela neočekávaně. Není potřebné zdůrazňovat zvláštní nebezpečnost této poslední varianty, zejména když víme, že pro soudobé vojenství je právě charakteristické neustálé zkracování údobí bezprostřední přípravy na zahájení války.

Proto daná situace z hlediska PVO vyžaduje organizovat těsnější součinnost s veškerými průzkumnými silami a prostředky ČSLA, hlouběji a konkrétněji rozpracovat metodiku využití výsledků koaličního strategického průzkumu a při ničení vzdušných cílů dosáhnout ještě užší součinnosti s vojskem PVO PV a se spojenci.

Orientací na důsledné dodržení doktrinárních zásad budeme poněkud omezeni v počátečních vstřícných úderech proti prvním vzdušným cílům na vzdálených přístupech před státní hranicí, neboť **za moment otevření válečného konfliktu se předpokládá narušení naší vzdušné státní hranice. To znamená, že pro PVO vznikne nejsložitější situace hned v prvních minutách války. Úporný boj o strategickou iniciativu se bude koncentrovat do relativně krátkého časového úseku, první proti-vzdušné operace.** Bude vyžadovat vytvoření dostatečné hustoty palby na státní hranici, zejména prostředky PVO PV a soustředění co největšího úsilí do odvetného úderu proti následným vzdušným cílům na zemi i ve vzduchu. Rychlý vývoj situace

bude třeba řešit co nejrozhodnější aktivní činností všech druhů vojsk, zúčastněných v protivzdušné operaci.

Z hlediska taktiky druhů vojsk PVOS to znamená:

- U PLRV bude nutné využít dostatečné hustoty palby na bezprostředních přístupech k bráněným objektům a s veškerou rozhodností ničit všechny vzdušné cíle, které budou směřovat na tyto objekty. U bráněných objektů vytvořit samostatný systém průzkumu nízko letících cílů na nebezpečných směrech a připravit se na pružné přechody z centralizovaného na autonomní způsob řízení protiletadlového raketového boje. V případě, že dojde ke zostření mezinárodní situace a systém PVOS bude uváděn do vyšších stupňů bojové pohotovosti, bude podle mého názoru nutné, aby plno s přísným utajením zaujaly bojovou pohotovost už v nových sestavách.

- U RTV je zapotřebí plně využít současného RT systému k průzkumu a sledování prvních vzdušných cílů. Zbývající část systému uvádět do činnosti až po zahájení konfliktu, a to postupně, dovedně a v co největší míře využít všech plánovaných klamných opatření a v žádném případě nerozkrývat případné účinky nepřátelského radiotechnického rušení.

- U SL je nutné pokládat střeh ve vzduchu za hlavní způsob vedení bojové činnosti. Organizaci střehů ve vzduchu provádět z prostorů 40 i více km od státní hranice. Tím lze poněkud zjednodušit i situaci pro PVO PV a k působení na vzdálených přístupech přikročit až po vyřazení nepřátelských prostředků PVO.

V rámci naší odvetné činnosti v počátečním období války má zvlášť významnou úlohu bojové použití sil a prostředků REB, které svojí účinností při odražení agrese nepřítele se mohou řadit hned za aktivní prostředky letectva a PVO.

Proto se jeví účelným do určité míry integrovat použití těchto prostředků a vytvořit z nich pohotovostní systém, do něhož by byla vyčleňována odpovídající část sil a prostředků REB frontu a PVOS.

Nedílnou součástí bojové činnosti hned od prvního a následujících hromadných úderů zůstává plynulá obnova narušeného systému PVOS. V tomto směru přichází mimo jiné v úvahu i rozsáhlejší použití předem připravených záloh, a to všech druhů. S ohledem na předpokládané ztráty je nezbytné procvičovat i různé způsoby přeskupování a jiné podřízenosti jednotek PVO s cílem udržet, popřípadě obnovit efektivní centralizované velení.

Nakonec nezbyvá než podotknout, aby se v důsledku určité preference jedné stránky obranné doktríny nezapomínalo na útok, neboť jedině rozhodnou útočnou činností lze dosáhnout porážky nepřítele a vítězství ve válce. Z hlediska pozemního vojska a letectva to znamená, že současně s úspěšným završením obranné operace musí být neprodleně organizován přechod do protiútočné a posléze do útočné operace na celém válčišti nebo na výhodných operačních směrech. V průběhu vedení útočné činnosti vojsk PVOS může podle potřeby zabezpečovat průlety dálkového bombardovacího letectva, podílet se na PVO přesunů druhých sledů a záloh po-

zemního vojska (včetně spojeneckých), udržovat kontinuitu průzkumu vzdušného nepřítele za postupujícími vojsky, v dosahu svých prostředků a v součinnosti se sousedy se podílet na obraně jejich boků a týlů, podle vývoje situace může organizovat rozšíření prostoru bojové činnosti, využití záloh PVO hlavního velení na válčisti i případné doplnění narušených bojových sestav v hloubce teritoria útvary a svazky PVOS spojeneckého složení.

Je třeba rovněž poznamenat, že uplatňování principu dostatečnosti a uvedené změny v bojovém použití neznamenají nějaký zásadní a nežádoucí zlom ve výstavbě a rozvoji PVOS a PVO vojsk, ani v přípravě velitelů a štábů. Jsou ve skutečnosti jejich logickým, avšak naléhavým pokračováním. Mění se pouze míra nebo intenzita uplatnění některých základních principů organizace PVO a zpřesňují se určité zásady bojového použití vojsk PVO. Současně se zvýrazněním těsnější součinnosti při plnění společných úkolů a cílů vystupuje zvláště do popředí jako klíčová otázka řízení veškerých sil a prostředků PVO působících v rámci obranné operace v počátečním období války. V tomto ohledu je, podle mého názoru, potřebné soustředit pozornost na sjednocení systému velení na podkladě dostupné a vyvíjené automatizace, zpřesnit možnou míru centralizace velení, variantně propracovat přechody na decentralizovaný způsob velení a naopak.

POUŽITÍ ŽELEZNIČNÍHO VOJSKA PŘI DOPRAVNÍM ZABEZPEČENÍ SOUDOBÝCH OPERACÍ

Doprava patří mezi nejdůležitější faktory v soudobých válkách. Proto dopravní zabezpečení je jedním z hlavních druhů týlového zabezpečení bojové činnosti vojsk. Zahrnuje celý komplex opatření k přípravě a efektivnímu využití jednotné dopravní soustavy v operačním týlu. V dopravní soustavě má své nezastupitelné místo i železniční doprava. Výsledky frontových operací, které byly vedeny sovětskou armádou v průběhu Velké vlastenecké války, to plně potvrzují. Železnice přepravily do prostoru operačního týlu více než 19 miliónů vozových zásilek. Např. k vedení operace před Moskvou v období od října 1941 do ledna roku 1942 bylo přepraveno 333 500 vozových jednotek, pro stalingradskou operaci (od července roku 1942 do ledna 1943) 208 900 vozových jednotek. K zabezpečení operace u Kurska (od března do srpna roku 1943) bylo přisunuto 467 250 vozových jednotek, což v průměru představovalo 60 až 65 vlaků denně.

Vzhledem k významu železnic, nejen pro týlové zabezpečení, ale i pro operační přepravu vojsk, byly železnice trvalým cílem nepřátelských leteckých úderů. Dokonalá organizace technické ochrany železnic a její materiální zabezpečení, spolu s pracovním hrdinstvím sovětských železničářů, umožňovalo odstraňovat následky nepřátelských úderů v krátkých lhůtách (ve 20 % případů dříve než za 6 hodin). Stejně úspěšně se železniční vojsko vyrovnalo i s obnovou železničních tratí, které ustupující německá vojska dokázala systematicky a ve značném rozsahu ničit.

Za více než čtyři desetiletí, které uplynuly od konce 2. světové války, přinesl vědeckotechnický rozvoj velké změny ve všech oblastech vojenství. Změny se promítly i do dopravního zabezpečení, postavení železniční dopravy v jednotné dopravní soustavě i do činnosti železničního vojska. Železniční doprava si posílila své ekonomické přednosti ve srovnání s automobilovou dopravou. Parní lokomotivy byly zcela nahrazeny elektrickými a motorovými, zvýšil se počet velkoprostorových vozů a vozů s vyšší únosností a zkvalitnil se stavebně technický stav tratí. To dává předpoklady pro zvýšení hmotnosti vojenských vlaků a celkové zefektivnění vojenských přeprav. Do popředí v současnosti vystupuje i spotřeba PHM, která u motorové železniční trakce při stejném množství přepraveného nákladu je 8 i vícekrát menší než u automobilové přepravy.

Omezená manévrovost železničních přeprav (menší hustota železniční sítě) při vedení operací s použitím jaderných zbraní vede ale k rozhodnutí využívat železniční dopravu převážně jen v hloubce operačního týlu pro přesuny do FTZ, OFTZ a směrem k automobilním brigádám materiálního zabezpečení.

Úkoly a organizace železničního vojska

Železniční vojsko je speciálním vojskem, které v rámci dopravního zabezpečení bojové činnosti ČSLA plní úkoly k zajištění železničního provozu na určených železničních smě-

rech nebo na železniční síti v určeném prostoru. Mezi hlavní úkoly železničního vojska patří obnova zničených železničních úseků a objektů, technická ochrana provozovaných železničních směrů a úseků a zabezpečení železničního provozu na úsecích okamžitě po jejich obnově. Vyžaduje-li to situace, železniční vojsko zvyšuje propustnou výkonnost železničních úseků (směrů). Při odchodu vlastních vojsk zatarasuje železniční úseky a směry.

V operačním týlu plní tyto úkoly železniční vojsko polního velení. V čele je velitel železničního vojska polního velení, který je podřízen náčelníkovi týlu – zástupci velitele polního velení a v odborných otázkách veliteli železničního vojska.

Železniční vojsko polního velení tvoří: velitelství, železniční brigády, železniční provozní pluk a železniční materiálně technická základna.

Změny v organizačních strukturách operačního týlu a v systému týlového zabezpečení polních vojsk se promítly i do organizace železničního vojska polního velení. Základní organizační součástí je i nadále železniční brigáda. Při její reorganizaci se vycházelo z požadavků na zvýšení tempa obnovy železnic, byla vzata v úvahu i nově zavedená technika a železniční materiál, nová hlediska na organizaci a úkoly železničního průzkumu a železničního technického zabezpečení a v neposlední řadě se přihlíželo i k novým předpokladům rozsahu a charakteru ničení železnic nepřitelem, při zatarasování železnic, tak i v důsledku vedení bojové činnosti v soudobých operacích.

Výrazné snížení počtu mostních odborností je v souladu s novou technikou, která byla nebo je právě zavedena do železničního vojska. Např. jsou to modernizované a nové ocelové rozebratelné nosné konstrukce ŽM 16 M a ŽM 60.

Přínosem je i nově zavedená železniční estakáda EZBM 30, která vzhledem ke svým parametrům může být použita nejen při obnově mostů (hloubka vody do 7 m, rychlost proudu do 2 m.s⁻¹), ale i při obnově zemního tělesa jako náhrada náspů až do maximální výšky 14 m. Tempo stavby estakády může dosáhnout 12 až 18 m.h⁻¹.

Organizační strukturu železniční brigády značně ovlivnilo i přehodnocení předpokládaného rozsahu zničení železnic s ohledem na současné názory na vedení soudobých operací a na síly a prostředky, kterými může nepřítel působit proti železnicím. Porovnání nových předpokladů rozsahu rozrušení železničního úseku o délce 100 km s dosavadními je v tabulce.

Nárůst obnovy zemního tělesa a železničního svršku vyplývá z nezbytnosti stavět v místech pozemních jaderných úderů na železnici 2 až 3 krátkodobé objíždky o celkové délce do 12 km a objemu zemních prací do 150 000 až 160 000 m³.

Železniční brigáda má ve své organizaci velitelství, železniční stavební prapory, železniční mostní prapory, železniční průzkumný prapor, železniční sdělovací rotu, rotu mechanizace, automobilní rotu a další jednotky.

Tabulka

Objekt	Předpoklad zničení	
	dosavadní	nový
Zemní těleso	40 000 m ³	170 000 m ³
Železniční svršek, z toho:	10 km	18–20 km
– úplné zničení	3 km	4–5 km
– položeno na objíždkách	3 km	12 km
Železniční mosty,	600 bm	750 bm
z toho velké	490 bm	600 bm
Tunely	všechny	všechny

Železniční stavební prapor je složen ze tří železničních stavebních rot, železniční mostní čety a dalších jednotek. Je určen k obnově zemního tělesa, propustků, malých a středních mostů (méně náročných na obnovu), železničního svršku a ke stavbě krátkodobých objížďek.

Železniční mostní prapor obnovuje velké mosty a složitější střední mosty. Z rozhodujících jednotek má čtyři železniční mostní rotu a strojní rotu. To dovoluje současně obnovovat dva velké mosty, zpravidla ve dvou směnech.

Železniční průzkumný prapor plní úkoly železničního průzkumu, odminování a zaminování železničních objektů a úseků, radiačního a chemického průzkumu, dozimetrické a chemické kontroly, speciální očisty osob, odmořování a dezaktivaci techniky, obnovovacího materiálu a terénu. K plnění těchto úkolů má ve své organizaci železniční průzkumnou rotu, rotu pro odminování železnic, rotu chemické ochrany a další jednotky.

Všechny prapory brigády jsou organizovány tak, že mohou dlouhodobě plnit úkoly zcela samostatně.

Železniční sdělovací rota obnovuje traťové a staniční sdělovací a zabezpečovací zařízení. **Rota mechanizace** je posilovým prostředkem stavebních praporů při stavbě krátkodobých objížďek. Její denní kapacita je 20 000 m³ zemních prací. Při uvažovaném rozsahu ničení (viz tabulku) může železniční brigáda obnovovat železniční směr tempem 20 km/den.

Železniční provozní pluk je určen k zabezpečování železničního provozu na obnovených úsecích a k nezbytné údržbě a technické ochraně těchto úseků. Má tři železniční provozní prapory, železniční technický prapor a další technické a zabezpečovací jednotky.

Železniční provozní prapor má dvě železniční provozní rotu, železniční rotu vlakových obsluh a četů lokomotivního depa. Krátkodobě (2 až 3 dny) může zabezpečovat provoz na úseku o délce 100 až 120 km (dlouhodobě do 80 km) v rozsahu do 24 párů vlaků za 24 hodin.

Železniční technický prapor plní úkoly údržby a technické ochrany na úseku pluku. K tomu má tři železniční stavební rotu o dvou stavebních a jedné strojní četi a železniční sdělovací a zabezpečovací čet. Při větší intenzitě nepřátelské činnosti proti železnici jsou jeho síly k technické ochraně nedostatečné a musí být posilován silami a prostředky **Zvláštní provozní správy (oddělu)**.

Železniční materiálně technická základna (ŽelMTZ) plní úkoly technického zabezpečení železničního vojska polního velení a zabezpečuje přísun železničního obnovovacího materiálu ze zápolí železničním brigádám a železničnímu provoznímu pluku.

V organizaci ŽelMTZ je kromě správy a zabezpečujících jednotek, oddělení ŽelMTZ, prapor oprav techniky a rota pro těžení a zpracování dřeva.

Oddělení ŽelMTZ je výkonným zásobovacím orgánem. Organizuje vykládku a překládku železničního obnovovacího materiálu na automobilní prostředky, zabezpečuje přísun tohoto materiálu železničním brigádám, doplňování a úhradu ztrát železniční techniky a materiálu. Získává obnovovací i jiný železniční materiál z místních zdrojů. K plnění těchto úkolů má technickou rotu (dvě čety vykládky a dopravní četa), kořistní čet a dvě automobilní rotu.

ŽelMTZ může přijmout denně až 4 vlaky s obnovovacím materiálem o celkové hmotnosti kolem 2 000 tun. Z tohoto množství lze jedním koloběhem automobilních rot z vykládacích stanic oddělení ŽelMTZ přepravit praporům brigád plné tři čtvrtiny, z toho může být 250 až 280 tun tzv. dlouhých břemen (kolejnice, nosníky) o hmotnosti do 40 tun a délce do 30 m.

Organizace železničního provozního pluku a ŽelMTZ umožňuje, aby obě tyto součásti plnily své úkoly i při současně obnově dvou železničních směrů. V takovém případě vyčleňují k řízení činnosti na druhém směru operativní skupiny a odpovídající výkonné jednotky. Úkoly oddělení ŽelMTZ plní směrové výdejní místo železničního obnovovacího materiálu.

Použití železničního vojska v obranné operaci

V obranné operaci bude těžiště činnosti železničního vojska položeno na technickou ochranu železnic v operačním týlu a při dočasném neúspěchu vlastních vojsk na zatarasování železnic.

Technická ochrana železnic má hlavní úkol – rychle obnovit provoz na železničních smě-

rech, které nepřítel vyřadí z provozu. Je to souhrn opatření, která zahrnují: studium technické dokumentace tratí a objektů na nich, nepřetržitý železniční průzkum, zpracování plánů technické ochrany ve variantách, vyčlenění sil a prostředků a jejich přesuny na železniční směry (objekty) určené k technické ochraně, přesuny obnovovacího materiálu, měřičské a vytyčovací práce, zemní práce apod. Všechna tato opatření jsou prováděna s cílem zkrátit lhůty obnovy železničních směrů (objektů) po jejich zničení.

V obranné operaci bude těžiště technické ochrany položeno především na ty železniční směry, které jsou z hlediska vojenských přeprav a pro týlové zabezpečení vojsk nejdůležitější.

Železniční vojsko bude použito zejména k technické ochraně železnic v prostoru rozvinutí FTZ od jejich rozdělovacích stanic k OFTZ a LTZ a dále ve směru k rozmístění automobilních brigád materiálního zabezpečení. Bude to zpravidla technická ochrana jednoho až dvou železničních směrů s nezbytným propojením k zabezpečení dopravního manévru.

Železniční brigáda je schopna svými silami zabezpečit technickou ochranu železničního směru v délce 250 až 300 km.

Poněkud odlišná situace nastane, pokud obranná operace a tím i operační týl bude probíhat na území vlastního nebo koaličního státu, což bude zejména při obranné operaci v počátečním období války (POV). V tomto případě v prostoru operačního týlu budou působit organizace resortu dopravy posílené o prostředky dalších resortů, které budou zabezpečovat a udržovat provoz podle **Směrnic pro obnovu železnic na státním území ČSSR za branné pohotovosti státu**. Tyto prostředky nejsou malé. V resortu dopravy jsou to zejména obnovovací jednotky zřizované u výkonných jednotek (stavební vlaky – SV, mostní stavební vlaky – MSV, mostní mechanizační vlaky – MMV, mechanizované obnovovací oddíly a další jednotky pro obnovu sdělovacích a zabezpečovacích zařízení, trakčního vedení a odstraňování nehodových událostí při provozu).

Dále jsou to Zvláštní obnovovací útvary (ZOÚ), stavební a mostní určené k obnově objektů vyžadujících velký rozsah obnovovacích prací.

V resortu paliv a energetiky jsou to tunelové obnovovací jednotky určené k nouzové obnově zničených tunelů.

V resortu stavebnictví a resortu hutnictví, strojírenství a elektroniky jsou to pracovní skupiny pro obnovu železničního spodku a železničních mostů.

Je předpoklad, že součástí železničního vojska by byly nasazeny na obnovení sjízdnosti tam, kde síly a prostředky teritoria nebudou stačit, a to buď zase na zabezpečení sjízdnosti železničního směru a nebo na jednotlivé objekty na železnici, které budou mít rozhodující význam pro dopravu, především na železniční uzly, vykládací stanice a velké železniční mosty.

V případě, že by železniční brigáda byla nasazena na technickou ochranu železničního směru, je schopna svými silami zabezpečit technickou ochranu železničního směru délky 350 až 450 km. vzhledem k tomu, že na technické ochraně především mezistaničních úseků, menších stanic, středních a částečně i velkých mostů se budou podílet i obnovovací jednotky resortů teritoria.

Pokud železniční brigáda bude zabezpečovat technickou ochranu rozhodujících objektů na železnici, tak je schopna zajistit technickou ochranu 3 až 6 železničních uzlů, nebo 12 až 18 vykládacích stanic a 2 až 4 velkých železničních mostů.

Při neúspěchu operace a odchodu vlastních vojsk železniční brigády zatarasují železnice. Cílem zatarasování je znemožnit nepříteli využít železnice k přísunu materiálu. Zatarasování železnic musí navazovat na systém ženijních zátarasů v operačním týlu.

Zatarasování železnic spočívá ve zřizování uzlů zátarasů, které rozdělují železniční síť na jednotlivé izolované úseky o délce nejvíce 50 km tak, aby byla vyloučena možnost objezdu zatarasovaných úseků a byly vytvořeny co nejobtížnější podmínky pro uvedení železnic do sjízdného stavu. Je-li dostatek času, zatarasování se doplňuje evakuací železničních vozidel, zařízení a materiálu.

Přípravné období zatarasování zahrnuje plánování, přesuny praporů brigád do prostorů přípravy uzlů zátarasů, přípravu objektů a úseků k ničení a zaminování, bojové zabezpečení a organizaci velení.

Přední okraj prostoru přípravy zátarasů může být za příznivé situace 80 až 100 km od čáry dotyku a hloubka prostoru, která je určována polním velením, je 150 až 200 km. Celý prostor se člení na tři pásma zpravidla o stejné hloubce 50 až 70 km. Nejblíže k čáře dotyku je pásmo 1. stupně pohotovosti zatarasování, v němž se provádí příprava tak, aby uzly zátarasů (nebo i jednotlivé zvlášť důležité objekty, mimo uzly zátarasů) byly připraveny k aktivaci v celém pásmu do 5 hodin, nejdůležitější objekty nejpozději do 1 hodiny. V pásmu 2. stupně pohotovosti k zatarasování musí příprava zabezpečit, aby přechod na 1. stupeň pohotovosti netrval déle než 10 hodin. V pásmu přípravy zátarasů v další hloubce obrany musí příprava zabezpečit přechod na 2. stupeň pohotovosti rovněž do 10 hodin.

Celková doba přípravy zátarasů v prvních dvou pásmech nemá přesahovat 2 dny. K zaminování železnic se kromě protipěchotních a protitankových min používá objektových časových min, protivlakových min a protivlakových časových min.

Zátarasují přípravy jednotky železničních stavebních a mostních praporů, posílené železničními minéry z rot pro odminování železnic. Železniční stavební (mostní) prapor může v prostoru o šířce 50 km a hloubce 50 až 70 km současně připravovat 4 až 5 uzlů zátarasů. Železniční brigáda je schopna zatarasit prostor v šířce obranného pásma armády do hloubky druhého frontového pásma obrany.

Použití železničního vojska v protiútočné operaci

V protiútočné operaci je hlavním úkolem železničního vojska obnova železnic. Vzhledem k době stanovené k přemístění zásobovacích etap operačního týlu, železniční vojsko provádí v tomto období výhradně obnovu krátkodobou.

Železniční směr se obnovuje pro propustnost 18 až 24 párů vlaků za 24 h. Počítá se s vlaky o 110 nápravách se zátěží 1 200 až 1 500 t a s jízdní rychlostí 30 km.h⁻¹, na obtížných místech nejméně 5 km.h⁻¹. Propustnosti 24 párů vlaků za 24 h lze dosáhnout jen při obnově tratí, které byly před zničením dvoukolejné. Vyšší propustnosti lze dosáhnout jen dočasnou obnovou, ke které se přistupuje později a uskutečňují ji jednotky Zvláštní provozní správy (ZPS).

Železniční brigáda je schopna obnovovat železniční směr tempem 20 km/den. (Železniční stavební prapor tempem do 7 km/den.)

Praxe potvrzuje, že optimální doba pro obnovu brigádního úseku je 5 až 7 dnů. V této době lze zpravidla postavit krátkodobou objížďku o délce 4 až 6 km (v místech JÚ, bariérních závalů) a obnovit téměř všechny velké mosty, které se v zájmovém prostoru vyskytují. Při průměrné době obnovy 6 dnů bude činit délka obnoveného úseku železniční brigádou 120 km.

Obnovený úsek železničního směru se předává do provozu zpravidla ve dvou etapách. V první je předáván úsek železniční brigádou železničnímu provoznímu pluku. Úsek je předáván postupně po praporech úsecích a nejpozději za 2 až 4 hodiny po převzetí praporem úseku musí být na něm železničním provozním plukem zahájen provoz. V průběhu jednoho dne je předán do provozu celý brigádní úsek.

Nežádá se se vyskytuje ještě nesprávný názor, že při obnově železničního směru se každý den obnoví a předá do provozu část obnoveného směru. To prakticky není s ohledem na náročnost a posloupnost prací při obnově úseků a objektů vůbec možné a je nutné předávat ucelený obnovený brigádní úsek.

V průběhu 2 až 3 dnů se na provozovaném úseku odstraňují nedostatky a skryté vady, které se v průběhu provozu vyskytly. Po této době předává železniční provozní pluk provozovaný úsek Zvláštnímu provoznímu oddílu. Toto předání probíhá bez přerušení provozu, provoz je omezen pouze zkušební jízdou komise po předávaném úseku.

Z tempa obnovy železniční brigády a z opatření nutných k zahájení provozu plyne, že při dopravním zabezpečení protiútočné operace je možné kalkulovat s obnovou až 120 km na jednom železničním směru. Za předpokladu, že železniční brigáda zahájí obnovu čtvrtý den protiútočné operace na celém úseku, potom devátý až desátý den protiútočné operace bude možné přemístit OFTZ do prostoru na (za) státní hranici.

Mohlo by se zdát, že síly a prostředky železničního vojska (tempa obnovy železničních

brigád) jsou větší, než vyžaduje dopravní zabezpečení protiútočné operace. Tomu tak není i vzhledem k tomu, že je nutné brát v úvahu neustále větší možnosti ničení železnic nepřítel, při zavádění a použití vysoce přesných zbraňových systémů a prostředků ničení. Ve větší míře je nutné počítat s následným ničením obnovených železničních objektů a úseků. K tomu bude nutné přehodnotit i výši zásob železničního obnovovacího materiálu předurčeného k obnově za vojsky.

Náročné a složité úkoly, které plní železniční vojsko polního velení, vyžadují pevné a nepřetržité **velení**. Zajištění tohoto požadavku v dřívější organizaci velení, kdy Správa železničního vojska byla jako součást týlu rozmístěna na TVS polního velení, bylo nevyhovující, zejména v průběhu útočné operace, kdy vzdálenost k součástí železničního vojska narostla na více než 400 km a k tehdejší směrové materiálně technické základně na 650 a více km. Za těchto podmínek těžko mohla správa bezprostředně a účinně řídit podřízené.

V rámci nových organizačních struktur vojska bylo vytvořeno velitelství železničního vojska polního velení v počtech a organizaci odpovídající jeho poslání. To umožňuje, aby velitelství s vlastní zabezpečovací jednotkou bylo rozmísťováno a plnilo úkoly v prostoru činnosti podřízených vojsk.

Z počtu velitelství železničního vojska polního velení se vyčleňuje operativní skupina, která se rozmísťuje a plní úkoly na TVS polního velení. V jejím čele je zpravidla zástupce velitele železničního vojska, který je oprávněn v neodkladných případech, při ztrátě spojení se svým velitelstvím, přijímat rozhodnutí v zastoupení velitele železničního vojska. Hlavním posláním operativní skupiny je zabezpečovat součinnost se štábem a správami týlu a ostatními správami rozmístěnými na TVS polního velení.

Činnosti železničního vojska při dopravním zabezpečení soudobých operací odpovídá ve velkém rozsahu i jeho příprava v míru. Začlenění vojska do resortu dopravy vytváří příznivé podmínky pro přípravu štábů a pro odborný výcvik jednotek i specialistů. Podmínky výcviku se často svou technickou složitostí a náročností jen málo liší od úkolů obnovy a technické ochrany železnic za války. V průběhu posledních dvou až tří let součástí železničního vojska ročně provedly komplexní rekonstrukci železničního svršku na více než 250 km tratí, podílely se v rozsahu přes 120 000 normohodin na obnovách a rekonstrukcích mostů, na zemních pracích, rekonstrukcích sdělovacích tratí, na opravách železničního vozového parku, na likvidaci řady železničních nehod a na zabezpečování železničního provozu, kde jen v oblasti vlakové tvorby dopravní jednotky rozposunovaly více než 1 milión vozů.

Tyto výsledky dávají reálné předpoklady, že železniční vojsko je připraveno splnit své úkoly i za branné pohotovosti státu.

K NĚKOLIKANÁSOBNÉMU POUŽITÍ TAKTICKÝCH VZDUŠNÝCH VÝSADKŮ

V článku ve VM číslo 9/1987 autor generálmajor Ing. Čestmír Hrbek vyjádřil názor k otázkám několikanásobného použití taktických vzdušných výsadků v průběhu boje. V souvislosti s tím zobecnil řadu názorů spojených s přípravou jednotek, které plní úkol v taktickém vzdušném výsadku, počtem vysazení výsadku, opakovaným jeho použitím, rozmanitostí bojových úkolů a několikerým zplánováním vysazení.

Na základě toho se vyjádřím k problematice a aplikaci použití taktických vzdušných výsadků určených pouze z **motostřeleckých jednotek**, zatímco úderné výsadkové jednotky používané pro taktické úkoly mají řadu odlišností, které budou ovlivňovat průběh a výsledky boje (operace). Bezprostředně s tím chci ukázat na některé nové pohledy, které se určitým způsobem liší oproti závěrům autora, a tím také vytvořit reálné podmínky pro zpracovatele taktických a odborně taktických cvičení u vojsk.

1. Autor uvádí, že: „U svazku je jako TVV obvykle připravován jeden motostřelecký prapor.“

Myslím, že není správné v rámci svazku (nejčastěji u motostřelecké divize) cvičit a vysazovat pouze jeden prapor jako TVV, což odporuje soudobým zásadám uvedeným v Bojovém řádu pozemního vojska ČSLA a v dalších předpisech. Pro případné vysazení do týlu nepřítele jako TVV by měla být připravena **každá motostřelecká jednotka**, neboť předpis Všeob-Ř-1 v článku 12. uvádí, že: „**Jeho hodnota bývá zesílený motostřelecký prapor (rota) ...**“ Navíc k této činnosti by měly být připraveny i některé jednotky druhů vojsk a speciálních vojsk, jež výsadek zpravidla zesilují.

Obdobně v předpisu Všeob-Ř-2 v článku 109. je uvedeno: „**Motostřelecký prapor (rota) jako taktický vzdušný výsadek ...**“, což jen potvrzuje předurčení těchto jednotek pro boj v týlu nepřítele. Nakonec i ve Vševojsk-7-2 (Programy bojové přípravy motostřeleckých jednotek) je zakotveno téma k procvičení rozhodujících otázek jako nakládání bojové techniky (materiálu) do vrtulníků, nasednutí, přeprava vzduchem (přelet), vysazení a zmocnění se důležitých objektů (čáry) a jeho udržení do příchodu hlavních sil.

2. Autor má námitku, že: „... v praxi plukovních a divizních taktických cvičení bývá pravidlem, že prapor, který je u svazku k tomuto úkolu cvičen, bývá jako TVV za celé cvičení vysazen jen jednou. To neodpovídá potřebám, ale ani možnostem svazku.“

Potřeba častějšího vysazení je zakotvena ve Všeob-Ř-1 v článku 105., kdy: „**V průběhu útoku může divize v jednom dnu postupně vysadit několik TVV k plnění různých úkolů.**“ Ovšem není vymezeno, o jakou hodnotu jde. Za předpokladu vysazení zesíleného motostřeleckého praporu o celkové hmotnosti 500 až 600 t je zapotřebí kolem 30 až 40 dopravních výsadkových vrtulníků typu Mi-6 včetně značného úsilí stíhacího, stíhacího bombardovacího a bitevního letectva, raketového vojska, dělostřelectva a vojska PVO.

Je zcela pochopitelné, že při častější frekvenci postupného vysazení a navíc např. ve prospěch dvou divizí prvního sledu, které útočí na směr hlavního úderu vševojskové armády, by bylo zapotřebí 3 až 5 pluků dopravních výsadekových vrtulníků (Mi-6, Mi-20) a stejný počet zesílených motostřeleckých praporů. To bezprostředně ovlivňuje i **reálné možnosti** svazku, zda budou každé vytvořeny podmínky k tomu, aby značná část sil a prostředků, téměř v hodnotě do jednoho motostřeleckého pluku, byla vyčleněna pouze pro tyto účely.

Podle **nových pohledů** se předpokládá, že zejména na stupni vševojskové **divize** budou nejčastěji používány výsadky v hodnotě **zesílené motostřelecké roty** a v některých případech dokonce i zesílené **motostřelecké čety**. Tím se podstatně zvýší možnosti svazku v realizaci požadavku postupného vysazení a také ve vyčlenění více výsadeků různé síly, a to s bojovou technikou nebo bez ní, což bude plně závislé na konfiguraci terénu v prostoru vysazení, charakteru bojového úkolu, hloubce vysazení a době boje v týlu nepřítele.

Dále také nelze přehlédnout, že pro opakované vysazení výsadku je zapotřebí přibližně u praporu kolem 2 až 3 dnů a u roty (čety) 1 až 1,5 dne. Vycházíme-li z doby trvání taktického cvičení, jež na stupni pluku dosahuje 3 až 4 dnů a u divize 3 až 5 dnů, pak bychom mohli kalkulovat s vysazením výsadku v hodnotě **praporu** pouze 1 až 2krát a v hodnotě **roty (čety)** 3 až 5krát a někdy i vícekrát. Přitom případné zkrácení tohoto časového limitu je bezprostředně ovlivněno skutečnou dobou potřebnou k obnovení bojeschopnosti.

3. Autor se obecně vyjadřuje k **opakovanému použití TVV v boji** bez uvedení časových norem. Proto chci uvést, že **opakované vysazení TVV** je plně závislé na celkové době, která **zahrnuje** následné činnosti:

- přesun do vyčkávacího prostoru a rozmístění v něm v rámci výchozího prostoru pro vysazení 3 až 4 h,
- organizace boje na stupni divize – prapor – četa 3 až 8 h,
- soustředění, přelet vrtulníků do vyčkávacího prostoru 1 h,
- nakládání bojové techniky, materiálu, nasednutí jednotek, dosažení pohotovosti ke vzletu 1 h,
- přelet do prostoru vysazení, vysazení předsunuté skupiny a hlavních sil výsadku 0,5 až 1 h,
- vedení boje v týlu nepřítele 2 až 4 h,
- sloučení, soustředění výsadku 1 až 2 h,
- doplnění osob, bojové techniky, munice, materiálu 4 až 6 h,
- odpočinek po boji do 6 h,
- bojové sladění 4 až 6 h,
- organizace boje k opakovanému vysazení 3 až 4 h,
- spánek před vysazením 5 až 6 h,
- časová záloha 6 h.

V tomto případě na přípravu k opakovanému vysazení by bylo zapotřebí **celkem 39,5 až 55 h**, tj. 1,5 až 2 dny. Za předpokladu vyšších zdravotnických ztrát a potřeby více času věnovat bojovému sladění, by celková doba mohla zahrnovat 3 i více dnů, což dokazuje reálnost zmíněné frekvence vysazení.

4. Autor uvádí myšlenku „... **opakovaného použití jednotky, vysazené jako výsadek v nepřátelském týlu bez jejího návratu do vlastní sestavy**“. K tomu mám tento názor. Zaujetí shromaždiště v týlu nepřítele vyžaduje soustředit silné přímé zajištění a střežení. Proto myslím, že k této činnosti dojde pouze výjimečně a na co nejkratší dobu (nepřesahující 20 až 30, maximálně 60 minut). Při delším setrvání vznikne nebezpečí, že jednotka se dostane do dalšího kontaktu s nepřítelem, popř. do obklíčení. Navíc jakékoli soustředění jednotek umožňuje nepříteli účinné postřelování, jakož i uskutečnění potřebných opatření k zabránění přiletu dalších vrtulníků v malé nebo přízemní výšce.

Podle mého názoru není reálné počítat s tím, že pro opakované vysazení např. roty z týlu nepřítele „**vrtulníky dopraví doplněk do shromaždiště a po krátké organizaci boje může být rota znovu vysazena**“.

Když si dosadíme určité časové hodnoty pro přelet dopravních výsadekových vrtulníků z výchozího prostoru pro vysazení (z předsunutých odletových letišť) do prostoru shro-

maždiště 10 až 15 minut, nakládání bojové techniky, nezbytného materiálu a nasednutí jednotky 20 až 30 minut, „krátká“ organizace boje (asi 30 minut), vzlet a přelet do nového prostoru vysazení a vysazení do 10 minut, tak získáme celkovou hodnotu **70 až 85 minut**, což je z hlediska potřebného úsilí letectva nereálné.

Další názor autora, že v boji operační manévrovací skupiny bude tento způsob použití výsadků běžný, je nejen v rozporu s Všeob-R-1, článkem 222. a dalšími, ale mírně vyjádřeno i riskantní. Chybou je, že se nedoceňuje zásadní rozdíl mezi TVV a úderným nebo padákovým výsadkem, které budou nejčastěji ve prospěch OMS plnit zcela jiné a náročné úkoly včetně vzdušných přepradů.

5. Autor ve vyjádření „rozmanitosti úkolů, které mohou motostřelecké jednotky jako TVV plnit“ plně nerespektuje ustanovení Všeob-R-1 a 2 z hlediska bojových úkolů a jejich zaměření, přisuzuje motostřeleckým jednotkám plnění nadsazených úkolů, které výlučně náleží výsadkovému vojsku (padákovému nebo údernému výsadku).

Domnívám se, že je polemické tvrzení, aby TVV „... **znemožnil manévry nepřátelskými zálohami ... nebo je úplně vyřadil z boje**“. Obdobně je méně opodstatněné tvrzení, aby výsadek ovládl klíčové prostory, které budou nejčastěji obsazeny a zabezpečeny silným nepřítelem, nebo bude připravena řada účinných opatření k udržení ev. ke zpětnému obsazení prostoru.

V žádném případě nejde o **podceňování** soudobého stupně vycvičenosti motostřeleckých jednotek, ale zejména o docenění existující **rozdílnosti** oproti výsadkovému vojsku v předurčení, ve výzbroji a v bojových možnostech, bojových úkolech, hloubce vysazení, době vedení samostatné činnosti v týlu a v možnostech přísunu nezbytného materiálu vzduchem.

Autor by měl diferencovat rozdílnost mezi motostřeleckými jednotkami a neslučovat jejich vycvičenost s „**přípravou výsadkářů**“. Podle názvoslovné normy výsadkář je příslušník výsadkového vojska, popřípadě jiného druhu vojska, vycvičený v seskoku s padákem. A tím je i dána rozdílnost v předurčení a v celkové náplni výchovy a výcviku jednotlivce, družstva, roty, praporu a pluku či divize. Oproti tomu příslušník motostřelecké jednotky zůstává i nadále motostřelcem i za situace, kdy pro rychlou přepravu vzduchem dočasně využije vrtulníků různého typu, zcela odlišný prostředek, který přistane s jednotkou v týlu nepříteli.

6. Autor uvádí: „... **aby štáby během cvičení několikrát zplánovaly vysazení** ...“, což není, podle mého názoru, zcela v souladu s novými požadavky.

Divizi se stanovuje úkol zpravidla na jeden den a orientačně na druhý den.

Při organizaci boje na stupni divize, která probíhá nejméně s 8 až 12hodinovým přestihem, se stanovuje úkol na **první den**, kdy jeho hloubka, s ohledem na možné tempo útoku může při protiútočné operaci dosahovat 15 až 20 km za den a při útoku v těžko průchodném terénu 30 až 35 nebo dokonce 50 km za den. Velitel divize je orientován o úkolu na druhý den, kdy celková jeho hloubka za dva dny může dosahovat při protiútočné operaci 30 až 40 km a při útoku 60 až 70 km nebo dokonce 100 km.

Na základě rozhodnutí velitele divize a jeho pokynů zpracovává štáb divize Plán použití TVV s nezbytnými přílohami a propočty.

Podle **nových názorů** je plán zpracováván do celé hloubky bližšího úkolu vševojskové armády (při protiútočné operaci do hloubky 60 až 70 km a při útoku 100 až 150 km). Určitou zvláštností je to, že na **první den** boje jsou podrobně rozpracovány **konkrétní varianty** vysazení výsadku. Na **druhý den** jsou stanoveny další **orientační varianty** vysazení výsadku a na **třetí den**, kdy celková hloubka může být totožná s bližším úkolem vševojskové armády, jsou určeny **výhledové varianty** vysazení výsadku, prostorově sladěny s požadavky nadřazeného stupně. Z toho vyplývá, že štáb divize zpravidla na třídní cyklus zpracovává pouze jeden bojový dokument, který je v závislosti na celkové situaci a možnostech letectva konkretizován na každý den boje. Tím odpadá dřívější a náročné zpracování několika plánů, které v řadě údajů se mnohokrát opakovaly.

V článku jsou i další polemické názory, ale zaměřil jsem se zejména na ty, které ovlivňují zpracování taktických cvičení u vojsk.

Plukovník doc. Ing. Zdeněk Hron, CSc.

METROLOGICKÉ ZABEZPEČENÍ BOJOVÉ POHOTOVOSTI ZBRANÍ A BOJOVÉ TECHNIKY

*Redakčně upravený a zkrácený článek generálporučíka
A. G. Funtikova, doktora technických věd, uveřejněný
v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 3/1988.*

V současné době probíhají kvalitativní změny jednotlivých prostředků ozbrojeného zápasu. Tyto změny vyvolávají potřebu širšího zapojení vojenské vědy do řešení praktických úkolů k dosažení a udržení vysokého stupně bojové pohotovosti a účinnosti výzbroje a bojové techniky. Při zavádění a provozu současných zbraňových systémů jsou v široké míře využívány velmi citlivé přístroje a nejsložitější fyzikální procesy. To značně způsobilo růst úlohy a významu metrologie ve vojenství.

K výrobě současných prostředků ozbrojeného zápasu se využívají především nové vysoce efektivní materiály. Proces jejich výroby je složitý, a to jak při získávání, tak i přeměně energie. Jsou charakterizovány značným stupněm automatizace řídících procesů, vysokou přesností a značnými ničivými schopnostmi. Proto je zapotřebí v průběhu jejich vývoje a provozu uskutečňovat častá kontrolní měření. Tyto úkoly řeší specifická oblast vojenské činnosti – **metrologické zabezpečení**, které představuje soubor prací k uskutečnění měření a především k dosažení jejich přesnosti a jednotnosti.

Spolu s plněním dalších úkolů určuje metrologické zabezpečení ve značné míře i **bojovou činnost zbraní a bojové techniky**, protože jen s využitím měření je možné dosáhnout jednoznačného souladu mezi stanovenými takticko-technickými parametry v průběhu výroby, provozu a bojového použití. Tento druh bojového zabezpečení je určen k řešení těchto hlavních problémů:

- dosažení vysoké kvality vyráběné výzbroje.
- kontrole stavu takticko-technických charakteristik v průběhu provozu.
- vývoje a zabezpečení vojsk kontrolními a měřicími přístroji a zařízeními.

Rozebíráme-li problémy **zabezpečení kvality výroby**, je nutné k tomu poznamenat, že mu je v poslední době věnována maximální pozornost. Na poradě ÚV KSSS 14. listopadu roku 1986 k otázkám státní přejímky výrobků bylo zdůrazněno, že: „**Metrologie patří mezi ty efektivní způsoby, kterými je možné dosáhnout vysoké kvality vyráběné produkce. Aktivně ovlivňuje zabezpečení stability a spolehlivosti technologických procesů jak při vývoji, tak i výrobě a provozu technických systémů.**“ To platí ve stejné míře i ve vztahu k současné výzbroji, která se stala složitější. Zvýšila se i měřítka zavádění nejnovějších výsledků výzkumu, kterých dosáhly přírodní vědy. Např. efektivnost ekonomického zabezpečení obranyschopnosti státu v mnoha případech závisí na vyřešení takových klíčových problémů, jakými např. jsou:

- optimální vyřešení všech existujících zdrojů,
- snížení výdajů na jednotku národního důchodu,
- zvýšení návratnosti do jednotlivých fondů,
- zlepšení kvality výroby atd.

V současné době **kontrola kvality vyráběných výrobků zaujímá jedno ze základních míst již při vývoji a výrobě výzbroje**, protože je prostředkem pro zjišťování výrobních nedostatků a pro získání úplných a věrohodných informací o všech zjištěných odchylkách od stanovených parametrů již v průběhu jejich výroby. Dříve byla kontrola kvality chápána jako nutné zlo, neboli vynucený postup, ale teď se stává nutností soudobého technologického procesu výroby výzbroje. Značná část prací je přitom spojená s měřením parametrů součástek, které jsou vyráběny v různých průmyslových podnicích zbrojního průmyslu a u kterých sladčnost a efektivnost výroby je velmi důležitá.

Při vývoji a výrobě soudobých zbraní tvoří přesné měření základ kontrolních operací k zabezpečení kvality. Tato **měření jsou jedním z důležitých zdrojů nutných a pravdivých informací o kvalitě vyráběných zbraní**. Zdůvodňuje se to tím, že propočty, kterých je používáno při projektování technických systémů, mají poměrně vysokou nepřesnost. K získání konečných projektových řešení jsou potřebné experimentální výzkumy charakteristik a režimů práce vytvářených vzorů výzbroje. Mimo to je zároveň využíváno výsledků měření k včasnému zjišťování a vyvarování se chyb a defektů, které vznikly již při jejich projektování.

Z hodnocení vedoucího oddělení zabezpečení kvality na správě MTZ ministerstva obrany USA vyplývá, že nízká kvalita mnohých vojenských výzbrojních systémů vede ke zvýšení výdajů na jejich vývoj až o 50 %. Admirál v záloze Collins, zodpovědný za kvalitu výrobků, které nakupuje ministerstvo obrany USA, tvrdí, že velmi často programy řešení kvality jsou u průmyslových společností soustředěny pouze na výstupní kontrolu kvality výzbroje. Výsledkem toho pak je, že jsou vyráběny zbraně a zbraňové systémy se skrytými vadami, a tím vznikají velké ztráty na následné opravy v průmyslu a tvoří až 40 % výrobních nákladů. Rozbor ekonomických výsledků výroby zahraničních průmyslových společností z konce sedmdesátých let do poloviny osmdesátých let, které uskutečnili západoevropští ekonomové, ukázal, že v každém výrobním závodě existuje ještě „jeden utajený závod“ k odstraňování závad a jeho výkon představuje vcelku 15 až 40 % výkonu závodu.

V současném období je problematika řízení kvality výroby výzbroje věnována stále větší pozornost, a to především kontrolám a pozorováním technologického procesu v průběhu celé výroby daného výrobku. Tato mimořádná pozornost je též věnována měření předepsaných parametrů u obráběcích strojů, nářadí, dále i ostatního technologického vybavení.

Ve skutečnosti při takovémto přístupu se mění koncepce metrologického zabezpečení výroby výzbroje. Jestliže byl dříve hlavní důraz položen pouze na kontrolu kvality výstupního výrobku, tak dnes je věnována hlavní pozornost měření parametrů opracovávaných důležitých součástí zbraňových systémů, zjišťování stavu nářadí a uskutečňování technologických procesů výroby. Nová koncepce metrologického zabezpečení výrazně snižuje výrobu zmetků, a tím značně finanční a materiální ztráty při jejich následných opravách. Na základě údajů uveřejněných v zahraničním tisku, připadají ztráty hlavně na vrub prostředků měření a kontroly.

V současném období se měřicí technika postupně obměňuje a stává se z pomocného prostředku výroby hlavním prostředkem výroby. Tak např. už dnes ve struktuře národohospodářských investic tvoří výdaje na měřicí a kontrolní přístroje v radiotechnickém, elektrotechnickém a leteckém průmyslu 25 až 30 % a ve strojírenském až 15 %. Proto je možné odpovědně říci, že vysoká úroveň metrologického zabezpečení výroby je zárukou vysoké kvality a spolehlivosti soudobých zbraňových systémů a výzbroje.

Současný metrologický systém zabezpečení současně s automatizací výroby plní tyto měřicí úkoly:

- řízení a přizpůsobování regulace procesu výroby k dosažení optimální kvality výroby zbraní,
- kontrolu a diagnostiku výrobních prostředků, jejich ochranu před haváriemi a sledování i zkrácení celkových časů prostojů těchto výrobních zařízení.
- zabezpečování výstupní kontroly kvality jednotlivých druhů výzbroje.
- stabilizaci a kontrolu přesnosti v průběhu opracování jednotlivých součástí a zabezpečení jejich zaměnitelnosti při automatickém měření.

Takto zformulovaná koncepce metrologického zabezpečení nachází své praktické naplnění především při výrobě současných zbraňových systémů (zbraní) a potom i samozřejmě při výrobě perspektivních zbraní, pro které je přesné a úplné měření nutnou podmínkou zvyšování jejich provozní spolehlivosti při dosahování přijatelných finančních a materiálových nákladů.

V souvislosti s uskutečňováním změny koncepce metrologického zabezpečení výroby výzbroje mění se také formy práce vojenských orgánů přejímky v závodech obranného průmyslu, a to současně s výstupní kontrolou přejímaných výrobků je věnována zvláštní pozornost i kontrole technologických procesů výroby výzbroje a zejména hodnocení kvality systému řízení výroby. Pravidelné kontroly umožňují zjistit ve výrobě nejslabší místa, ale zároveň ihned odstranit zjištěné nedostatky.

Takovým způsobem vzrůstá úloha metrologického zabezpečení, jehož účelem je dosáhnout vysoké kvality vyráběné výzbroje. Je možné říci, že tím vzniká nové jeho uznání, a to - **přechod k nové koncepci spojování metrologie s technologií a průmyslových zařízení s měřicí technikou**. To pak určuje i nutnost programového rozvoje metrologického zabezpečení výroby, formování požadavků na metrologické systémy při výrobě zbraní a pro uživatele především osvojení si nových způsobů kontroly jejich kvality.

Udržování bojové připravenosti a pohotovosti zbraňových systémů, které jsou u vojsk, není možné zabezpečit bez přesného určení jejich takticko-technických charakteristik.

Je známé, že úspěch v současném boji by v mnoha směrech závisel na tom, jak je plně využíváno množství zbraní a bojové techniky; přitom má velmi důležitou úlohu měření. Prakticky každý velitel, inženýr na libovolném stupni velení je prakticky organizuje, uskutečňuje, hodnotí výsledky, zobecňuje a rozebírá měřené informace. Chyby při zpracování informací a jejich zjištění mohou způsobit nejenom snížení bojové pohotovosti svazku (útvary), ale i nesplnění bojového úkolu. Tyto chyby mohou zapříčinit i velké ztráty jak na lidech, tak na bojové technice.

V současnosti měření patří mezi samozřejmé součásti činnosti vojsk, zahrnuje 40 až 50 % času, který je určen na přípravu zbraní k použití, a zároveň na základě měření je určena jejich připravenost. Ani jedna složitá součást zbraně nebo bojové techniky nemůže být použita ke svému účelu bez uskutečnění dostatečně přesných měření. Je proto nemyslitelné tato měření neudělat nebo od nich upustit. Např. u výzbroje, která je středně složitá, jsou za provozu uskutečňovány stovky měření a u zbraňových systémů jdou tato měření k zjištění jejich parametrů až do desítek tisíc.

Měření se uskutečňují již při přípravě zbraní k použití, při jejich technickém ošetření a opravách. Vyžadují mnoho času a kladou na obsluhu velké pracovní zatížení. Proto je odů-

vodněné říci, že měření má i dvě protikladné stránky při hodnocení vlivu metrologického zabezpečení na bojovou pohotovost zbraní. Na jedné straně umožňuje metrologické zabezpečení dosáhnout bezchybné a vysoce efektivní činnosti zbraní a na druhé straně způsobuje ztráty času, které by bylo možné využít pro vojenskou činnost a také ztráty materiálních prostředků, jež jsou potřebné na uskutečnění měření a zabezpečení jednotnosti a požadované přesnosti.

Po zavedení výsledků vědeckých výzkumů došlo k viditelnému zlepšení metrologického zabezpečení nových druhů zbraní a bojové techniky. Více se začalo počítat s požadavky a možnostmi vojsk, které mají pro měření parametrů zbraní a bojové techniky, se zabezpečením jejich jednotnosti a přesnosti. I tak požadavky na minimalizaci počtů měřených parametrů, pracnosti kontrol jsou dále velmi aktuální, protože **dnešní i budoucí tendence vývoje je zaměřena na zvyšování složitosti zbraní a zbraňových systémů a stupně jejich automatizace. Z tohoto důvodu narůstá i počet měřených parametrů.**

Důležitým úkolem vojenské metrologie je rozpracování metod měření takticko-technických charakteristik současných i budoucích druhů zbraní, které mají složitou strukturu výroby, jsou složeny ze systémů, bloků a uzlů různého principu činnosti, probíhají v nich různé energetické procesy. V souvislosti s tím vznikl i požadavek na měření různorodých fyzikálních veličin (elektrických, mechanických, tepelných, fyzikálních, lineárních uhlových apod.), které v různé míře ukazují způsobnost zbraní ke splnění stanovených úkolů. Proto metrologické zabezpečení současných zbraní musí přejít od statických měření, které většinou používali vojenští metrologové k přesným dynamickým měřením velkého počtu procesů, které probíhají současně v jediném okamžiku a jejich signály mají rozličný význam. Také došlo i k podstatnému rozšíření počtu měřených veličin.

Na zvláštním významu nabývají měření při přechodu na nový systém obsluhy a oprav na základě změny technického stavu nebo předpisů. Přitom ošetřování a údržba výzbroje jsou již uskutečňovány nejen po uplynutí určité kalendářní doby, odpracovaných hodin, počtu výstřelů atd., ale v závislosti na stupni opotřebování součástí, výskytu závad, počtu selhání atd. Pro ošetření a získání předepsaného technického stavu musíme zjistit přesné údaje a umět předpovědět i možné změny. To je možné pouze tehdy, máme-li přesně změřené údaje potřebných technických parametrů zbraní, které byly zjištěny v průběhu kontroly. K tomu je potřebný systém zabudovaných vnějších měřicích prostředků, dále i programové zabezpečení pro zpracování potřebných výsledků zjištěných k přijetí zdůvodněných rozhodnutí k uskutečnění technického ošetření a oprav výzbroje.

Jedině přesné a včasné měření dostatečného počtu úplných parametrů výzbroje, při minimálních časových ztrátách, je dnes jednou ze záruk udržení její bojové pohotovosti.

Druhým úkolem metrologického zabezpečení provozu výzbroje je **udržování vojenské měřicí techniky ve stavu vysoké pohotovosti k použití.** K tomu uskutečňují metrologické orgány vojsk kontrolní testovací a seřizovací práce, vytvářejí potřebné výměnné fondy pro výměnu měřicích přístrojů vyřazených z činnosti. Skutečným faktorem k dosažení nutné úrovně bojové pohotovosti výzbroje je připravenost vojenské měřicí techniky. Zvlášť důležité to bude v podmínkách vedení bojové činnosti, kdy je nutné počítat se ztrátami. Současně ale narůstá potřeba této měřicí techniky pro obnovu poškozené výzbroje.

Úkoly metrologického zabezpečení, např. v ozbrojených silách USA, plní metrologická služba, která byla zřízena v roce 1953. Zahnuje metrologická střediska armády, letectva i námořnictva, kromě toho i několik stovek měřicích laboratoří. Rozšíření vojenské přítomnosti USA mimo severoamerický kontinent vyvolalo potřebu organizovat metrologické zabezpečení i na jiných bojištích. Přitom prověrky a opravy kontrolní a měřicí techniky musí uskutečňovat bezprostředně na válčišti prapory a roty metrologického zabezpečení. Rota metrologického zabezpečení je základní jednotkou a obvykle je určována k obsluze leteckých automatizovaných systémů (AK), nebo samostatného operačního uskupení. V její sestavě jsou skupiny, které uskutečňují kontroly, měření a opravy kontrolní a měřicí techniky v pro-

storech rozmístění vojsk. V případě, že rota nestačí zabezpečit potřeby vojsk na válčišti, zřizuje se prapor metrologického zabezpečení.

Organizace metrologického zabezpečení armády USA se zakládá na třech principech:

- mobilnosti metrologických jednotek, které je dosahováno s využitím metrologických pohyblivých laboratoří a přenosných měřicích přístrojů,
- pružnosti a životnosti kontrolního a měřicího systému,
- možnosti spojení se systémy bojového zabezpečení, které jsou založeny na tom, že metrologické zabezpečení nemá vést k narušování provozu výzbroje a ke snížení jejich bojové pohotovosti.

Hlavní vliv na úroveň metrologického zabezpečení výzbroje má technická základna – tj. vojenská měřicí technika.

Zahraniční vojenští odborníci poznamenávají, že měřicí technika, která je určena pro národní hospodářství, nemůže být zpravidla používána v armádě a námořnictvu. Je to především dáno tím, že praktické měření v armádě na základě svých organizačních, metodických a technických aspektů je značně odlišné od praktického měření v národním hospodářství nebo ve výzkumných ústavech. Těžkosti využívání měřicích přístrojů všeobecného určení vznikají zpravidla tím, že tyto přístroje není možné využívat pro měření a kontrolu zbraní a vojenské techniky.

Příčiny toho jsou tyto:

- **za prvé** – pro měřicí přístroje je na výzbroji a bojové technice málo místa, a proto vzniká potřeba jejich minimalizace,
- **za druhé** – vysoké požadavky na bojovou pohotovost výzbroje vyžadují bezpodmínečné přijetí opatření ve vojenské měřicí technice, která budou na minimum zkracovat pomocné operace a i dobu trvání vlastních měření.

Nomenklatura a rozsah fyzikálních veličin měřených na vojenské technice jsou značně rozsáhlé. Např. v oblasti termometrie je zapotřebí určit intenzitu tepelného toku při husté mlze a teploty hlavně při výstřelu. Jiné zvláštnosti měřicí techniky, která je určena pro vojska, souvisí s nezbytností současně určovat celou řadu parametrů a charakteristik, tak aby bylo možno zjistit zvláštnosti analyzovaných procesů a jevů v jejich vzájemné souvislosti a uspořádání. Přitom vojenské měřicí přístroje musí být odolné vůči působení vnějších vlivů (přirozených i úmyslných) např. proti vibracím při přesunech, dále při velkých změnách teplot, velké vlhkosti a při působení tlakové vlny atd.

Současná vojenská měřicí technika zahrnuje široké spektrum prostředků, jako např.:

- prvotní měřicí měniče (přijímače impulsů, napětí),
- měřicí přístroje, které jsou zabudované do výzbroje a slouží jako zdroj měřené informace; ta je potom předávána spojovacími kanály do přístroje, kde je zpracována a zjištěné údaje zobrazeny na zobrazovacím zařízení,
- měřicí přístroje obecného použití (např. vševojskové měřicí přístroje) a speciální určené k metrologickému zabezpečení pouze jednotlivých druhů výzbroje,
- do výzbroje zabudované vnější (autonomní) systémy kontroly,
- automatizované měřicí systémy,
- vzorové prostředky měření, kontrolní zařízení, mobilní laboratoře a vojenské srovnávací testy, které slouží k metrologickému zhodnocení, kontroly a opravy vojenské měřicí techniky.

Vědeckotechnická revoluce zásadním způsobem mění měřicí přístroje. Jsou velmi přesné, lehce se udržují v provozu a jsou v dostatečné míře automatizované. Byly vyvinuty kontrolní a měřicí systémy, které jsou již zabudovány do výzbroje a zabezpečují operativní kontrolu základních charakteristik k určení jejich připravenosti k použití, popř. jejich nepřipravenosti

tím, že ukáží poškozenou část (podsystem, uzel atd.). Zahrnují v sobě měřicí přístroje, které jsou unifikované, velmi přesné (povolená míra chyby je méně jak 1 %), vysoce spolehlivé (na jednu chybu je jimi odpracováno více než 100 000 hodin) prvotní měřicí přístroje, linky na předávání měřených informací (např. i pomocí optických vláken), číslicové přístroje pro zpracování, zobrazení i dokumentaci informací pomocí počítače.

Podstatným způsobem se změnil i konvenční měřicí přístroje. Mezi jinými především přístroje třetí a čtvrté generace vytvářejí automatizované prostředky, které jsou velmi přesné a určeny pro práci v těžkých podmínkách provozu. Vytvářejí se z mikroprocesorů, které zabezpečují nejen automatizaci samotného procesu měření, ale i automatické zpracování změřených údajů podle složitých algoritmů. Došlo ke změně celé řady mechanických a ručních operací za měření elektronické, čímž se podařilo zvýšit přesnost měření 2 až 5krát, radikálně zmenšit vnější rozměry, hmotnost a energetickou spotřebu přístrojů. Zavedením mikroelektroniky značně vzrostla jejich spolehlivost. To všechno umožňuje zkrátit jak čas kontroly na minimum, tak i čas uvedení připravenosti výzbroje k použití.

Současné měřicí prostředky je možné slučovat jak mezi sebou, tak i se samočinnými počítači a výzbrojí. Toho je dosahováno standardizací konstrukce, signálů, provozních a metrologických charakteristik. Společná práce přístrojů je zabezpečena standardizovaným blokem (uzlem) – interferometrem, do kterého jsou zapojeny jednotlivé měřicí přístroje, a tak je vytvořen měřicí systém. Z přístrojů navzájem sloučených je pak možné vytvářet různé složité systémy, které jsou schopny zabezpečit velmi přesné měření značného počtu parametrů. Všechny jsou zpravidla univerzální a mohou být použity k metrologickému zabezpečení zbraní různých druhů. Mají vysokou přesnost a univerzálnost, a proto nahrazují současné způsoby kontroly, které mají zpravidla hrubou strukturu a neměnitelné programové zabezpečení.

Uzlového principu uspořádání automatizovaných měřicích systémů je používáno i při vytváření současných víceúčelových přístrojů. Ty jsou konstruované buď na principu přístrojových modulů (generátory, kalibrátory, měřicí přístroje na měření frekvence, voltmetry), nebo na principu tištěných spojů (bloků), které pomocí kontroly (minipočítačem nebo mikroprocesorem) jsou pak nastavovány k plnění potřebných funkcí, k řešení zadaných měřicích úkolů. To značně napomáhá i zvýšení úrovně stavu bojové pohotovosti.

Rozbory potvrzují, že při stanovení perspektivní technické základny metrologického zabezpečení současné výzbroje musí dostat přednost zabudované systémy kontroly a měřicí systémy modulové konstrukce. Tyto přístroje a systémy musí být pak především základem jednotného systému a zaměněny za doposud existující různorodé a nesouhlasné množství vševojskových a speciálních prostředků měření a autonomních systémů kontroly. Je jasné, že pro sestavení takového jednotného systému je zapotřebí metodologie jeho vybudování, která bude předvídat, přesně a podrobně rozdělit funkce metrologického zabezpečení podle etap provozu různých typů. Kromě toho je nutné:

- určení racionální nomenklatury přístrojů – modulů nebo funkčních modelů k realizaci agregátního způsobu výstavby měřicích a kontrolních přístrojů,
- připravení unifikace samotných modulů a také interferometrických uzlů, které budou připravovat, určovat vhodnost kontroly dané výzbroje.

Důležitost tohoto stavu je a bude stále zřejmější, podíváme-li se na to, jak velké jsou výdaje na metrologické zabezpečení kontroly provozu a diagnostiku výzbroje. Podle údajů zahraničního tisku např. jen letectvo a námořnictvo USA rozmísťují automatické kontrolní a měřicí přístroje v celkové hodnotě 15 miliard dolarů a ministerstvo obrany vydává na zakoupení dalšího tohoto zařízení další 4 miliardy dolarů.

Při určování směrů rozvoje kontrolní a měřicí techniky a formování jednotného systému měřicích a kontrolních prostředků ke zvyšování bojové pohotovosti výzbroje je nutné a potřebné počítat i s takovým důležitým aspektem, jako je **univerzálnost vojenské měřicí techniky**. Samozřejmě že nemůžeme popírat přednosti speciálních prostředků k měření a kontrole,

kteřé jsou zpravidla vhodně spojené s konkrétním typem výzbroje a mají většinou i menší rozměry a hmotnost v porovnání s vševojskovými prostředky měření a kontroly. Avšak tyto přednosti jsou zřejmě jen při posuzování konkrétních měřicích přístrojů (prostředků) ve vztahu k určité výzbroji. Budeme-li rozebírat tuto otázku ze systémové pozice k výzbroji a bojové technice v celku, musí pak u nás vzniknout dosti velké pochybnosti o účelnosti speciálních měřicích a kontrolních přístrojů. Příčina je v tom, že nadšení pro speciální přístroje způsobuje negativní výsledky, kdy půjde o **neomezený růst jejich počtů a nomenklatury**.

Různorodost typů speciálních přístrojů pro měření a kontrolu výrazně ztěžuje provoz i opravy výzbroje, zvláště v podmínkách vedení bojové činnosti, protože při vyřazení těchto přístrojů z provozu je nemožné je připravit k dalšímu použití nebo obnovit určitý zbraňový systém a použít k tomu jiné další speciální měřicí a kontrolní přístroje. Ty totiž nejsou přizpůsobeny k plnění jiných úkolů a nemohou být ani připojeny k jinému zbraňovému systému nebo bojové technice. Speciální měřicí a kontrolní prostředky snižují mobilní možnosti útvarů a svazků, ztěžují zásobování vojsk měřicími a kontrolními přístroji a zvyšují ceny jejich provozu. Přitom měřicí systém nebo víceúčelový měřicí přístroj zkonstruovaný na základě standardních měřicích prostředků nebo modulů se vyznačuje vysokou univerzálností, protože v případě nutnosti může být snadno předělán k použití v jiných druzích výzbroje. Proto je třeba uskutečnit změnu programového zabezpečení a někdy také uskutečnit záměnu jednotlivých modulů (bloků) modulovými bloky, které jsou součástí měřicích univerzálních systémů.

Ve spojitosti s tím věnuje se v posledních letech značná pozornost především tomu, aby byly vytvořeny takové univerzální měřicí a kontrolní prostředky modulové konstrukce, které budou schopny uskutečňovat kontrolu (ověrku) a diagnostiku výzbroje různých typů. Tak např. v USA do sedmdesátých let technické ošetřování i opravy leteckých palubních přístrojů byly prováděny s použitím značného počtu speciálních měřicích a kontrolních prostředků, kterými byly uskutečňovány kontroly každého systému letounu jednotlivě.

Podle míry zvyšování složitosti zařízení letounů probíhal postupně i růst počtu těchto prostředků. Konečným důsledkem toho bylo to, že v opravárenských provozech nebyl již dostatek místa pro rozmístění nových měřicích a kontrolních prostředků. Zavedení modulových univerzálních systémů do praxe umožnilo překonat dané těžkosti a tímto způsobem za dvacet let ušetřit v armádě USA 1,4 miliardy dolarů, a to především jenom tím, že se podařilo podstatně snížit:

- prostory dílen pro opravu palubních přístrojů,
- ceny měřicích přístrojů,
- počty osob pro obsluhu těchto prostředků,
- výdaje na materiální a technické vybavení letounů.

Programy výstavby modulového univerzálního měřicího a kontrolního zařízení existují jak u pozemních vojsk, tak i u letectva a námořnictva. V současnosti se velení armády USA orientuje především na zavádění měřicích a kontrolních prostředků, které jsou sestaveny na principu jednoplošných modulů. Jsou zabudovány do standardních bloků, které mají potřebný počet spojovacích prvků.

V současnosti je metrologické zabezpečení jedním ze základních prostředků k dosažení a udržení vysoké efektivity bojové pohotovosti soudobé výzbroje a bojové techniky. Při plnění tohoto úkolu má významnou úlohu nová koncepce metrologického zabezpečení **výzbroje**, ve které je důraz kladen především na měření parametrů rozpracovávaných součástek, náradí a technologického vybavení.

V rámci využívání této koncepce je nutné další zvyšování požadavků na metrologické zabezpečení výroby zbraní, a to na kontrolu parametrů, na jejich měření v průběhu technologického

kého procesu, na přesnost měření, na jejich periodičnost atd. Současných metod metrologického zabezpečení je používáno i při **provozu výzbroje**. Uskutečňuje se měření v prostorech zabezpečení provozu s využitím vysokého stupně zobecnění, kromě toho i dynamická kontrola a další. Technickým základem, který je potřebný pro realizaci těchto koncepcí metrologického zabezpečení, jsou perspektivní prostředky měření a kontrol. Tyto jsou dávány do jednotného systému a jsou vytvářeny na stejných přístrojích – modulových nebo funkčních modulových principech. Mají vysoký stupeň automatizace, racionální univerzálnost, možnost pružné výměny modulů a především možnost záměny jejich programového zabezpečení. Jinak je možné říci, že **zvýšení požadavků na kvalitu, efektivnost a bojovou pohotovost výzbroje je podmíněno neustálým zdokonalováním organizace a metrologického zabezpečení výroby a provozu výzbroje, metod a prostředků k dosažení potřebné přesnosti a jednotnosti při měření jejich parametrů.**

Z kapitalistických armád

Plukovník Ing. Karel Topinka

PODZIMNÍ CVIČENÍ OZBROJENÝCH SIL NATO „AUTUMN FORGE-87“

Analýza operační a bojové přípravy ozbrojených sil NATO a Francie v roce 1987 potvrzuje, že velení paktu i nadále vychází v teoretických i praktických otázkách přípravy války ze strategické koncepce „pružné reakce“. Hlavním cílem všech konaných cvičení bylo další zdokonalení plánů bezprostředních příprav zahájení a vedení ozbrojeného konfliktu v evropském a atlantském prostoru strategického velení proti státům Varšavské smlouvy za použití konvenčních, chemických i jaderných zbraní.

K dosažení tohoto cíle byly na cvičeních s vojsky, velitelsko-štábních i odborných cvičeních řešeny složité úkoly strategického rozvíjení, procvičovány způsoby a varianty vedení prvních operací, ověřována účinnost nových zbraní a bojové techniky a zkoumán jejich vliv na růst bojových možností vojsk v souladu se strategicko-operačními principy a teoriemi přední obrany, kombinovaného pozemního a vzdušného boje, úderu proti silám v hloubce i časově přiměřeného použití jaderných zbraní.

Nejzávažnější období v tomto úsilí představovala **opatření v operační a bojové přípravě uskutečněná v podzimních měsících**. Ve srovnání s předchozími dvěma léty měla podzimní cvičení větší rozsah. Celkem bylo v evropském a atlantském prostoru uskutečněno asi 70 spojeneckých a národních cvičení s účastí téměř 500 000 vojáků ozbrojených sil 14 členských států NATO a Francie, 20 000 bojových vozidel, z toho 4 000 tanků, 2 500 bojových letounů a 450 plavidel vojenského námořnictva. Hlavní část, prakticky 80 % všech cvičení, probíhala na středoevropském válcíšti a v pásmu baltských průlivů. O závažnosti, kterou velení NATO připisuje středoevropskému válcíšti, svědčí provedení tří sborových, osmi divizních a také čtyř brigádních cvičení. V tomto prostoru bylo tak v době od 7. do 27. září roku 1987 rozvíjeno v polních podmínkách doposud nejpočetnější a plně bojeschopné uskupení vojsk paktu NATO zahrnující přibližně 300 000 osob s 2 500 tanky a 1 500 bojovými letouny.

S cílem zastřít agresivní charakter i rozsah těchto příprav velení paktu do oficiálně ohlašované série cvičení „Autumn Forge-87“, konané již potřinácté, zařadilo pouze jednu třetinu všech opatření. Konkrétně 22 různých cvičení, z toho 3 na severoevropském válcíšti, 17 na středoevropském válcíšti a v pásmu baltských průlivů a 2 v prostoru jihoevropského válcíště.

Přitom souběžně nebo v návaznosti na oficiálně oznámená cvičení probíhaly všechny ostatní činnosti i mimořádně závažného charakteru, jako např. strategické velitelsko-štábní cvičení „Able Archer-87“ nebo společné cvičení západoněmeckých a francouzských vojsk „Kecker Spatz“. Všechna cvičení konaná v rámci „Autumn Forge“ vycházela ze společného strategicko-operačního zámyslu, který předpokládal vznik krizové situace, převedení ozbrojených sil z mírového na válečný stav, splnění úkolů strategického rozvíjení vojsk, zahájení a vedení války v Evropě a atlantském prostoru.

Při srovnání podzimních cvičení, vedených ozbrojenými silami NATO a Francie v roce 1987, se cvičeními z minulých let vyplývají některé charakteristické rysy a zvláštnosti. Prvním rysem byla skutečnost, že posílení střeoevropského válčistě pozemním vojskem USA bylo od skončení 2. světové války největší. Poprvé byly z USA do Evropy přepraveny hlavní síly 3. armádního sboru, navíc široce doplněné vojáky v záloze. V minulosti objem přepravených osob nikdy nepřevyšoval počet 15–20 tisíc vojáků. (V průběhu cvičení „Reforger-87“ bylo do Evropy v době od 23. 8. do 13. 9., to je za 22 dnů, vzdušnou a námořní přepravou přesunuto 35 000 osob ze složení 3. as. 45. pb a dalších jednotek Národní gardy a Organizované zálohy, 3 725 kolových, 108 pásových vozidel, 130 vrtulníků a 350 kontejnerů s materiálem.)

Druhou zvláštností bylo, že poprvé v rámci cvičení „Autumn Forge“ bylo uskutečněno cvičení v rozsahu skupiny armád a prakticky přitom také ověřeno operační použití amerického 3. armádního sboru v pásmu Severní skupiny armád (s taktickým cvičením 3. as „Certain Strike“ souběžně probíhalo velitelsko-štábní cvičení Severní skupiny armád).

Třetím rysem je zahájení kvalitativně nové etapy ve spolupráci ozbrojených sil Francie a NSR. Při cvičení „Kecker Spatz“ byly poprvé na území NSR zasazeny hlavní síly francouzského vojska pro rychlé zasazení. To svědčí o tom, že Francie počítá s použitím svých ozbrojených sil nikoli jen v rámci strategické zálohy NATO, ale již na samém počátku války v sestavě vojsk prvního operačního sledu.

Rostoucí význam byl přikládán mobilizačnímu rozvíjení, zvláště zkracování norem pro pružné doplnění pozemního vojska na tabulky válečných počtů a urychlení bojového stmelení mobilizovaných jednotek. Mobilizace byla zahajována až 7 dnů před začátkem bojové činnosti a k útvarům byly zálohy zpravidla přijaty za 2 až 3 dny. Z celkového počtu 55 000 vojáků v záloze bylo 30 000 z NSR. Přitom značně pokleslo procento těch, kteří z různých důvodů nenastoupili (v roce 1986 asi 40 %, v roce 1987 20 %).

Z celkového počtu přijatých vojáků v záloze bylo asi 50 % použito k doplnění polního vojska a k zmobilizování bojových jednotek teritoriálního vojska (53., 54., 56. brigáda domobrany resp. 85. pluk domobrany). Znovu se potvrdil závěr, že bojové jednotky teritoriálního vojska NSR jsou plně srovnatelné, co do vycvičenosti, s útvary polního vojska a jsou schopny dosáhnout plné bojové pohotovosti za 1 až 2 dny po doplnění.

Při operačním rozvíjení byly procvičovány dvě varianty. Postupné rozvíjení, v pořadí průzkumné jednotky, krycí síly, hlavní síly, bylo počato až tři dny před zahájením bojové činnosti s využitím všech druhů přeprav. Druhou variantou bylo urychlené, současné rozvíjení všech prvků bojové sestavy, zpravidla 1 den před zahájením bojové činnosti. Převažujícím způsobem přesunu byl pochod na organických vozidlech. První varianta byla typická pro útvary přecházející do obrany, druhá pro vojska zahajující útočnou operaci.

Další charakteristické rysy se týkají forem a způsobů operačního použití vojsk. Při vedení obranné operace pozemním vojskem se plně potvrdila snaha velení NATO dosáhnout rozbití sil prvního operačního sledu vojsk Varšavské smlouvy pouze silami prvního operačního sledu vlastních vojsk, bez použití jaderných zbraní i bez zasazení záloh podřízených vrchnímu velení na válčistě. Ty byly předurčeny především k přechodu do protiútoků. S tím úzce souvisí komplexní použití druhů ozbrojených sil a vojsk při ničení nepřítele a vedení úderů proti silám v hloubce. Za hlavní způsob rozbití protistojícího uskupení protivníka se přitom považuje současné ničení jeho sil v celé hloubce operační sestavy. Dosáhnout tohoto cíle se má sladě-

nou a manévrovou bojovou činností svazků a útvarů prvního sledu a záloh, vedením hlubokých palebných úderů prostředky pozemního vojska, vojskového a taktického letectva, aktivní činností výsadků a hromadným zasazením prostředků radioelektronického boje.

Podzimní cvičení v roce 1987 se poprvé konala v ovzduší upevňování vzájemné důvěry mezi oběma hlavními uskupeními v Evropě při plném uplatnění dokumentu stockholmské konference ze září roku 1986. Získané poznatky přitom prokazují, že dosavadní realizace jeho závěrů nevede k žádnému snížení významu, intenzity ani rozsahu operační a bojové přípravy ozbrojených sil NATO. Některé strukturální změny v její organizaci jsou pouze přizpůsobením se novým podmínkám při zachování všech dosavadních cílů. **Charakteristickým rysem operační a bojové přípravy, zvláště na středoevropském válčišti, zůstává koncentrace cvičení v podzimním období, což vytváří reálnou možnost soustředit na hlavních operačních směrech silná uskupení vojsk, zpravidla v bezprostřední blízkosti státních hranic NSR s ČSSR a NDR.**

...zvládnout zásady a způsoby vedení bojové činnosti armád USA, NSR a FRANCIE. Získané znalosti prakticky procvičovat při polním výcviku.

(Z Rozkazu ministra národní obrany ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA ve výcvikovém roce 1988–1989)

Generálporučík Ing. Vojtěch Brčka

JAK DÁLE V KÁDROVÉ PRÁCI VE VÝCVIKOVÉM ROCE 1988—89

V duchu závěrů XVII. sjezdu ÚV KSČ a usnesení 7. a 9. zasedání ÚV KSČ usiluje velení armády o prosazování nových přístupů k výběru, přípravě, rozmísťování a hodnocení kádru. Souběžně se zvyšováním nároků a požadavků na velitelský sbor postupně realizuje opatření ke zlepšování jeho materiálního, sociálního a finančního zabezpečení. Zkvalitňováním řídicí práce usiluje o vytváření optimálních podmínek pro vojenskou službu i rodinný život vojáků z povolání.

Komplex přijatých opatření přispěl k dosažení celkově pozitivních výsledků v práci s kádrem v uplynulém výcvikovém roce. Ukazuje se však, že ne všude se věnuje řešení kádrových otázek potřebná pozornost. Přetrvávají nedostatky v řízení kádrové práce, v hodnocení vojáků z povolání, není docenován význam morálních a charakterových kvalit a zejména soustavně individuální politickovýchovné práce s kádrem.

Probíhající přestavba a demokratizace života armády vyžaduje podstatně zkvalitnit kádrové zabezpečení ČSLA a ke splnění úkolů ve výcvikovém roce 1988—89 vyvinout větší úsilí v oblasti práce s kádrem. Pro velitele a náčelníky, politické a kádrové orgány to především znamená v praxi uplatňovat zásady a opatření, přijatá k realizaci usnesení 7. a 9. zasedání ÚV KSČ v podmínkách armády.

Při doplňování kádru velitelského sboru to představuje zejména **výrazněji uplatňovat třídní hlediska** a při výběru kádru ke studiu ve vojenských školách i v přímém náboru do služebního poměru vojáka z povolání nebo do další služby se orientovat na uchazeče z rodin komunistů, dělníků a rolníků a z rodin, které svůj vztah k socialismu a politice KSČ prokazují každodenní činností. Hluběji je třeba zkoumat a posuzovat morální a charakterové vlastnosti i motivaci uchazečů.

Cílevědomým prohlubováním spolupráce s územními stranickými a státními orgány a organizacemi účinněji působit na **odstraňování hlavních příčin neplnění náborových úkolů**, která spočívá v malém a klesajícím zájmu mládeže o vojenskou povolání a v negativním vztahu části rodičů chlapců k vojenské službě.

Při zařazování absolventů vojenských škol do funkcí odstraňovat disproporce v naplněnosti funkcí a podle možností posilovat mladými kádrem zejména svazky a útvary prvního sledu. K tomu je nutné na těchto stupních lépe hospodařit s lidmi, protože při současném trendu odchodovosti z činné služby by se nám nepodařilo výrazněji zvyšovat jejich naplněnost.

Ve výběru, rozmísťování a přípravě velitelského sboru za základní kritérium nadále považovat **politickou, třídní uvědomělost, odbornost, morální vlastnosti a osobní schopnosti**. V souladu s vyššími požadavky na kádru vystupují do popředí zejména schopnost osvojovat si a využívat nejnovější vědecké poznatky, umění řídit a vychovávat podřízené, zájem o rozvoj vlastní osobnosti, dodržování norem socialistické morálky, jednání a chování.

Při vyzvedávání do funkcí posilovat princip kolektivnosti výběru z většího počtu kandidátů

i cestou konkursního řízení. K tomu plně využívat vlivu a stanovisek politických orgánů a stranických organizací.

Dynamika přestavby vyžaduje směle vyzvedávat do řídicích funkcí mladé, všestranně připravené důstojníky, kteří se v praxi osvědčili, a nečekat, až se pro ně uvolní nějaká funkce. Stejně náročným úkolem bude uvolňování z odpovědných funkcí takových kádrů, u kterých nebude záruka úspěšného prosazování nových požadavků, u kterých se projeví povýšenectví, kariérismus či jiné morální, ale i odborné nebo politické nedostatky.

Taková aktivní kádrová práce není myslitelná bez hluboké, komplexní znalosti lidí. Proto je potřebné neustále prohlubovat spolupráci s politickými orgány a stranickými organizacemi při individuální výchovné a kádrové práci a využívat získaných poznatků k citlivému řešení služebních, rodinných a osobních problémů. Věnovat vysokou pozornost odpovědnému zpracování průběžného a komplexního hodnocení podřízených. Velitelé a náčelníci musí respektovat úzkou spojitost mezi výsledky kontrolní činnosti, hodnocením práce lidí a dosahovaných pracovních výsledků a z toho vyplývajícím uplatňováním správné kázeňské praxe, předkládání návrhů na kádrová opatření, včetně návrhů na morální ocenění. K důslednému vyměnění subjektivismu, leckde i protekce a nahodilosti v oceňování kádrů a jejich vyzdvihování ve funkcích, musí v mnohem větší míře přispět i otevřené posuzování předkládaných návrhů ve stranických kolektivech.

Dynamický rozvoj společnosti, naléhavá potřeba uplatňování nejnovějších poznatků vědy a techniky i v armádě vyžaduje co nejdříve dopracovat systém celoživotní přípravy kádrů pro jednotlivé stupně velení s využitím školicích zařízení ČSLA a ostatních armád států Varšavské smlouvy a forem přípravy v kursech, kvalifikačního a postgraduálního studia. Prohloubení zájmu o zvyšování kvalifikace chceme řešit organizací postgraduálního studia dálkovou formou při zaměstnání, absolvováním aplikačních kursů před ustanovením do funkce na vyšším stupni velení nebo – při delším setrvání ve funkcích na jednom stupni velení – pravidelným proškolením v kursu po 5 až 7 letech.

Všechny tyto otázky se zvlášť naléhavě promítají v práci s nomenklaturními kádry a kádrovými rezervami, kterou je nutné dělat s větší principiálností a náročností. Úprava kádrového pořádku orgánů ÚV KSČ a na ni navazující upřesnění ustanovovací pravomoci funkcionářů ČSLA podstatně zvýší odpovědnost velitelů, náčelníků a politických orgánů za práci s kádry, za přípravu dostatečných počtů kádrových rezerv a jejich cílevědomé vyzvedávání ve funkcích.

V oblasti péče o vojenské kádry a jejich morálního oceňování, v souladu s možnostmi společnosti, **dbá velení ČSLA o systematické zlepšování společenského a sociálního postavení vojáků z povolání.** Zvláštní pozornost je nutné věnovat na všech stupních velení zajišťování bytů v posádkách jejich služebního zařazení, zaměstnávání manželek a umísťování dětí v předškolních zařízeních.

Ke zlepšení morálního oceňování náročné služby vojáků z povolání bylo rozhodnuto rozšířit propůjčování medaile Za službu vlasti a Za zásluhy o obranu vlasti a umožnit jejich udělování i opakovaně. K ocenění dlouholeté obětavé práce, vynikajících výsledků při plnění úkolů bojové a politické přípravy v ČSLA, jakož i při významných pracovních a životních jubileích, bude udělováno vojákům z povolání čestné uznání FMNO – medaile Za zásluhy o ČSLA.

V politickovýchovné práci bude třeba efektivněji využívat všech opatření, přijatých v oblasti **péče o vojenské kádry, v materiálním a finančním zabezpečení i morálním oceňování, a to jak k úpevnování jejich vztahu k vojenské službě, tak k rozšíření popularizace vojenského povolání ve společnosti.**

Komplex opatření směřuje k přehodnocení metod a forem práce i kádrového aparátu. Výsledkem racionalizace jeho činnosti musí být vedle snížení její administrativní náročnosti především účelné využití času pro konkrétní, živou práci s lidmi.

Plnění kvalitativně vyšších úkolů v nových podmínkách si vyžádalo **přehodnotit některá ustanovení kádrových předpisů a dalších resortních norem.** Důležitým úkolem proto bude hluboce si všechny úpravy osvojit, neboť významným způsobem ovlivní praktické uplatňování působnosti velitelů a náčelníků v kádrové práci, průběh služby vojáků z povolání, žáků a posluchačů vojenských škol a celou oblast kádrové a personální práce. Hlavně však bude

zapotřebí prosadit je a plně realizovat v každodenní činnosti. To mj. znamená zabezpečit, aby s těmito dokumenty byli seznámeni v potřebném rozsahu všichni vojáci z povolání.

Při rozpracování a realizaci zásad a opatření z doplňku Programu kádrové a personální práce v ČSLA v konkrétních podmínkách svazů a svazků bude nutné důsledně vycházet z úprav předpisů Všeob-P-2 (práv.) – Ustanovení o průběhu vojenské služby praporčíků, důstojníků a generálů Čs. lidové armády a Všeob-P-5 – Výběr, příprava a průběh služby posluchačů (žáků) vojenských škol, ale i dalších kádrových předpisů, které budou novelizovány v průběhu výcvikového roku.

K rozhodujícím úpravám předpisu Všeob-P-2 (práv.) patří rozšíření možnosti přijímání do další služby i posluchačů a absolventů vojenských škol. Podle jejich rozhodnutí jsou po výkonu základní (náhradní) služby přijímáni za vojáky z povolání s povinností konat službu do zákonom stanovených věkových hranic nebo do další služby s povinností konat tento druh vojenské činné služby v délce trojnásobku doby studia. Tak např. absolvent VSOŠ bude mít jako voják v další službě povinnost vykonávat další službu po dobu 12 let, absolvent VSOU po dobu 6 let atd. V případě předčasného ukončení studia zůstává povinnost k další službě stejná, nejméně však po dobu tří let. Vojákům z povolání, kteří budou propuštěni nebo vyloučeni ze studia, zůstává povinnost služby do věkových hranic.

Nově je v předpisu zakotveno doplňování důstojnického sboru ženami – absolventkami civilních vysokých škol, které požádaly o dobrovolný vstup do vojska, vykonaly náhradní službu a složily důstojnickou zkoušku. Ustanovení předpisu tak umožňuje přijímat do služebního poměru v přímém náboru ženy především těch odborností, které ČSLA na svých školách nepřipravuje.

Upřesněno je i **přijímání důstojníků a praporčíků ze zálohy.** Jako dosud budou přijímáni do služebního poměru v hodnosti, kterou skutečně mají. Jestliže jim však uplynula alespoň polovina doby výsluhy v hodnosti stanovená pro službu v záloze, budou přijímáni v hodnosti o jeden stupeň vyšší.

Jmenování a povyšování do vyšších hodností je úzce spjato s dosaženým vzděláním a získáváním plánovaného vzdělání pro výkon konkrétní funkce. Doby výsluhy v hodnosti se nově stanovují v rozmezí jednoho roku (např. doba výsluhy v hodnosti majora je 4 až 5 let). Povýšení po uplynutí dolní hranice bude realizováno u praporčíků a důstojníků, jejichž jednotky nebo oblast, kterou řídí, jsou hodnoceny výtečně nebo dobře (nebo ve svém zařazení se rozhodující měrou podílejí na dosahovaných výsledcích). Toto opatření je významným výchovným nástrojem, musí však být velitelskými orgány využíváno s vysokou odpovědností.

Do vyšších důstojnických hodností mohou být jmenováni a povyšováni pouze vojáci s vysokoškolským vzděláním, avšak ihned po uplynutí doby výsluhy v hodnosti pouze ti, kteří splňují podmínku plánovaného vzdělání pro konkrétní zastávanou funkci. Při nesplnění této podmínky se doba výsluhy prodlužuje o polovinu. Povýšení do hodnosti plukovníka je navíc podmíněno výkonem funkce s touto plánovanou hodností po dobu nejméně dvou let.

Vojáci, kteří nesplňují podmínku vysokoškolského vzdělání, mohou být povýšeni až do hodnosti kapitána, mimořádně do hodnosti majora.

U praporčíckých hodností se zkracuje dolní hranice doby výsluhy v hodnosti nadrotmistra a podpraporčíka o 1 rok (nrtm. ze 4 na 3, pprap. z 5 na 4 roky).

Jednoznačně je zakotveno, že doba případného zadržení návrhu na povýšení činí jeden rok a zadržení může být ve stejné hodnosti realizováno pouze dvakrát. Při druhém zadržení se zpracovává komplexní hodnocení, ve kterém se příslušnému vojákovi stanoví jeho další perspektiva.

Význam vzdělání se promítá i do oblasti ustanovování do funkcí. Ustanovit do funkce počinaje velitelem praporu, jí na roven postavené a vyššího důstojníka, který nedosáhl předepsaného vzdělání, lze jen výjimečně a maximálně na dobu, která je stanovena pro setrvání ve funkci z hlediska stabilizace kádru. Důstojník, který odmítá získat plánované vzdělání, může být ustanoven do nižší funkce. Do funkcí s plánovanou hodností praporčík, důstojník – praporčík se mohou ustanovovat pouze praporčíci.

V úpravě řešení žádostí o přemístění se zavádí lhůta 30 dnů, ve které je velitel (náčelník) povinen žádost řešit a postoupit nadřízenému stupni. Nedoporučené žádosti o přemístění řeší

s konečnou platností funkcionář o jeden stupeň vyšší než ten, který žadatele do funkce ustanovil. Žádosti vojáků, kteří jsou v ustanovovací pravomoci FMNO ČSSR, ZMNO, velitelů okruhů a ostatních funkcionářů, kteří mají obdobnou působnost v kádrové práci, řeší s konečnou platností náčelník kádrové správy FMNO (u politických pracovníků náčelník hlavní politické správy ČSLA). V případech realizace žádosti o přemístění musí být voják přemístěn do 30 dnů od vyhlášení kádrového rozkazu, který podle předpisu Všeob-P-3 musí být vyhlášen ihned po doručení útvaru.

Rozsáhlejší úpravy se týkají dovolené vojáků z povolání. Vojáci propuštěni v průběhu roku ze služebního poměru mají nárok na poměrnou část řádné dovolené. Pokud nárok překročí, jsou povinni vrátit alikvotní část služebního příjmu. Velitelé mají právo krátit řádnou dovolenou o jeden až dva dny za každý den neomluvené nepřítomnosti vojáka z povolání ve službě. Doba krácení nesmí přesáhnout 15 dnů.

K upevnění právních jistot slouží **úprava krátké dovolené.** Důvody pro její udělení se dělí na obligatorní (při nichž je nárok na krátkou dovolenou) a fakultativní (kdy může být KD udělena). Obligatorní důvody jsou předpisem přesně vymezeny a rovněž je stanovena i délka krátké dovolené. Jde o důvody ošetřování člena rodiny, stěhování, úmrtí v rodině, svatby apod. Při udělení krátké dovolené z fakultativních důvodů se její čerpání omezuje na 10 dnů v kalendářním roce.

Z vydaných celostátně platných právních norem vyplynula i nově konstruovaná zvláštní dovolená k péči o novorozené dítě. Může být udělena vojákům ve výjimečných případech a je obdobou mateřské dovolené udělované ženám.

Doplněny byly i možnosti propouštění ze služebního poměru a propuštění ze studia. Zcela nově je zaveden institut vyloučení vojáků z povolání ze studia na vojenských školách. Při řešení žádosti o propuštění jsou velitelé povinni postoupit žádost nadřízenému stupni do 3 týdnů od obdržení. Vojákům z povolání, kteří jsou propouštěni ze služebního poměru po splnění podmínek na starobní důchod, ze zdravotních důvodů, popřípadě z důvodů hodných zvláštního zřetele se po 25 a více letech úspěšné služby v širším měřítku bude povolovat nošení vojenského stejno kroje.

Propouštění z činné služby z důvodů hodných zvláštního zřetele se rozšiřuje o závažné státobezpečnostní důvody. To umožňuje propouštět ze služebního poměru na vlastní žádost například vojáky z povolání, jejichž nejbližší příbuzní nezákonně pobývají v kapitalistické cizině.

Další úpravy se týkají možnosti udělení krátké dovolené, propouštění vojáků z povolání, kteří nedokončili vstupní studium vojenské školy, a průběhu služby těhotných žen.

V novelizovaném předpisu Všeob-P-5 došlo k úpravám v úvodní části.

Dosavadní jednorocní školení maturantek civilních škol se mění na „**roční praporčické školy**“. Neuvádějí se již formy přípravy, které se přežily (ŠDZ, JMK). V souladu se školským zákonem je obsahem předpisu i „pomaturitní studium“ pro absolventy středních škol formou denního studia nebo studia při zaměstnání jako zdokonalovací, specializační nebo kvalifikační studium v délce jednoho měsíce až dvou let.

Nově se k **žádostem o studium ve VPA KG vyžaduje doporučení příslušného OV KSČ nebo politického orgánu.** Je zakotvena možnost přijímat ke studiu na VVŠ i absolventy ročních praporčických škol.

Vzdělávání vojáků v další službě je podmíněno přijetím do služebního poměru vojáka z povolání. K rozšíření možností získat vysokoškolské a vysoké vojenské vzdělání se **zvyšují věkové hranice pro vysílání ke studiu na vojenských vysokých školách** na 30 let, k postgraduálnímu studiu na 35 a 37 let. Věková hranice pro povolení studia při zaměstnání není stanovena vůbec. K vědecké aspirantuře mohou být vysíláni vojáci z povolání do 40 let věku.

Jednoznačně byla upravena délka staží pro učitele vojenských škol, a to na 3 a 5 měsíců. Ke studiu na vojenských školách v zahraničí mohou být vysíláni nejen absolventi VVŠ, ale i civilních vysokých škol do 35 let věku.

Propustit žáka z vojenské školy, který plní povinnou školní docházku. Lze jen tehdy, je-li zabezpečeno pokračování povinné docházky prostřednictvím KVS a KNV. Posluchače vojenských škol – vojáky z povolání ze studia je možné i vyloučit. Mimo jiné lze k tomuto opatření

přikročit, jestliže byl posluchač odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, porušuje-li soustavně kázeň, nevykoná-li úmyslně zkoušku apod.

Tyto úpravy předpisu Všeob-P-5 již ovlivní průběh služby posluchačů a žáků, kteří v letošním roce nastoupili do 1. ročníku vojenských škol.

Objasňování a prosazování úkolů, které vyplývají z doplňku Programu kádrové a personální práce a základních změn novelizovaných předpisů Všeob-P-2 (práv.) a Všeob-P-5, má zvýraznit mimořádnou úlohu 7. a 9. zasedání ÚV KSČ pro zkvalitnění kádrové práce v ČSLA. Pozornost, kterou rozpracování přijatých stranických usnesení věnovalo velení Čs. lidové armády, chceme přenést i na nižší stupně velení. Prosazování požadavků kolektivnosti, otevřenosti a demokratičnosti v kádrové práci odpovídá zásadám přestavby společenského života. Současně vychází z poznatku, že tam, kde pracují stmelené štáby a kolektivy vojáků z povolání, kde velitelé, politické a kádrové orgány úzce spolupracují, kde se dělá konkrétní, živá práce s lidmi na základě hlubokých znalostí podřízených, tam je zpravidla dosahováno pozitivních výsledků při plnění úkolů bojové a politické přípravy. V tom spočívá zásadní význam realizace závěrů 7. a 9. zasedání ÚV KSČ, rozpracovaných v doplňku Programu kádrové a personální práce v ČSLA po XVII. sjezdu KSČ ke splnění úkolů výcvikového roku 1988–89.

OBSAH ROČNÍKU 1988

	VM číslo	Strana
Plk. doc. PhDr. L. Přinesdomů, CSc. Vztah války a politiky v kosmickém a jaderném věku a význam vysoké bojové připravenosti ČSLA	9	3
Plk. doc. RSDr. J. Polášek, CSc. Teoreticko-metodologická východiska analýzy vědeckotechnické revoluce v soudobém vojenství	9	8
Mjr. Ing. M. Cempírek, CSc. mjr. V. Rüdiger Za vysokou efektivnost při řešení úkolů obrany	5	3
Plk. PhDr. L. Přinesdomů, CSc. Základní principy prognózování vojenské síly státu	1	7
Plk. doc. RSDr. J. Polášek, CSc. Narůstající úloha subjektivního faktoru v procesu realizace strategické linie XVII. sjezdu KSČ v ČSLA	3	8
Genplk. Ing. K. Rusov Příprava budoucích velitelů ve vojenských školách na základě požadavků vojenské doktríny států Varšavské smlouvy	8	3
Genplk. Ing. K. Rusov Hlavní úkoly vojenských škol	1	3
Genpor. Ing. Z. Havala Modernizace obsahu, metod a prostředků výchovně vzdělávacího procesu	2	3
Plk. Ing. L. Klíma, CSc. Vojenská doktrína a vojenská věda	3	3
Plk. Ing. L. Klíma, CSc. Rozvoj vojenskovědecké práce v míru – předpoklad úspěšného velení vojskům při přípravě a vedení obranné operace	10	28
Plk. prof. PhDr. B. Hnízdo, CSc. Místo a úloha ideové přípravy v komplexním zajištění bojové a mobilizační pohotovosti socialistické armády	6	3
Plk. PhDr. J. Krupička, CSc. Spojenecká cvičení – významný prostředek výchovy k vlastenectví a socialistickému internacionalismu	6	8
Pplk. PhDr. C. Kostík, CSc. Psychická regulace chování za použití jaderných zbraní	3	13
Plk. PhDr. L. Kazda, CSc. Komplexnost – základní předpoklad zvyšování vlivu vojenskoodborné činnosti na efektivnost ideologické práce v PVOS	4	7

	VM číslo	Strana
Plk. PhDr. J. Zajíc, CSc. Zdokonalovat poznávání stavu kázně a příčin mimořádných událostí	2	7
Mjr. RSDr. M. Čulák, CSc. K upevňování vojenské disciplíny a organizovanosti života	4	3
Plk. RSDr. J. Šedivý Za vyšší účinnost výchovné práce v době volna	7	3
Genpor. PhDr. O. Marek Řízení a organizace politické práce při přípravě a vedení obranné operace	10	9
Plk. PhDr. K. Štrunc K některým otázkám politické součinnosti při přípravě a vedení obranných operací	9	13
Pplk. PhDr. P. Švrlo K některým otázkám politické práce v poli	5	8
Pplk. Ing. Z. Jančo, CSc. Politická práce vo vševojskových zväzoch a zväzkoch v príprave a vedení bojovej činnosti v podmienkach rádioelektronického boja	6	12
Pplk. RSDr. A. Fupšo Aktuálnosť diferencovanosti a konkrétnosti SPP pri výcviku vojsk	8	7
Genmjr. RSDr. J. Pavlas Některé zkušenosti z SPP se zálohami a jejich bojového stmelení	2	13
Pplk. RNDr. F. Varga Hlavné úlohy SPP v procese mobilizačnej prípravy a výcviku záloh	7	7
Pplk. PhDr. J. Kratochvíl, CSc. Únor 1948 a uplatňování leninských principů vojenské výstavby	1	12
Plk. PhDr. A. Hedrlín, CSc. 70 let ozbrojených sil Sovětského svazu	1	16
Ing. PhDr. F. Nesvadba, CSc. Bitva u Kurska	5	12
Ing. PhDr. F. Nesvadba, CSc. Padesát let od mnichovského diktátu	7	11
PhDr. P. Drška 70. výročí vzniku Československé republiky	8	12

VOJENSKÉ UMĚNÍ

Genpor. Ing. J. Brychta Zkušenosti z realizace opatření k posílení důvěry a bezpečnosti v ČSSR	6	17
--	---	----

	VM číslo	Strana
Genpor. Ing. J. Brychta Realizace Dokumentu stockholmské konference v ČSSR	1	19
Genpor. Ing. J. Brychta K vojenské doktríně	2	17
Genmjr. Ing. J. Florián Vojenská doktrína a bojová pohotovost	4	17
Genmjr. Ing. F. Podešva, CSc. Vojenská doktrína a další rozvoj operačního umění i přípravy vojsk	8	17
Pplk. Ing. J. Zeman Dokumentace k řízení činnosti při uvádění vojsk do vyšších stupňů bojové pohotovosti	7	45
Pplk. Ing. J. Humaj Skúsenosti z bojového stmelenia	4	40
Plk. Ing. J. Vávra plk. RNDr. M. Zeman Důsledky vojenských kosmických aplikací	2	22
Genplk. M. A. Garejev, DrSc. Sovětská vojenská doktrína v současném období	9	15
Genplk. N. A. Zotov Vojenskotechnická část vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy	7	17
Genmjr. Ing. O. Frank Zkušenosti z výsledků účasti československých pozorovatelů na cvičeních NATO	5	17
Genmjr. Ing. J. Vincenc Současné názory na přípravu a vedení prvních operací	4	11
Plk. Ing. M. Viktořík K učenění obrany a k přípravě obranné operace	7	27
Genmjr. doc. Ing. V. Roučka, CSc. Ničení nepřítele, který se připravuje k útoku	3	17
Pplk. Ing. A. Výboh, CSc. K volbě předního okraje obranných pásem	5	25
Genmjr. doc. Ing. V. Roučka, CSc. K některým otázkám odrážení útoku nepřítele a udržení obranných čar	1	24
Plk. Ing. M. Nedvěd, CSc. Odrážení nepřátelské agrese a možnosti rozhodného ničení nepřítele	6	25
Genmjr. doc. Ing. V. Roučka, CSc. Vytváření podmínek pro přechod vojsk do protiútoku	7	35
Pplk. Ing. J. Celler Použití OMS k rozvíjení protiúderu v obranné operaci frontu	2	27
Pplk. Ing. L. Horák Obranný boj divize	7	27

	VM číslo	Strana
Plk. Ing. A. Výboh, CSc. Vedení boje v zabezpečovacím pásmu	6	33
Genmjr. doc. Ing. V. Roučka, CSc. K odchodu vojsk a jejich rozvinutí na mezilehlých čarách	6	39
Plk. doc. Ing. J. Kašpar, CSc. Boj divize a pluku v obklíčení	9	42
Plk. doc. Ing. P. Vorlíček, CSc. K přípravě a zahájení armádní útočné operace	3	23
Plk. doc. Ing. Z. Kodeš, CSc. Útok z přímého dotyku s nepřítelem	3	30
Pplk. Ing. P. Němec, CSc. K překonání protitankové obrany nepřítele	2	30
Plk. doc. Ing. Z. Kodeš, CSc. Násilný přechod divize po rozvinutí hlavních sil u vodní překážky	8	37
Plk. Ing. M. Nedvěd, CSc. K vedení bojové činnosti v zimě	1	31
Plk. doc. Ing. Z. Kodeš, CSc. Zvláštnosti organizace boje při násilném přechodu divize po rozvinutí hlavních sil u vodní překážky	9	35
Plk. doc. Ing. Z. Kodeš, CSc. Přeskupení a vystřídání při útoku z přímého dotyku	4	26
Plk. doc. Ing. Z. Kodeš, CSc. Organizace vystřídání	5	36
Plk. doc. Ing. Z. Kodeš, CSc. Organizace přeskupení vojsk	6	43
Plk. doc. Ing. Z. Hron, CSc. Taktický vzdušný výsadek a úderný výsadek	3	35
Plk. doc. Ing. Z. Hron, CSc. Význam, úloha a místo úderného výsadku	4	21
Genmjr. Ing. Č. Hrbek Úderné výsadekové útvary v armádní operaci	8	30
Plk. Ing. M. Viktořík Práce velitelů a štábů při přijetí (upřesnění) rozhodnutí	10	39
Genmjr. doc. Ing. V. Roučka, CSc. K součinnosti v průběhu obranné operace	10	50
Genmjr. doc. Ing. V. Roučka, CSc. K některým otázkám operačního zabezpečení v obranné operaci	5	33
Plk. doc. Ing. P. Němec, CSc. Úloha velitele při organizaci všestranného zabezpečení bojové činnosti	4	30
Genmjr. Ing. J. Červášek Velení a řízení průzkumu při přípravě a v průběhu frontové obranné operace v počátečním období války	10	60

	VM číslo	Strana
Plk. gšt. Ing. J. Paprčka Radioelektronický boj ve vztahu k systému velení vševojskového svazu	8	47
Plk. Ing. J. Kratochvíl Velení silám a prostředkům REB	10	65
Genplk. Ing. M. Vacek Zvyšování efektivity procesu velení vojskům	10	3
Genmjr. Ing. J. Florián Velení vojskům při přípravě obranné operace v období mobilizačního a operačního rozvíjení	10	33
Genmjr. Ing. J. Loučka pplk. Ing. F. Valach, CSc. Velení vojskům v průběhu obranné operace a vytvoření podmínek pro přechod k rozhodné aktivní činnosti	10	43
Pplk. Ing. F. Valach, CSc. Organizace a velení vojskům při přípravě a vedení protiúderu	10	54
Plk. Ing. J. Zeman Ochrana a obrana míst velení, organizace a způsob jejich přemísťování	10	23
Mjr. Ing. A. Krásný, CSc. Ochrana a obrana míst velení	4	33
Plk. Ing. K. Štáva Požadavky na velení vojskům koaličního složení a perspektiva jejich řešení	10	19
Pplk. Ing. A. Vogeltanz pplk. Ing. V. Budíl, CSc. Využití výpočetní techniky v procesu velení a řízení ČSLA	10	14
Pplk. Ing. J. Jedlička Vliv automatizace velení na efektivnost rozhodovacího procesu	1	44
Pplk. Ing. J. Mach Zkušenosti z využívání prostředků automatizace a výpočetní techniky	3	43
Pplk. RNDr. J. Mirovský, CSc. Matematické modelování boje	8	43
Plk. Ing. P. Záhořík, CSc. K modelovým výpočtům poměrů sil	2	35
Pplk. Ing. R. Plevač Integrovaný komplex operačně taktických úloh ARMIS-RACIO	1	56
Pplk. Ing. F. Valach, CSc. Vědeckotechnický rozvoj ve vojenství a jeho vliv na manévry v operaci	8	25
Pplk. Ing. F. Valach, CSc. K současným problémům manévru v operaci	7	39
Pplk. Ing. F. Valach, CSc. Uplatnění nové kvality manévru v operaci	9	31
Genpor. Ing. J. Brychta Některé zkušenosti z frontových VŠC	9	25

Genmjr. Ing. J. Florián Některé zkušenosti z operační přípravy v zimním výcvikovém období	8	20
Pplk. Ing. F. Valach, CSc. Metodika práce ředitelství cvičení při řízení operačních VŠC	1	38
Plk. doc. Ing. F. Kořístek, CSc. Materiální výcviková základna k problematice velení vojskům	2	40
Plk. Ing. M. Kubička Organizace velení silám a prostředkům na teritoriu v období přípravy a vedení obranné operace	10	104
Genmjr. Ing. J. Eršek Velení CO ČSSR v době přechodu z mírového na válečný stav	10	109
Pplk. Ing. J. Lesný plk. Ing. D. Růžička, CSc. Zvláštnosti velení RVD při přípravě a vedení raketových úderů a palby dělostřelectva	10	69
Pplk. Ing. R. Vondráček, CSc. K plánování jaderného a palebného ničení na stupni divize	3	52
Plk. Ing. V. Silovský K otázkám raketového technického zabezpečení raketového vojska v operaci a boji	8	51
Pplk. Ing. J. Schejbal Význam informačního toku o JTZ a RTZ pro plánování a řízení operace	9	46
Pplk. Ing. J. Schejbal K problematice přísunu a ukládání pohyblivých zásob munice	6	49
Pplk. Ing. L. Janeček Hustota palby – nový kvalitativní ukazatel efektivnosti palebného ničení	1	61
Plk. Ing. S. Beránek Dělostřelectvo a bojové vrtulníky v palebné přípravě	5	42
Pplk. Ing. B. Čermák, CSc. Shromažďování a zpracování průzkumových zpráv štáby RVD a PASUV	4	45
Plk. Ing. V. Pidrman Organizace a použití oddílů dělostřeleckého průzkumu v boji	2	47
Genmjr. Ing. J. Váňa Velení letectvu při přípravě a vedení bojové činnosti	10	72
Genpor. Ing. L. Sochor Plánování bojového použití letectva frontu v hromadných úderech první vzdušné operace	4	53
K některým otázkám operačního a bojového použití letectva	1	65
Pplk. Ing. J. Solnička Možnosti frontového letectva při podpoře bojové činnosti pozemních vojsk	5	50
Plk. Ing. J. Holeček Organizace součinnosti mezi jednotlivými druhy letectva	6	53

	VM číslo	Strana
Pplk. Ing. M. Sobek Obecné problémy součinnosti letectva s útvary pozemního vojska	8	58
Plk. Ing. P. Záhořík, DrSc. Modelování dynamiky bojové činnosti letectva při odražení agrese	9	49
Plk. Ing. F. Pilař Obrana obsazeného operačního letiště	3	65
Plk. doc. Ing. J. Roth, CSc. Tendence ve vývoji nového stíhacího letounu	2	55
Genmjr. Ing. R. Jurica Velení vojsku PVOS při vedení protivzdušné operace	10	47
Plk. Ing. J. Řehák Hodnocení cílů prvního pořadí při plánování bojové činnosti vojska PVOS	9	53
Pplk. Ing. J. Němeček Bojové použití vojska PVOS	1	71
Plk. prof. Ing. V. Lhotský, CSc. Některé zkušenosti z bojového použití automatizovaných systémů velení PVOS	8	64
Genmjr. Ing. L. Tomeček Velení vojsku PVO	10	77
Pplk. Ing. J. Fanfule, CSc. Organizace PVO armádního protiúderu	3	59
Mjr. Ing. P. Baráth, CSc. Moment překvapení a bojová pohotovost prostředků PVO	4	61
Genmjr. Ing. L. Tůma Velení ženijnímu vojsku	10	82
Plk. Ing. J. Červenka Ženíjní budování obranného pásma divize	5	59
Pplk. M. Kučera Maskování a ochrana proti vysoce přesným zbraním	7	51
Pplk. Ing. J. Zelený, CSc. K využití výpočetní techniky v ženijním vojsku	2	59
Genmjr. Ing. J. Černý plk. Ing. A. Augustovič Velení chemickému vojsku	10	87
Pplk. Ing. V. Svoboda K novým pohledům na problematiku vyhodnocování skutečné radiční situace	2	62
Plk. Ing. D. Koníček, CSc. K činnosti štábů při obnově bojeschopnosti vojsk po úderech ZHN nepřítel	8	72
Genmjr. Ing. J. Černý Použití dýmu v obraně	6	59

	VM číslo	Strana
Plk. Ing. E. Dračka, CSc. Chemické zabezpečení armádního týlu	7	56
Plk. Ing. F. Skopec Nebezpečné průmyslové škodliviny a způsob vyhodnocování pásem zamoření po jejich úniku	3	74
Genmjr. Ing. J. Vintr Zabezpečení spolehlivého spojení	10	91
Plk. doc. Ing. V. Daněk, CSc. Organizace a zabezpečení spojení s omezenými počty prostředků	3	71
Genpor. Ing. L. Stach Zvláštnosti organizace spojení na společných cvičeních spojeneckých armád	7	66
Plk. Ing. J. Hlávica Spojovací soustava divize v podmínkách PASUV TS	9	60
Plk. Ing. O. Dohnal Využití digitálního modelu terénu ve spojovacím vojsku	4	65
Genmjr. Ing. M. Gondek Velení technickému zabezpečení	10	95
Plk. Ing. M. Miler Změny organizační struktury VTZ a jejich výsledky	9	65
Plk. Ing. O. Bárta Zkušenosti z technického zabezpečení tankové divize	6	63
Plk. Ing. V. Štolba Připravenost techniky a výzbroje – důležitý faktor v pohotovostním systému PVOS	1	76
Genmjr. Ing. J. Hevera, CSc. Základní problémy velení týlu	10	100
Plk. doc. Ing. E. Kočí, CSc. Místo, úloha, složení a zásady činnosti operačního týlu v soudobých operacích	4	69
Plk. doc. Ing. A. Ciffra, CSc. Problémy přípravy a rozvíjení týlu k zabezpečení vojsk v soudobých operacích	5	66
Genmjr. Ing. Z. Horák Zabezpečení obranné operace PHM	9	70
Plk. Ing. S. Srnský Přínos standardizace a unifikace materiálu PHM	8	77
Plk. Ing. J. Liška Organizace proviantního zabezpečení vojsk frontu v obranné operaci	7	74
Plk. Ing. J. Liška Specifika proviantního zabezpečení letectva ve frontové operaci	2	73
Mjr. Ing. L. Jurča, CSc. Vývojové trendy v oblasti materiálně technického zabezpečení vojenského letectva	2	68
Plk. Ing. A. Kopista Týlové zabezpečení přesunu vojsk na velké vzdálenosti	6	70
Plk. prof. MUDr. V. Hrdina, CSc. Mykotoxiny jako potenciální bojové otravné látky	1	81

ZE SOCIALISTICKÝCH ARMÁD

Obranný charakter sovětské vojenské doktríny a příprava vojsk	5	71
O vojenskostrategické rovnováze a obranné dostatečnosti	8	79
Přestavba v armádě	4	83
Některé problémy zvyšování odolnosti operační obrany	1	85
Některé zvláštnosti přípravy a vedení obranných operací v horském a zalesněném terénu	2	75
Použití úderného výsadkového svazku ve frontové útočné operaci	7	79
Použití úderných výsadkových útvarů a motostřeleckých jednotek jako vzdušných výsadků v armádní útočné operaci	4	75
Ženíjní zabezpečení soudobého boje	6	79
O zvyšování bojové pohotovosti sil a prostředků REB	7	83
Zdokonalování velení vojskům v soudobém boji	9	75
Některé problémy intenzifikace operační a bojové přípravy a způsoby jejich řešení	3	85

INFORMACE

Plk. Ing. P. Zahradníček, CSc.		
Perspektivy dalšího rozvoje ZHN ve státech NATO	2	83
Vysoce přesné zbraně armád států NATO	1	91
Plk. Ing. M. Štangel, CSc.		
Perspektivy a možnosti využití paprskových zbraní	4	87
Plk. Ing. F. Skopec		
O aerosolových výbušných směsích zaváděných v armádách NATO	5	79
Plk. Ing. Z. Jumr		
Hospodářská a vojenská politika Reaganovy administrativy a jejich důsledky pro USA a kapitalistický svět	8	85
Mjr. L. Hrbáček		
Americká politika vůči Blízkému a Střednímu východu	6	87
Plk. Ing. P. Ston		
Strategie amerického programu ochrany nových technologií před únikem informací	9	81
Mjr. PhDr. J. Eichler, CSc.		
Politická charakteristika francouzské armády	7	85
Plk. Ing. J. Svoboda		
Zvýšení zainteresovanosti příslušníků ČSLA na výsledcích rozvoje vědy a techniky a jejich uplatňování v praxi	3	91
Plk. doc. RSDr. Z. Procházka, DrSc.		
K aktuálním úkolům společenskovo vědní činnosti	4	92
Plk. PhDr. K. Richter, CSc.		
Vojenskopolitický význam Sokolova	2	90

	VM číslo	Strana
Mjr. PhDr. O. Rampula Zkušenosti ze součinnosti pozemních vojsk s letectvem za útoku ve Velké vlastenecké válce	1	94
Plk. RSDr. J. Michálek Hlavní rysy zahraniční a vojenské politiky čínského vedení po XIII. sjezdu KS Číny	9	85

СОДЕРЖАНИЕ

Слово читателям	3
Генерал-лейтенант Зденек Гавала	
Новые выпускники Высшего военного училища Сухопутных войск приступают к практическим действиям	5
Полковник Милослав Нытра	
Обучение марксизму-ленинизму и формирование научного мировоззрения . . .	9

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Полковник Мирослав Недведь, кандидат военных наук	
Военная доктрина, перестройка и подготовка кадров	13
Полковник Йиндржих Буреш, кандидат военных наук	
Отношение обороны и контрнаступления	25
Генерал-майор Йосеф Еиншпигл	
Использование сил и средств при обеспечении перемещения на территории . . .	29
Полковник Зденек Кодеш, кандидат военных наук, доцент	
Ведение боя при форсировании водного препятствия и наступлении с прямого соприкосновения с противником	34
Полковник Франтишек Коржистек, кандидат военных наук, доцент	
Суть процесса управления боевой и политической подготовкой	41
Полковник Милан Новотны, кандидат военных наук, доцент	
Боевое применение РВИА в оборонительной операции в начальном периоде войны	45
Полковник Йиндржих Вавра	
Применение авиации в оборонительной операции в начальном периоде войны	51
Полковник Вацлав Лготски, кандидат военных наук, профессор	
Вопросы применения принципа достаточности противовоздушной обороны в районе ЧССР	61
Генерал-майор Йосеф Ференц	
Применение железнодорожных войск при транспортном обеспечении современных операций	68

МНЕНИЯ АВТОРОВ

Вопросы многоразового применения тактических воздушных десантов	74
--	-----------

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Метрологическое обеспечение боевой готовности оружия и боевой техники . . .	77
--	-----------

ИНФОРМАЦИИ

Полковник Карел Топинка	
Осенние учения вооруженных сил НАТО „Отум Фордж-87“	85
Генерал-лейтенант Войтех Брчка	
Как далее в кадровой работе в 1988—89 учебном году	88
Перечень статей за 1988 год	93